

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Sanoista teoiksi

Donald Trumpin puheiden retoriikka ja poliittisen toimijuuden rakentuminen vuosina

2017–2021

Sosiologia
Pro gradu – tutkielma
Mona Lehtinen
9.5.2026
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Sanoista teoksi Donald Trumpin puheiden retoriikka ja poliittisen toimijuuden rakentuminen vuosina 2017–2021

Tekijä: Mona Lehtinen

Koulutusohjelma / opetuskokonaisuus / oppiaine: Poliittikatiede ja sosiologia, Sosiologia

Ohjaaja: Yliopistolehtori Heikki Huilaja

Työn laji: Pro gradu – tutkielma

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 74 sivua

Vuosi: 2026

Tiivistelmä: Tässä pro gradu – tutkielmassa tarkastelen Yhdysvaltojen 45. ja 47. presidentin Donald Trumpin poliittista puhetta ja sen retorisia keinoja. Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida millaisin retorisin ja diskursiivisin keinoin Trump rakentaa toimijuuttaan ja poliittista identiteettiään julkisissa puheissaan, sekä miten vastuu ja valta asemoituvat hänen retoriikassaan.

Tutkimuksen aineisto koostuu Donald Trumpin ensimmäisen presidenttikauden vuosien 2017–2021 pitämistä puheista. Tutkimus nojaa retoriikan teoriaan, sekä analyysiin ja samalla hyödyntää menetelmänään diskurssianalyysiä. Analyysissä kiinnitetään erityistä huomiota puhutteluihin, kielellisiin valintoihin sekä tapoihin, joilla Trump suhteuttaa itsensä institutionaaliseen valtaan.

Tulokset osoittavat, että Trumpin puheelle on ominaista ehdollinen, hypoteettinen ja epämääräinen ilmaisu, joka mahdollistaa joustavan toimijuuden ja vastuun muuntumisen eri puhetilanteissa. Trump ei asemoidu puheessaan pelkästään asiantuntijatiedon vastaanottajaksi, vaan aktiiviseksi tulkitsijaksi ja soveltajaksi, mikä vahvistaa hänen toimijuuttaan, mutta samalla haastaa perinteisen poliittisuuden asiantuntijuuden normeja. Tutkimus tuo esiin retoriikan keskeisen merkityksen poliittisen vallan, vastuun, identiteetin ja toimijuuden rakentumisessa, sekä syventää ymmärrystä nykypoliittisen puheen toimintalogiikasta.

Avainsanat: Toimijuus, retoriikka, diskurssianalyysi, poliittinen toiminta

1. Johdanto	5
2. Teoreettinen viitekehys	7
2.1. Tutkimuskohteen merkitys ja perustelu	7
2.2. Poliittisen puheen tutkimus	7
2.3. Keskeiset käsitteet	9
2.4. Retoriikan klassinen kolmijako: eetos, paatos ja logos	10
3. Tutkimuksen tausta	15
3.1. Tutkimusaineisto	15
3.2. Tutkimusmenetelmä	18
3.3. Kokonaisuus	20
4. Toimijuus retorisenä konstruktiona	22
4.1. Retorisen toimijuuden rakentuminen Trumpin virkaanastujaispuheessa	22
4.2. Yhteisen toimijuuden rakentaminen kansan kanssa	23
4.3. Toimijuuden moniulotteinen retorinen rakentuminen	24
5. Toimijuuden rakentuminen kriisipuheessa	26
5.1. Donald Trumpin Charlottesville – puheen retorinen ydinkohta: moraalisen vastuun hajauttaminen ja väärän ekvivalenssin rakentaminen	26
5.2. Eetos linjaus: presidentti poliittisen konfliktin ulkopuolisena toimijana	27
5.3. Diskursiivisen normin rikkominen poliittisena linjauksena	28
5.4. Epävarmuuden, asiantuntijuuden ja retorisen hallinnan välinen jännite koronan aikana	29
5.5. Toimijuuden jatkuvuudet ja kontekstuaaliset erot	32
6. Performatiivinen toimijuus poliittisessä puheessa	34
6.1. Toimijuuden rakentuminen YK:n yleiskokouksessa	34
6.2. Retoriset keinot ja kielen diskurssi	35
6.3. Johtajuuden performatiivinen toimijuus	37

6.4.	Poliittisen toimijuuden retorinen rakentuminen järjestelmällisessä kielellisessä käytössä _____	39
6.5.	Puheen emotionaalinen ulottuvuus ja narratiivit _____	42
6.6.	Poliittisen toimijuuden rakentuminen institutionaalisissa puheissa _____	44
7.	Toimijuuden radikalisoituminen ja uudelleen kehystäminen _____	46
7.1.	Sanoista teoksi, retoriikan merkitys kollektiivisessa identiteetissä _____	46
7.2.	Retorinen toimijuus ja kollektiivisen liikkeen mobilisointi _____	48
7.3.	Vastakkainasettelun näkökulma kollektiivisessa toimijuudessa _____	49
7.4.	Tulevaisuuden toimijuus presidenttiyden jälkeen _____	50
7.5.	Retorinen päätös ja toimijuuden ylläpitäminen tulevaisuudessa _____	51
7.6.	Vallansiirto ja Trumpin oman toimijuuden vakiinnuttaminen _____	53
7.7.	Sanoista teoksi ja perinnön rakentaminen _____	54
8.	Retoriikka, toimijuus ja valta: johtopäätökset ja pohdinta _____	56
8.1.	Toimijuuden asettuminen ja retorinen rakentuminen _____	56
8.2.	Retoriset näkökulmat _____	58
8.3.	Tutkimukselliset, sekä kontekstuaaliset rajoitteet ja jatkotutkimus _____	60
9.	Nykyinen presidenttikausi, mitä voidaan olettaa? _____	62
	Lähdeluettelo _____	64
	Liitteet _____	69
	Liite 1: Tutkielmassa käytetyn aineiston suomennokset _____	69

1. Johdanto

Donald Trumpin valinta Yhdysvaltojen presidentiksi vuonna 2016 herätti laajaa huomiota ympäri maailmaa, ei ainoastaan hänen poliittisten päätöstensä, vaan myös hänen henkilökohtaisen viestintätäytylinsä vuoksi. Hänen puheensa ja esiintymisensä poikkesivat monin tavoin perinteisistä poliittista käytännöistä mikä synnytti, laajaa keskustelua mediassa ja yleisön keskuudessa. Trumpin tapa ilmaista tunteita, korostaa henkilökohtaista narratiivia ja hyödyntää populistisia retorisia keinoja tekee hänen puheistaan erityisen kiinnostavia tutkijoille, poliitikoille ja medialle. Hänen puheensa eivät ainoastaan välittäneet poliittisia tavoitteita, vaan loivat myös voimakkaista mielikuvia johtajuudesta, valtasuhteista ja kansalaisyhteiskunnasta.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Donald Trumpin puheiden retorista rakennetta ja sitä, miten retoriikka toimii keskeisenä osana hänen poliittista viestintää. Erityistä huomiota kiinnitän siihen, miten Trump käyttää retorisia keinoja, kuten kielikuvia, metaforia, toistoa sekä emotionaalisesti latautuneita ilmauksia ja korostuksia luodakseen ja vahvistaakseen tunteita puheissaan. Tutkimuksessa analysoidaan sitä, miten nämä retoriset keinot kohdistuvat eri yleisöille ja miten ne vahvistavat tiettyjä poliittisia ja sosiaalisia identiteettejä. Tutkimuksen keskeisen tarkastelun kohde on se, miten Trumpin puhe rakentaa hänen toimijuuttaan vahvistaen hänen asemaansa presidenttinä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, miten poliittinen toimijuus rakentuu kielellisten ja retoristen valintojen kautta Donald Trumpin puheissa. Erityisesti tarkastelun kohteena on se, miten toisto, keskeiset diskurssit, sekä retorinen johdonmukaisuus jäsentävät poliittista todellisuutta ja tuottavat toimijuutta. Tutkimus pyrkii analysoimaan, millä tavoin eri kielelliset keinot, kuten sanavalinnat ja ajalliset jäsennykset mahdollistavat liikkumisen eri toimijapositionien välillä, sekä tukevat johtajuuden rakentumista eri konteksteissa. Lisäksi tavoitteena on ymmärtää, miten poliittinen retoriikka ja eri diskurssit eivät ainoastaan heijasta todellisuutta, vaan aktiivisesti muokkaavat sitä, sekä millainen merkitys tällä on nykyaikaisessa, mediavälitteisessä ja polarisoituneessa poliittisessa ympäristössä.

Aihe kiinnostaa, sillä globaali politiikka, poliittinen viestintä ja retoriikka ovat olleet pitkään mieleisiä tutkimuksen kohteita. Erityisesti se, miten poliittisissa konteksteissa toimijuus ja retoriset keinot vaikuttavat yleisön käsityksiin herättää uteliaisuutta. Tein kandidaatintutkielman vuonna 2024, jossa tarkastelin samanlaista ilmiötä suomalaisessa poliittisessä viestinnässä, mikä antoi pohjan analysoida ilmiötä nyt kansainvälisessä kontekstissa. Trumpin puheissa yhdistyvät voimakkaat tunteet, valikoitu viestintä ja populistinen retoriikka, mikä tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tarkastella poliittisen johtajuuden ja julkisen keskustelun dynamiikkaa käytännössä.

Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys pohjautuu retoriikan teoriaan, joka tarjoaa systemaattisen lähtökohdan puheiden analysointiin, jonka avulla voidaan tarkastella puheiden argumentatiivisia, pragmaattisia ja emotionaalisia ulottuvuuksia (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Retoriikka nähdään tässä tutkimuksessa paitsi viestinnän ja esiintymisen taitona, myös teoreettisena työkaluna, jonka avulla voidaan hahmottaa, miten puhujan valinnat, esimerkiksi kieli, sanajärjestys, metaforat, toistot ja korostukset toimivat merkitysten luomisen välineinä ja yleisön vakuuttamisen ohjaajina.

Tällainen lähestymistapa mahdollistaa puheiden ilmaisutapojen analyysiin suhteessa siihen, miten ne rakentavat puhujan poliittista identiteettiä, asemoivat hänet tiettyyn toimijuus positioon ja muokkaavat vastaanottajien eli universaalien yleisön käsityksiä valtaan, vastuuseen ja sosiaalisiin rooleihin liittyvistä normeista (Mäntynen & Säaskilahti 2012, 194–107). Retoriikan teorian soveltaminen tässä tutkimuksessa tarjoaa siis paitsi menetelmällisen kehyksen yksittäisten retoristen valintojen tarkasteluun, se myös mahdollistaa laajemman ymmärryksen siitä, miten poliittinen puhe toimii suunnitelmallisena välineenä merkitysten rakentamisessa ja poliittisen identiteetin vahvistamisessa.

Metodologisesti tutkimus nojaa systemaattiseen laadulliseen diskurssianalyysiin, jossa keskeistä on puheiden kontekstuaalinen ja sisällöllinen tulkinta. Analyysi kattaa sekä semanttisen, että pragmaattisen tason, jolloin voidaan arvioida miten merkitykset rakentuvat sekä sanallisessa sisällössä, että retoristen keinojen avulla. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.) Tällainen lähestymistapa mahdollistaa sen, että voidaan tarkastella tunteiden retoriikkaa, yleisön vastaanottoa sekä laajempia puheen merkityksiä, joita emotionaalinen retoriikka tuottaa. Tutkimus pyrkii näin tuottamaan kokonaisvaltaisen kuvan siitä, miten populistinen ja tunnepitoinen retoriikka toimii poliittisessa viestinnässä.

Tutkielman rakenne etenee loogisesti tutkimuksen taustoituksen ja analyysin kulun mukaisesti. Aluksi tarkastellaan tutkimuksen taustaa ja tutkimuksen kohteen teoreettista kontekstia, jossa esitellään retoriikan keskeiset käsitteet sekä niiden soveltaminen poliittisten puheiden analyysiin. Tämän jälkeen avataan tutkimuksen aineisto ja menetelmät, joissa kuvataan valitut puhetekstit, analyysimenetelmät sekä käsitteelliset ja operatiiviset lähtökohdat retorisen ulottuvuuden tarkastelulle. Varsinainen analyysi muodostuu useista luvuista, joissa tarkastellaan puheiden keskeisiä retorisia keinoja. Lopuksi tutkimus kokoaa päätelmät ja arvioi millä tavoin Trumpin retoriikka ylläpitää poliittisia arvoja ja normeja. Koko gradun eteneminen noudattaa näin johdonmukaista logiikkaa teoriasta, aineistoon, analyysiin ja lopulta johtopäätöksiin.

2. Teoreettinen viitekehys

2.1. Tutkimuskohteen merkitys ja perustelu

Donald Trumpin poliittinen nousu ja hänen retoriikkansa ovat muodostaneet yhden 2000 – luvun keskeisimmistä tutkimuskohteista. Trumpin tapa esiintyä, ilmaista itseään ja rakentaa poliittista toimijuuttaan poikkeaa merkittävästi aiemmista Yhdysvaltojen presidenteistä. (Zhou ym. 2024.) Hänen puheensa ovat herättäneet laajaa huomiota sekä mediassa, että akateemisessa tutkimuksessa, sillä niiden on nähty paitsi heijastavan, mutta myös muokkaavan poliittista ilmapiiriä Yhdysvaltojen sisällä kuin globaalisti. Trumpin puheilla on ollut keskeinen rooli hänen poliittisen toimijuutensa rakentamisessa, ne eivät ainoastaan kuvaa hänen poliittisia tavoitteitaan, vaan ne tuottavat ja ylläpitävät hänen asemaansa julkisuudessa.

Toisin kuin monet aikaisemmat poliittiset johtajat, Trump rakensi identiteettiään jo ennen presidenttiyttään median, reality – viihteen ja liikemiehen imagon kautta (Saarikoski & Saarikoski 2016, 53). Tämä näkyy vahvana kielikeskeisyytenä hänen poliittisessa toimijuudessaan. Hän on hyödyntänyt kieltä keinona muokata julkista tilaa, luoda vastakkainasetteluja ja esittää itsensä tilanteisiin tarttuvana, perinteisistä poliittisista malleista poikkeavana toimijana. Näin hän on onnistunut asemoimaan itsensä paitsi poliittiseksi johtajaksi, mutta myös kulttuuriseksi ilmiöksi, jonka retoriikalla on vaikutuksia laajemmin kuin pelkästään poliittisen päätöksenteon tasolla.

Tämän vuoksi Trumpin puheiden tutkiminen ei ainoastaan paljasta millaista viestinnällisiä keinoja hän käyttää, vaan myös sen, miten poliittinen toimijuus ja valta rakentuvat kielen kautta. Tutkimus on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä Trumpin retoriikka ja sen vaikutus amerikkalaiseen politiikkaan ovat nyt entistä enemmän näkyvillä Trumpin toimiessa tällä hetkellä toista kautta presidenttinä. Samalla hänen tapansa tuottaa toimijuuttaan on vaikuttanut laajemmin siihen, miten poliittinen johtajuus ymmärretään, millaisia odotuksia siihen liitetään ja millaiseksi se voi tulevaisuudessa muovautua.

2.2. Poliittisen puheen tutkimus

Poliittisen puheen tutkimuksessa Donald Trumpin retoriikkaa on tarkasteltu monitieteisesti politiikan tutkimuksen, viestinnän, sosiologian ja mediatutkimuksen kentillä (Palonen & Summa 1996). Aikaisempi tutkimus voidaan jäsentää kolmeen toisiaan täydentävään suuntaukseen: (1.) populistisen retoriikan tutkimukseen, (2.) poliittisen toimijuuden tutkimukseen, sekä (3.) diskurssiin ja kieleen keskittyneeseen analyysiin. Näiden lähestymistapojen kautta Trump hahmottuu poliittisena ja

kulttuurisena toimijana, jonka puhe ei ainoastaan kuvaa poliittista todellisuutta, vaan osallistuu sen aktiiviseen rakentamiseen ja uudelleen määrittelyyn.

Populismien tutkimuksessa Trumpin retoriikkaa on analysoitu erityisesti vastakkainasettelujen rakentamisen näkökulmasta. Populistiselle puheelle ominainen jako ”kansaan” ja ”eliittiin” eli retorinen kärjistäminen, sekä affektiivisesti latautunut ilmaisu muodostavat keskeisen keinovalikoiman, jonka avulla poliittinen identiteetti tuotetaan. (Lahti & Mörttinen 2023, 158.) Trump hyödyntää näitä elementtejä systemaattisesti esittäessään itsensä poliittisen eliitin ulkopuolisena toimijana ja ”aidon kansan” edustajana. Samalla hänen retoriikkansa on vahvasti mediatietoista ja performatiivista, joka tekee siitä hyvän esimerkin populismista, jossa poliittinen johtajuus rakentuu osin speaktaakkelin ja henkilöbrändäyksen kautta. (Moffit 2016.)

Poliittisen toimijuuden näkökulmasta Trumpin retoriikkaa on tarkasteltu erityisesti siitä, kuinka hän määrittelee itsensä suhteessa valtaan ja muihin poliittisiin toimijoihin. Tutkimus on korostanut, että hänen puheissaan esiintyvä toimijuus on moniulotteista ja muuttuvaa. (Zhou ym. 2024.) Toimijuusteoreettinen tutkimuskirjallisuus puolestaan painottanut, että poliittinen toimijuus ei ole vain toimijan yksilöllinen ominaisuus, vaan se rakentuu jatkuvasti kielellisissä käytännöissä ja vuorovaikutuksessa. Tätä näkemystä tukee myös Giddensin strukturaatioteoria, jossa toimijuus ymmärretään dynaamisena suhteena rakenteisiin. Toimijat eivät ainoastaan toimi olemassa olevien institutionaalisten ja sosiaalisten kehysten puitteissa, vaan samalla uusintavat ja muokkaavat niitä omalla toiminnallaan. (Bryant & Jary 2011; Loyal 2003.)

Kielentutkijat ja diskurssianalytikot ovat puolestaan tuoneet esiin, että Trumpin retoriikka toimii kehyksenä, jonka kautta poliittinen todellisuus merkityksellistetään (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999). Hänen käyttämänsä kieli ei siis ainoastaan heijasta poliittisia asetelmia, vaan tuottaa niitä. Se nimeää vihollisia, rakentaa kriisin tunteita ja määrittää sen, kenen ääntä pidetään legitiiminä. Ruth Wodak (2015) on osoittanut, kuinka oikeistopopulistinen diskurssi politisoi pelkoa ja rakentaa moraalisia vastakkainasetteluja, joiden kautta yhteiskunnalliset konfliktit esitetään kulttuurisina ja essentiaalisina uhkina. Tällainen diskursiivinen menettelytapa vahvistaa käsitystä politiikasta kamppailuna ”meidän” ja ”heidän” välillä, sekä muokkaa laajempaa yhteiskunnallista ilmapiiriä.

Tämä tutkimus sijoittuu juuri näiden kolmen suuntauksen risteykseen. Tarkastelen, miten toimijuus rakentuu konkreettisesti presidentti Donald Trumpin vuosien 2017–2021 puheissa ja miten hänen retoriset ja diskursiiviset valintansa tuottavat käsityksiä johtajuudesta, vallasta ja poliittisesta todellisuudesta. Tämä yhdistetty näkökulma mahdollistaa aiempaa tarkemman analyysin siitä, miten Trumpin kaltaiset poliittiset toimijat rakentavat asemaansa kielellisesti ja millaisia seurauksia tällä on laajemmalle poliittiselle kulttuurille.

2.3. Keskeiset käsitteet

Tämän tutkimuksen keskeiset käsitteet jäsentävät analyysin teoreettista ja metodologista perustaa. Ensimmäinen keskeinen käsite on retoriikka, jolla viitataan poliittisen puheen vakuuttamisulottuvuuteen. Retoriikka ymmärretään tässä tutkimuksessa laajasti vaikuttamisen taitona ja merkitysten rakentamisen prosessina, ei pelkästään tyyllillisenä tehokeinona. Retorinen tarkastelu kohdistuu erityisesti vakuuttamisen kolmeen klassiseen ulottuvuuteen. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Näiden avulla analysoidaan millaisin kielellisin ja rakenteellisin keinoin poliittista todellisuutta esitetään perusteltuna, oikeutettuna ja merkityksellisenä.

Toinen keskeinen käsite on toimijuus, joka ymmärretään diskursiivisesti rakentuvana ilmiönä (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999). Toimijuus ei tässä tutkimuksessa tarkoita yksilön pysyvää ominaisuutta tai institutionaalista asemaa sinänsä, vaan kielellisesti tuotettua positiota, joka muotoutuu suhteessa muihin toimijoihin, valtarakenteisiin ja institutionaalisiin kehyksiin. Diskursiivisen toimijuuskäsityksen mukaisesti poliittinen toimija rakentaa puheessaan käsitystä itsestään, esimerkiksi vahvana johtajana, kansan edustajana tai kriisin ratkaisijana, joka samalla määrittää muiden toimijoiden rooleja ja toiminnan mahdollisuuksia. (Ricoeur [1976] 2000.) Toimijuuden rakentumista ja toimijuuskäsitettä on tarkasteltu monesta eri näkökulmasta. Erityisesti esille nousee Michel Foucault'n ajattelu, jossa toimijuus ei ole yksilölle ennalta annettu ominaisuus, vaan se rakentuu diskursiivisissa käytännöissä, joissa määritellään millaisia subjekteja, voidaan olla ja millaisia toiminnan mahdollisuuksia niillä on. Näin toimijuus kytkeytyy olennaisesti valtaan ja tiedon tuotantoon. (Foucault [1969] 2005.)

Kolmas keskeinen käsite on diskurssi, jolla tarkoitetaan suhteellisen vakiintunutta tapaa merkityksellistää todellisuutta kielen avulla. Diskurssit eivät ole vain yksittäisiä ilmauksia, vaan laajempia merkitysjärjestelmiä, jotka määrittävät miten ilmiöistä voidaan puhua, mitä pidetään itsestään selvänä ja millaiset tulkinnat näyttäytyvät legitiimeinä. Tässä tutkimuksessa yhdistän toimijuus käsitettä diskursseihin, jolloin eri toimijuuksista muodostuu eri diskursseja. Tämä lähestymistapa mahdollistaa sen tarkastelun, miten poliittinen todellisuus rakentuu toistuvien kielellisten valintojen ja kehysten kautta. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.)

Yhdessä nämä keskeiset käsitteet muodostavat analyttisen kokonaisuuden. Tämän avulla voidaan tarkastella, miten poliittinen puhe toimii sekä vakuuttamisen välineenä, että toimijuuden rakentamisen mekanismina. Ne ohjaavat tutkimuksen empiiristä analyysiä ja määrittävät millaisin kysymysasetteluin Trumpin puheita luetaan ja tulkitaan.

Tämä näkökulma on tutkimuksellisesti tärkeä kolmesta syystä:

- (1.) Ne näyttävät, miten poliittinen johtajuus rakennetaan retorisesti, ei vain poliittisin päätöksin.
- (2.) Ne paljastavat, miten kieli tuottaa toimijuutta ja asemoituu vallan käytön välineeksi.
- (3.) Ne asettavat Trumpin puheet laajempaan historialliseen kehykseen, jolloin voidaan ymmärtää hänen poikkeuksellisuutensa osana poliittista kulttuuria.

Tämän viitekehyksen ja käsitteiden avulla tämä tutkimus keskittyy siihen, miten Trump tuottaa omaa toimijuuttaan julkisissa puheissaan: millaisin retorisin ja kielellisin keinoin hän rakentaa identiteettiään, valtaansa ja suhdetta yleisöön.

2.4. Retoriikan klassinen kolmijako: eetos, paatos ja logos

Kreikkalaista filosofia Aristotelesta pidetään yhä klassisen retoriikan keskeisimpänä teoreettikkona, sillä hän loi ensimmäisen systemaattisen esityksen retoriikasta omassa teoksessaan *Retoriikka* (n. 322 eaa.) Aristoteleen mukaan retoriikka on kyky havaita kussakin tilanteessa käytettävissä olevat vakuuttamisen keinot, mikä tekee siitä ennen kaikkea analyttisen ja tilanteeseen sidotun taidon, ei pelkästään kaunopuheisuuden muodon (Aristoteles [322 eaa.] 2012, 9–11). Retoriikka ei siis tarkoita pelkkää koristeellista tai tunnepitoista ilmaisua, vaan kykyä argumentoida johdonmukaisesti, perustella väitteitä ja mukauttaa viesti yleisön, tilanteen ja päämäärän mukaan. Retoriikka on yksi keskeisimmistä välineistä vaikuttaa ihmisiin, ymmärtää yhteisön normeja ja rakentaa sosiaalista todellisuutta puheen avulla. (Kakkuri – Knuutila & Kylänpää 2012, 45–65.)

Alun perin sillä tarkoitettiin nimenomaan oppia menestyksekkäästä ja selkeästä poliittisesta puheesta. Retoriikka kytkeytyi vahvasti antiikin Kreikan poliittiseen elämään, erityisesti kaupunkivaltioiden julkisiin kokouksiin ja oikeusistuimiin, joissa kansalaisten tuli kyetä puolustamaan näkemyksiään ja vaikuttamaan yhteisiin päätöksiin. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Retoriikka oli siten olennainen osa demokraattista osallistumista. Ilman puhetaitoa yksilön mahdollisuudet vaikuttaa yhteisön asioihin jäivät rajallisiksi. (Cicero [55 eaa.] 2006.) Tästä näkökulmasta retoriikka ei ollut vain yksilön henkilökohtainen taito, vaan keskeinen yhteiskunnallinen kompetenssi.

Nykykäsityksessä retoriikkaa ei rajoiteta pelkästään poliittisiin puheisiin, vaan se ymmärretään laajemmin merkitysten rakentamisen ja sosiaalisen todellisuuden muovaamisen välineenä. Kielelliset valinnat, argumentatiiviset rakenteet ja esitystavat eivät ainoastaan kuvaa todellisuutta, vaan myös tuottavat sitä. (Aro 1999, 10; Alasuutari & Koskinen 2007.) Kielelliset valinnat määrittelevät sitä, mikä

näyttäytyy ongelmana, ketkä esitetään toimijoina ja millaisia ratkaisuja pidetään mahdollisina. Tästä syystä retoriikka on keskeinen väline paitsi vaikuttamisessa, myös yhteisön normien, arvojen ja valtasuhteiden ymmärtämisessä.

Aristoteleen retoriikan kolme keskeistä käsitettä: eetos, paatos ja logos muodostavat keskeisen viitekehyksen myös tämän tutkimuksen analyysille. Keskeinen kysymys on se, millaisia suhteita puhuja rakentaa tekstillään itsensä ja yleisön väliin. Kuka puhuu, ketä puhutellaan ja miten se asia josta puhutaan, toimii osana keskustelua. Miten puhe antaa, tai tarjoaa mahdollisuuksia sosiaalisiin suhteisiin, yhteyksiin ja erottautumiseen, sopuun ja kiistoihin. Retoriikan tutkimuksen keskiössä on puhuja, yleisö ja foorumi (Kakkuri – Knuutila 1998, 235–236).

Retoriikassa puhujasta rakentuvaa kuvaa kutsutaan eetokseksi. Eetoksella tarkoitetaan niitä kielellisiä, sisällöllisiä ja tyyllisiä keinoja, joiden avulla puhuja rakentaa itsestään tietynlaisen subjektin ja pyrkii herättämään yleisössä luottamusta. (Kakkuri – Knuutila & Kylänpää 2012, 45–65.) Kyse ei kuitenkaan välttämättä ole puhujan ”todellisesta” persoonasta, vaan diskursiivisesti tuotetusta vaikutelmasta, joka syntyy tekstissä ja tekstin kautta. Eetos rakentuu esimerkiksi tavasta esittää omaa asiantuntemusta, kokemustaustaa tai moraalista vakaumusta, mutta myös sävystä, sanavalinnoista, argumentaation johdonmukaisuudesta ja suhteesta yleisöön. Puhuja voi vahvistaa eetostaan viittaamalla auktoriteetteihin, tutkimustietoon tai omaan kokemukseensa osoittamalla vastuullisuutta ja harkintakykyä, tai samaistumalla yleisön arvoihin ja huolenaiheisiin.

Toisaalta eetos voi rakentua myös vastakkainasettelun kautta, jolloin puhuja esittää itsensä esimerkiksi rehellisenä ja suorapuheisena vaihtoehtona epäluotettavaksi kuvatulle eliitille. Eetos on siten keskeinen vaikuttamisen väline. Ilman koetta uskottavuutta ja luotettavuutta yleisö ei todennäköisesti hyväksy puhujan esittämiä väitteitä, vaikka ne olisivatkin loogisesti perusteltuja tai tunteisiin vetoavia (Aristoteles [322 eaa.] 2012, 17). Tästä syystä eetos toimii retorisisessa kokonaisuudessa perustana, joka mahdollistaa paatoksen ja logoksen vaikuttavuuden.

Tekstin paatos viittaa siihen sosiaaliseen ulottuvuuteen joka rakentuu puhujan ja yleisön välille retorisisessa tilanteessa. Vaikka paatos ymmärretään usein kapeasti tunteisiin vetoamisena, se on laajemmin tarkasteltuna yleisösuhteen rakentamisen strategia (Kakkuri – Knuutila 1998, 235). Paatos sisältää ne kielelliset ja performatiiviset keinot, joilla puhuja asemoi yleisön, määrittelee sen roolin ja kutsuu sen tietynlaiseen tulkintakehykseen. Tunteisiin vetoaminen esimerkiksi pelon, toivon tai ylpeyden herättämisenä on yksi keskeinen osa paatosta, mutta yhtä olennaista on se, miten puhuja puhuttelee yleisöään, millaisia yhteisiä arvoja tai kokemuksia hän olettaa ja millaista yhteisöllisyyttä hän rakentaa. Esimerkiksi inklusiiviset pronominit, kuten ”me” ja ”yhdessä”, retoriset kysymykset tai

vastakkainasettelut ”meidän” ja ”heidän” välillä ovat keinoja, joilla yleisö kytetään osaksi puheen merkitysrakenteita.

Paatoksessa on siten kyse toimintavalmiuden tuottamisesta. Puhuja ei ainoastaan ole informaation välittäjä, vaan pyrkii muokkaamaan yleisön asenteita, suuntaamaan sen tulkintoja ja aktivoimaan sen toimimaan ja omaksumaan tietyn kannan, joka palvelee puhujaa. Tämä edellyttää sitä, että yleisö kokee sanoman merkitykselliseksi ja itseään koskevaksi. Paatos toimii tällöin affektiivisena ja sosiaalisena välittäjänä puhujan ja yleisön välillä. Se varmistaa sen, että viesti ei jää pelkäksi rationaaliseksi argumentaatioksi, vaan saa emotionaalisen ja yhteisöllisen tason, joka tekee vakuuttamisesta tehokasta. (Aristoteles [322 eaa.] 2012; Kakkuri – Knuutila & Heinlahti 2006.) Tästä näkökulmasta paatos ei ole retoriikan irrallinen lisä, vaan keskeinen osa prosessia, jossa puhe muoaa kuulijoiden tulkintoja ja toimintamahdollisuuksia.

Logoksella tarkoitetaan retoriikassa vetoamista järkeen eli argumentaation rationaalista ulottuvuutta (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Se viittaa niihin perusteluihin, päättelyketjuihin ja todistusaineistoihin joiden avulla väitteet esitetään loogisesti jäsentyneinä ja hyväksyttävänä. Toisin kuin eetos ja paatos, jotka kytkeytyvät vahvasti puhujan ja yleisön väliseen vuorovaikutukselliseen prosessiin, logos suuntautuu argumentaation sisältöön ja sen sisäiseen johdonmukaisuuteen. Logoksen näkökulmasta keskeistä on väitteiden perusteltavuus, millaisiin premiseihin ne nojaavat, miten syy – seuraussuhteet rakennetaan ja millä tavoin esitetty todistusaineisto tukee johtopäätöksiä.

Logos ei kuitenkaan ole täysin irrallaan retorisestä tilanteesta, vaikka se voidaan analyttisesti erottaa kontekstistaan. Argumenttien muotoilu, esimerkkien valinta ja käsitteellinen kehystäminen tapahtuvat aina tietyssä historiallisessa ja kulttuurisessa tilanteessa, jossa myös rationaalisuuden kriteerit määrittyvät. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Näin ollen logos toimii vakuuttamisen rationaalisen perustana, mutta sen vaikuttavuus riippuu siitä, miten hyvin argumentaation resonoi yleisön tiedollisten odotusten ja hyväksyttävien päättelytapojen kanssa. Logoksen tarkastelu mahdollistaa sen analysoimisen, millaisia todellisuuskäsityksiä, ongelmanmäärittelyjä ja ratkaisumalleja puheessa tuotetaan ja miten ne esitetään yleisölle järkipärisesti perusteltuina.

Retoriikka on yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa keskeisessä roolissa. Aristoteleen klassinen määritelmä retoriikasta korostaa sitä, että se on taito löytää kullakin hetkellä tilanteeseen sopiva vakuuttamisen keino. Retoriikka ei ole vain puhujan henkilökohtainen lahjakkuus, tai tekninen taito, vaan se toimii sosiaalisena ja kulttuurisena prosessina, jossa kielelliset valinnat muovaavat sekä puhujan asemaa, että yleisön tulkintoja. (Palonen & Summa 1996; Cicero [55 eaa.] 2006.) Tämä tekee retoriikasta merkittävän tutkimuskohteen erityisesti poliittisen puheen tarkastelussa.

Aikaisemmassa tutkimuksessa retoriikkaa on tarkasteltu keskeisenä osana poliittista viestintää ja vallankäyttöä. Klassiseen retoriikan tutkimusperinteeseen nojaten analyysit ovat usein keskittyneet siihen, miten puhujat rakentavat uskottavuutta (eetos), vetoavat tunteisiin (paatos) ja esittävät loogisia perusteluja (logos). Näiden keinojen avulla poliittiset toimijat pyrkivät vaikuttamaan yleisön käsityksiin ja ohjaamaan julkista keskustelua haluamaansa suuntaan. Modernissa retorisisessa tutkimuksessa painopiste on siirtynyt yhä enemmän kielenkäytön kontekstuaalisuuteen ja siihen, miten argumentaatio rakentuu vuorovaikutuksessa sosiaalisten ja institutionaalisten rakenteiden kanssa. (Aro 1999.)

Erityisesti aiemmassa poliittisen retoriikan tutkimuksessa on korostettu suunnitelmallista kielenkäyttöä, jossa merkityksiä tuotetaan esimerkiksi vastakkainasettelujen, kategorisointien ja toistuvien narratiivien kautta. Poliittisen retoriikan tutkimuksen taustalla voidaan hyödyntää myös Susan Thomasin (2007) tutkimusta *What is the New Rhetoric?*, jossa korostetaan edellä mainittuja viitekehyksiä. Thomasin tutkimus korostaa erityisesti viitekehystä, jossa vakuuttaminen nähdään prosessina, jossa pyritään saavuttamaan yleisön hyväksyntä tietylle tulkinnalle, pikemminkin kuin osoittamaan väitteiden objektiivinen totuus. Tutkimuksissa on tarkasteltu myös sitä, miten ne voivat normalisoida tiettyjä näkökulmia samalla kun toisia marginalisoidaan. Lisäksi retoriikan tutkimus on laajentunut koskemaan median, sekä sosiaalisen median roolia, jolloin huomio kohdistuu siihen, miten journalistiset käytännöt osallistuvat retoristen merkitysten rakentamiseen ja välittämiseen.

Puhe ei vain välitä tietoa, vaan rakentaa merkityksiä, asemoitumisia ja sosiaalisia suhteita. Trumpin puheiden analysoinnissa retoriikan merkitys konkretisoituu siten, että on mahdollista tunnistaa millaisin retorisen keinoin hänen, poliittinen toimijuutensa rakentuu ja vahvistuu. Retoriset lähestymistavat eetos, paatos ja logos eivät toimi vain irrallisina elementteinä, vaan yhdessä ne muodostavat monitasoisen verkoston, joka määrittää hänen asemaansa poliittisella kentällä ja suhteessaan vastaanottavaan yleisöön.

Näiden ulottuvuuksien merkitys tutkimukselle on moninainen. Ensinnäkin ne mahdollistavat Trumpin poliittisen toimijuuden analysoinnin kielellisesti, että sosiaalisesti rakentuneena ilmiönä. Toimijuus ei ole vain retorisen analyysin näkökulmasta yksilön sisäinen ominaisuus, vaan se tuotetaan ja vahvistetaan puheessa, sekä vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden, normien ja yhteiskunnallisten merkitysjärjestelmien kanssa.

Retoriikan tarkastelu auttaa ymmärtämään, miten Trump legitimoituu toimijana ja mobilisoi kannattajiaan. Eetoksen kautta hän rakentaa uskottavuuttaan, päätöksen kautta sitouttaa tunteisiin ja logoksen avulla jäsentää poliittisia kysymyksiä loogisen argumentoinnin avulla. Lisäksi retoriikka tarjoaa analyysivälineen sille, miten poliittiset merkitykset ja tulkinnat syntyvät. Puhe ei ainoastaan välitä tietoa, vaan muokkaa käsityksiä ongelmista, toimijoista ja mahdollisista ratkaisuista. Tämän teorian avulla

tutkimus voi paitsi kartoittaa Trumpin poliittista identiteettiä ja puhemenetelmiä, mutta myös ymmärtää laajemmin sen, miten poliittinen toimijuus ja valta tuotetaan, sekä ylläpidetään kielellisesti yhteiskunnallisessa kontekstissa.

3. Tutkimuksen tausta

3.1. Tutkimusaineisto

Tämän luvun tavoitteena on esitellä aineisto, kuvata sen luonne, tarkentaa valintaperusteet sekä perustella sen soveltuvuus toimijuuden analyysiin teoreettisesti, sekä metodologisesti. Aineiston esittely rajataan kuitenkin tutkimustehtävän näkökulmaan: painopiste on puheiden roolissa toimijuuden rakentamisen tiloissa, ei esimerkiksi niiden poliittisessa sisällössä sinänsä. Kaikki tutkielmassa käytetyt aineiston suomenkieliset käännökset olen laatinut itse. Ne ovat sijoitettuna tutkielman loppuun liitteeksi, jotta lukijan on helppo tarkastella niitä kokonaisuudessaan.

Tämän tutkimuksen aineistona toimii seitsemän Donald Trumpin julkista poliittista puhetta. Puheet ovat:

- (1.) Virkaanastujaispuhe 20.1.2017.
- (2.) Charlottesvillen tapahtumia koskeva puhe 15.8.2017.
- (3.) Yhdistyneiden kansakuntien puhe 19.9.2017.
- (4.) State of the Union puhe 30.1.20218.
- (5.) Korona kriisin puhe 23.4.2020.
- (6.) Capitolin hyökkäystä edeltävä puhe 6.1.2021.
- (7.) Farewell Address puhe 19.1.2021.

Aineiston valinnan tavoitteena on tarjota kattava ja monipuolinen empiirinen perusta Trumpin toimijuuden tarkastelulle (Kuula – Luumi 2006). Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä niitä kielellisiä ja diskursiivisia keinoja, joilla puhuja esittää itsensä toimijana: kykenevä tekemään, ratkaisemaan, päättämään, vastustamaan, puolustamaan tai johtamaan. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999; Heikkinen & Pajunen, 2016.) Koska tutkimuksen tarkoituksena on analysoida edellä mainittuja toimijuuden rakentumisen tapoja, aineistoa kerätessä otin huomioon seuraavat asiat: (1.) puhujan oman toimijuusidentiteetin tarkastelu, (2.) toimijuutta ilmentävien kielellisten rakenteiden löytäminen ja (3.) toimijuuden muuntuminen tai toistuminen eri tilanteissa. Trumpin puheissa nämä elementit ovat poikkeuksellisen läsnä, sillä hänen poliittinen retoriikkansa perustuu vahvasti henkilökohtaisen

toimijuuden korostamiseen. Tästä syystä julkiset puheet tarjoavat aineiston, joka on tutkimuskysymyksen kannalta poikkeuksellisen hedelmällinen ja metodologisesti perusteltu. (Palonen 1987.)

Käytetty aineisto kuuluu laadullisen tutkimuksen viitekehyksessä niin sanottuihin valmiisiin aineistoihin. Valmiit aineistot ovat dokumentteja, jotka syntyvät sosiaalisen toiminnan omalakisesti, ilman tutkijan väliintuloa tai ohjausta. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.) Tällaisia aineistoja ovat esimerkiksi lakiesitykset ja tässä tutkimuksessa käytettävät poliittiset puheet. Tässä tutkimuksessa Donald Trumpin kohdalla on kyse aineistotyyppistä, jolla on useita tutkimuksellisesti merkittäviä ominaisuuksia.

Aineiston valintaa ohjasi keskeisesti sen autenttisuus ja kontekstuaalinen sidoksisuus todelliseen poliittiseen toimintaan. Tutkimuksessa analysoidut puheet ovat osa Donald Trumpin presidenttikauden aikaista virallista ja julkista toimintaa, eivät tutkijan pyynnöstä tuotettuja haastatteluja, jälkikäteisiä selontekoja tai median editoimia keskustelutilanteita. Tällä on metodologisesti merkittävä vaikutus, sillä aineisto ei ole syntynyt tutkimusasetelman ehdoilla, vaan poliittisen toiminnan omassa kontekstissa, jossa puheella on konkreettisia seurauksia ja tavoitteita. (Ronkainen ym. 2013, 108.) Autenttisuus tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että puhuja käyttää retorisia keinoja osana todellista vallankäyttöä sen julkisessa kontekstissa.

Lisäksi aineisto heijastaa tiettyä institutionaalista asemaa ja tilannekontekstia. Presidenttinä Trump ei puhu yksityishenkilönä, vaan virallisessa roolissa, jossa jokainen kielellinen valinta kytkeytyy laajempaan vallan ja vastuun kehykseen. Aineiston autenttisuus vahvistaa tutkimuksen validiteettia, sillä analyysi kohdistuu suoraan poliittisen toiminnan keskeiseen ilmentymään: julkiseen, institutionaalisesti merkitykselliseen puheeseen. (Alasuutari 1999.)

Valintaperusteita ohjasi myös aineiston tavoitteellisuus. Puheet on suunnattu laajalle yleisölle: medialle, kannattajille, vastapuolille tai instituutioille, mikä tekee niistä paitsi poliittisen viestinnän välineitä, mutta myös aktiivisia välineitä toimijuuden rakentamiseen. Puhe ei ole neutraali kielitilanne, vaan pyrkii tarkoituksenmukaisesti vaikuttamaan puheen kuulijan (Ronkainen ym. 2013, 110). Puheet syntyvät poliittisen instituution, eli presidentin viran sisällä ja heijastavat instituution toiminnan logiikkaa. Niissä rakentuu poliittinen toimijuus, sekä yksilön että instituution tasolla, mikä sopii tutkimuksen tavoitteeseen.

Valitessa puheita osaksi aineistoa, tärkeää oli myös huomioida puheiden julkisuus ja jäljitettävyyys. Puheet ovat julkisia dokumentteja, jotka voidaan tarkistaa alkuperäisistä lähteistä (videot, transkriptiot). Tämä lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja mahdollisuutta arvioida analyysiä myös jälkikäteen. Näiden

piirteiden vuoksi puheet muodostavat erityisen rikkaan ja empiirisen materiaalin tutkimukselle, jonka kohteena on poliittisen toimijuuden diskursiivinen rakentuminen.

Aineiston valinta perustui harkinnanvaraiseen otantaan, jonka tavoitteena ei ole määrällinen kattavuus, vaan sisällöllinen ja teoreettinen paino. Rajausta seitsemään puheeseen mahdollistaa syvällisen, laadullisen analyysin, mikä on perusteltua tutkimustehtävän luonteen kannalta. Tärkeää oli sen sisällöllinen edustavuus ja toimijuuden kannalta olennaiset puheaktit. (Ronkainen ym. 2013, 130.) Toimijuuden tutkimus edellyttää aineistoa, jossa puhujan oma rooli, kyvykkyys ja valta – asetelmat tulevat selkeästi esille. Tästä syystä puheiden valintaa ohjasi puheet, joissa korostuvat esimerkiksi aktiiviset tekijäkuvaukset, rooliposition rakentaminen, normatiivinen toimijuus ja teon ja seurauksen retorinen kytkeä. Nämä elementit ovat systemaattisesti läsnä valituissa puheissa, mikä tekee niistä teoreettisesti sopivan aineiston toimijuuden tutkimiseen.

Aineiston valinta perustuu myös siihen, että puheet kattavat useita erilaisia poliittisia tilanteita ja ajanjaksoja Donald Trumpin ensimmäiseltä presidenttikaudelta. Tämä on kahdesta syystä: (1.) toimijuus voi muuttua kontekstin mukaan, Trump rakentaa eri tilanteissa erilaisia subjektipositioita ja (2.) poliittiset tapahtumat muokkaavat puheen luonnetta. Ajallinen ja poliittinen vaihtelu antaa mahdollisuuden tarkastella sitä, onko toimijuus retorisen rakenteena johdonmukaista vai tilanteittain muuttuvaa. (Alasuutari & Koskinen 2007.) Tämä näkökulma on olennainen, sillä se auttaa ymmärtämään, kuinka toimijuus on paitsi henkilökohtaisesti, mutta myös institutionaalisesti rakentuva ilmiö.

Puheiden tutkimuksellinen arvo edellyttää, että niistä on saatavilla laadullinen transkriptio, alkuperäinen video – tai äänitallenne, selkeä kontekstietä ja johdonmukainen kieli ja retorinen rakenne (Alasuutari 1999). Valitut puheet täyttävät nämä kriteerit. Tällä varmistetaan, että aineistossa ei ole puutteita, jotka heikentäisivät analyysin luotettavuutta tai tulkintamahdollisuuksia. Lisäksi, koska tutkimuksen tarkoituksena on analysoida toimijuuden kielellistä rakentumista, on tärkeää, että aineisto on tekstimuodossa analysoitavissa olevalla tavalla, joka säilyttää retoristen rakenteiden kuten esimerkiksi, pronomien, verbien ja metaforien tarkkuuden. Aineiston keruuta varten olen litteroinut koko aineiston tarkasti, sisällyttäen siihen videolla näkyvät ja kuuluvat yleisön kommentit, sekä kuvaten puheen vuorovaikutuksellista kontekstia ja paikkaa.

Tutkimuksessa dokumentoidaan systemaattisesti jokaisesta puheesta sen päivämäärä, paikka ja tapahtuma, tilaisuuden luonne ja keskeiset teemat. Tämä metatieto ei ole ainoastaan tekninen liite, vaan olennainen kontekstin osa. Se mahdollistaa toimijuuden analyysin suhteuttamisen poliittiseen luonteeseen, mikä on tärkeää, koska toimijuuden muodot voivat riippua tilanteen kontekstista, yleisöstä sekä aikakaudesta.

Puheet ovat ensisijaisia paikkoja, joissa poliittinen toimijuus esitetään julkisesti. Toimijuutta ei voi tutkia ilman aineistoja, jossa puhuja määrittelee omaa rooliaan. Poliittinen puhe on juuri tällainen tila: paikka, jossa toimijuus julkaistaan, performoidaan ja oikeutetaan. Toimijuus rakentuu ennen kaikkea kielellisesti. Kieli ei vain kuvaa toimijuutta, vaan tuottaa sen. (Aro 1999, 18.) Toimijuutta voidaan tutkia monista lähteistä, mutta puheessa se on: (1.) retorisesti muotoiltu, (2.) jatkuvasti toistettu ja korostettu, sekä (3) suunnitelmallisesti rakennettu. Puheet ovat valikoituneet osaksi aineistoa, sillä niissä kaikissa korostuu edellä mainitut kolme elementtiä, jossa Trumpin toimijuus näkyy.

3.2. Tutkimusmenetelmä

Lähestyn tutkimusongelmaa retorisen analyysin, sekä diskurssianalyysin, kautta, sillä ne tarjoavat johdonmukaisen ja metodologisesti tarkan tavan tarkastella poliittista toimijuutta kielen tasolla. Tutkimukseeni ei liity eettisiä kysymyksiä, sillä aineisto koostuu julkisesti saatavilla olevista lähteistä. Tutkimus ei kohdistu yksityishenkilöön, eikä sisällä arkaluonteisia tai henkilötietoja sisältäviä materiaaleja. Lisäksi analyysi keskittyy tekstien retorisiin ja diskursiivisiin piirteisiin, eikä tutkimus aiheuta haittaa tutkimuksen kohteelle tai muille osapuolille.

Retorinen analyysi keskittyy siihen, miten kielen avulla pyritään vaikuttamaan, vakuuttamaan ja rakentamaan uskottavuutta. Se tarkastelee argumentaation keinoja ja strategioita, sekä sitä, miten viestit muotoillaan tietyn vaikutuksen aikaansaamiseksi. (Kakkuri – Knuutila & Heinlahti 2006.) Retorinen analyysi soveltuu erityisen hyvin poliittisen viestinnän median tekstien ja julkisten puheiden tutkimiseen. Retorisen analyysin keskiössä on ajatus siitä, että kielenkäyttö on tarkoituksellista ja sillä on aina spesifi kohdeyleisö. Tämän vuoksi tässäkin tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomioita esimerkiksi puheen osioihin, joissa puheen avulla pyritään vetoamaan tunteisiin, vastakkainasettelujen luomiseen, sekä toimijuuden rakentumiseen. (Ronkainen ym. 2013.)

Retorisessa analyysissä tarkastellaan myös sitä, miten vaihtoehtoisia näkökulmia käsitellään. Teksti voi esimerkiksi vahvistaa omaa argumenttiaan vähättelemällä vastapuolen näkemyksiä tai esittämällä ne epärelevantteina. Lisäksi retorinen analyysi kiinnittää huomiota siihen, miten todellisuutta esitetään luonnollisena tai itsestään selvänä (Ronkainen ym. 2013, 96). Tällöin tietyt tulkinnat näyttävät ”normaaleina”, vaikka ne ovatkin kielellisesti rakennettuja. Näin retorinen analyysi täydentää diskurssianalyysiä tuomalla esiin erityisesti vaikuttamisen ja argumentaation ulottuvuuden, joka tässä tutkimuksessa täydentyy vielä entisestään retoriikan teorian myötä.

Diskurssianalyysi perustuu sosiaaliseen konstruktionismiin, jonka mukaan todellisuus ei ole yksiselitteisesti olemassa kielen ulkopuolella, vaan se saa merkityksensä sosiaalisissa ja kielellisissä käytännöissä (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999, 18). Poliitiikan kontekstissa tämä tarkoittaa, että

esimerkiksi käsitteet kuten kansa, eliitti, kriisi, turvallisuus tai johtajuus eivät ole neutraaleja kuvauksia maailmasta, vaan diskursiivisesti tuotettuja ja historiallisesti muotoutuneita merkitysrakenteita. Diskurssianalyysi mahdollistaa sen tarkastelun, miten nämä kategoriat rakentuvat Trumpin puheissa, millaisia arvolatauksia niihin liitetään ja miten niiden avulla jäsennetään poliittista todellisuutta.

Keskeinen diskurssianalyttinen oletus on se, että kieli ei ole vain pelkkä väline poliittisten sisältöjen välittämiseen, vaan paikka jossa poliittinen vaikuttaminen tapahtuu. Poliittinen kamppailu on suurelta osin kamppailua merkityksistä, siitä miten ongelmat määritellään, ketkä esitetään vastuullisina, millaisia ratkaisuja pidetään mahdollisina ja millaiset toimijat nähdään legitimeinä. (Fairclough 1992.) Tästä näkökulmasta Trumpin puheita ei tarkastella vain niiden informaationvälityksen kautta, vaan analyysin kohteena ovat myös nimeämisen lähestymistavat, metaforat, retoriset vastakkainasettelut, pronomiivallinnat, toistot, affektiivisesti latautuneet ilmaukset, sekä narratiiviset rakenteet. Näiden kielellisten valintojen kautta tuotetaan tietynlainen kuva poliittisesta todellisuudesta, jossa toimijat asemoidaan suhteessa toisiinsa.

Diskurssianalyysi mahdollistaa myös vallan tarkastelun kielellisenä ilmiönä. Valta ei näyttäyty ainoastaan institutionaalisenä asemana, vaan kykynä määrittää keskustelun ehdot ja merkitysrakenteet. Kun Trump esimerkiksi nimeää tiettyjä ryhmiä ”uhaksi” tai korostaa tiettyjä arvoja ”aidosti amerikkalaisina” hän ei ainoastaan esitä omia mielipiteitään, vaan osallistuu poliittisen todellisuuden rajojen piirtämiseen ja muokkaamiseen. Diskurssianalyttinen lähestymistapa tekee näkyväksi sen, miten tällaiset merkityksellistämisen tavat voivat neutralisoida ja alkaa näyttämään itsestään selvinä yleisölle.

Diskursiivisen toimijuuskäsityksen mukaan toimijuus on kielellisesti tuotettu positio, ei yksilön pysyvä tai olemuksellinen ominaisuus (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999, 20). Toimijuus rakentuu suhteessa muihin toimijoihin, instituutioihin ja valtarakenteisiin, se muotoutuu aina tietyssä vuorovaikutustilanteessa. Tämä tarkoittaa sitä, että Trumpin toimijuutta ei analyysissä pidetä ennalta annettuna. Esimerkiksi kuvailu ”vahvana johtajana” tai ”populistisena toimijana” siirtyy sivuun ja tarkastelun keskiöön nousee se, miten tällaiset positiot tuotetaan puheessa. Millaisin kielellisin keinoin hän rakentaa itselleen aktiivisen, ratkaisevan ja aloitteellisen toimijan roolin? Miten muut toimijat kuten, poliittiset vastustajat, mediat, kansainväliset toimijat tai universaali yleisö asemoidaan suhteessa tähän toimijuuteen?

Toimijuuden diskursiivinen tarkastelu korostaa myös sen prosessuaalisuutta. Jokaisessa puhetilanteessa toimijuus neuvotellaan uudelleen. Samakin puhuja voi eri konteksteissa esittää itsensä uhrina, järjestelmän haastajana, kansan puolustajana, tai institutionaalisen vallan käyttäjänä. Näiden positioiden vaihtelu ei ole sattumanvaraista, vaan sidoksissa tilanteeseen, yleisöön ja poliittiseen tavoitteeseen.

Diskurssianalyysin avulla voidaan systemaattisesti eritellä, miten nämä positioinnit rakentuvat ja millaisia seurauksia niillä on poliittisen puheen vallan legitimitetille. (Ronkainen ym. 2013, 96.)

Metodologisesti diskurssianalyysi tarjoaa välineet tarkastella aineistoa, sekä mikro – että makrotasolla. Mikrotasolla analyysi kohdistuu yksittäisiin sanavalintoihin, lauserakenteisiin ja retorisiin keinoihin. Makrotasolla huomio kiinnittyy laajempiin tulkintakehyksiin, toistuviin diskursseihin ja ideologisiin jäsenyksiin, joiden kautta poliittinen todellisuus rakentuu. (Foucault [1969]2005; Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999, 33.) Tämä kaksitasoinen tarkastelu mahdollistaa sen, että Trumpin puheita voidaan analysoida sekä konkreettisina tekstuaalisina kokonaisuuksina, että osana laajempaa poliittista ja kulttuurista merkitysjärjestelmää.

Näin diskurssianalyysi tukee tutkimuksen tavoitteita usealla tasolla. Se mahdollistaa poliittisen toimijuuden tarkastelun prosessina, jossa subjektipositiota tuotetaan ja neuvotellaan kielellisesti. Samalla se tekee näkyväksi sen, miten retoriset ja narratiiviset menettelytavat osallistuvat poliittisen keskustelun hallintaan ja sen rajojen määrittelyyn. Tutkimus ei siten tarkastele ainoastaan sitä, mitä Trump sanoo, vaan ennen kaikkea sitä, miten hänen puheensa rakentavat merkityksiä, tuottavat valtasuhteita ja muokkaavat käsityksiä poliittisesta todellisuudesta.

3.3. Kokonaisuus

Seitsemän puheen aineisto muodostaa tälle tutkimukselle tarkoituksenmukaisen ja metodologisesti perustellun empiirisen tutkimuksen. Ne ovat autenttisia, luonnollisesti syntyneitä poliittisia dokumentteja, jotka tarjoavat suoran näkymän siihen, kuinka Trump itse rakentaa ja esittää omaa toimijuuttaan. Puheiden sisältö, vaihtelu, julkisuus ja institutionaalinen luonne muodostavat vahvan perustan toimijuuden retoriselle ja diskursiiviselle analyysille. Aineisto on siis sekä sisällöllisesti, että menetelmällisesti optimaalinen tutkittava ilmiö, Trumpin toimijuuden tarkasteluun.

Tutkimuksen perusteella Donald Trumpin poliittinen toimijuus rakentuu systemaattisesti retoristen keinojen, kielen ja emotionaalisen vaikuttamisen avulla. Toimijuus ei perustu pelkästään hänen institutionaaliseen asemaansa, vaan siihen miten hän asemoi itsensä suhteessa yleisönsä, muihin toimijoihin ja tilanteisiin. Trump tuottaa puheissaan itsestään aktiivisen, päättäväisen ja performatiivisen johtajan, jonka asema ulottuu sekä kansalliseen, että kansainväliseen politiikkaan.

Analyysi osoittaa, että Trumpin toimijuus rakentuu monitasoisesti. Hän esiintyy sekä henkilökohtaisena, että kollektiivisen toimijuuden välittäjänä, hallitsee moraalisen ja poliittisen vastuun diskursiivisesti ja hyödyntää populistista eetosta vahvistaakseen uskottavuuttaan. Kriisitilanteissa toimijuus on suoraan mobilisoivaa ja emotionaalisesti latautunutta, kun taas institutionaalisissa puheissa se ilmenee

symbolisena ja tulevaisuuteen suuntautuvana toimijuutena. Logoksen merkitys jää usein alisteiseksi eetokselle ja päätökselle, jolloin kielen tehtävä on ennen kaikkea tuottaa ja vahvistaa puhujan asemaa.

Kaikissa analysoiduissa puheissa keskeistä on vastuun hajauttaminen ja retorinen kontrolli tilanteista, jolloin Trump säilyttää aktiivisen toimijuuden samalla, kun seuraukset jäävät liukuviksi. Tämä ilmentää poliittisen toimijuuden joustavuutta ja performatiivista luonnetta. Valta rakentuu ennen kaikkea sen kautta, kuka määrittelee tilanteen merkitykset, rajat ja narratiivin. Voidaan todeta, että Trumpin poliittinen toimijuus on dynaaminen, tilanteisiin mukautuva ja retorisesti tuotettu ilmiö. Se yhdistää henkilökohtaisen uskottavuuden, emotionaalisen mobilisaation ja populistisen eetoksen siten, että puheilla hallitaan merkityksiä, vahvistetaan valtaa ja luodaan kuva keskeisestä poliittisesta toimijasta. (Harisalo 2020.) Tämä tulostekonaisuus toimii pro – gradun seuraavien analyysilukujen pohjana, joissa eri puheiden retorinen rakentuminen ja toimijuuden ilmenemismuodot avataan yksityiskohtaisesti.

4. Toimijuus retorisena konstruktiona

4.1. Retorisen toimijuuden rakentuminen Trumpin virkaanastujaispuheessa

”Chief Justice Roberts, President Carter, President Clinton, President Bush, President Obama, fellow Americans, and people of the world, thank you.” näin aloittaa hiljattain valittu Yhdysvaltojen 45. presidentti Donald Trump virkaanastujaispuheessaan 20.1.2017. Hetki Washingtonissa on historiallisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävä siirtymä, jossa Trump asemoituu osaksi Yhdysvaltojen presidenttien jatkumoa, samalla hän aloittaa oman toimijuutensa rakentamisen presidenttinä. Retorisesti puheen alku toimii loistavana porttina siihen identiteettiin, jota Trump haluaa esityksessään rakentaa.

Donald Trumpin virkaanastujaispuhe rakentaa hänen poliittista toimijuuttaan kolmen klassisen retorisen elementin: eetoksen, päätöksen ja logoksen vuorovaikutuksessa (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Puhe ei ainoastaan kuvaa Trumpia johtajana, vaan tuottaa retorisesti sen, millainen toimija hän on sillä hetkellä ja millaiseksi toimijaksi hän presidenttikaudellaan haluaa tulla. Eetos luo pohjan puhujan uskottavuudelle, päätös konstruoi hänen suhteensa yleisöön ja logos jäsentää hänet loogisesti toimivaksi, ratkaisuja tarjoavaksi johtajaksi. Näin jokainen retorinen elementti tuottaa oman osansa Trumpin poliittisesta toimijuudesta tässä puheessa.

Puheen alun muodollinen puhuttelujärjestys ja arvonimien toistaminen noudattavat eetoksen periaatteita ja rakentavat vaikutelmaa arvovaltaisesta johtajasta (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Tällainen kielellinen asetelma on keskeinen Trumpin toimijuuden kannalta, se sijoittaa hänet nyt osaksi presidentti – instituution historiaa ja rakentaa hänen auktoriteettiaan instituution sisäisenä toimijana, ei sen ulkopuolisena osana. Donald Trumpin kohdalla tämä on tärkeä huomioida, sillä hänen poliittinen ura ei perustu perinteisen presidentin imagoon poliitikkona. Trumpin poliittinen ura perustuu poliittisen kentän ulkopuolelta tulevaan toimijuuteen (Saarikoski & Saarikoski 2016, 53).

Samalla Trump rakentaa kaksitasoista toimijuutta. Yhtäältä hän asemoituu perinteitä kunnioittavaksi johtajaksi, joka tunnustaa edeltäjiensä työn heti puheen alussa. Toisaalta hän rakentaa itsestään uudistajaa, jonka tehtävänä on muuttaa instituutiota sisältäpäin. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999, 19.) Tämä kaksijakoinen eetos tyyli tuottaa toimijuutta, joka on samanaikaisesti legitimeettiin nojaavaa ja muutosta tavoittelevaa. Toimijuus ei siis esiinny pelkästään henkilökohtaisena ominaisuutena, vaan se on retorinen positio, joka kautta hän määrittää suhdettaan valtaan ja yleisöön. Trumpin lausuma *”The time for empty talk is over. Now arrives the hour of action.”* tiivistää hänen rakentamansa uudistaja toimijuuden rakentamisen hyvin. Lausuma rakentuu jyrkälle vastakkainasettelulle puheen ja toiminnan

välillä, *“empty talk”* implikoi aiempien hallintojen tehottomuutta ja poliittista retoriikkaa ilman konkreettisia seurauksia, kun taas *“hour of action”* kehystää hänen kautensa historiallisena käännekohtana.

Populistisessa politiikassa julkinen tila ei ole vain neutraali keskusteluareena, vaan paikka jossa määritellään, kuka on syyllinen ja mikä on ratkaisu. Tämä määrittely ohjaa myös tulevaisuuden suuntaa. Kun ongelma kehystetään tietyllä tavalla, sekä puhujasta itsestään riippumattomana, vain tietyt ratkaisut näyttävät loogisina ja oikeutettuina. Trumpin lausumassa on huomioitava myös se, että viesti tulee yleisölle hyvin selkeästi esitettyinä, joka korostaa lausuman merkitystä. (Palonen ym. 2017; Harisalo 2020.)

Aikaan viittaava ilmaus *“now arrives”* luo vaikutelman välittömästä ja väistämättömästä muutoksesta, jonka mahdollistajana on itsenäisesti Trump. Retorisesti kyse on päätöksestä, jonka kautta Trump asemoi itsensä toimijaksi, joka ei ainoastaan puhu muutoksesta, vaan määrätietoisesti pyrkii toteuttamaan sen. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Tällainen ilmaisu vahvistaa hänen eetostaan päättäväisenä toimijana ja erottaa hänet muusta poliittisesta eliitistä, jonka puhe on hänen käsityksen mukaan ollut tyhjää.

Toisaalta lausuma *“The oath of office I take today is an oath of allegiance to all Americans.”* rakentaa samanaikaisesti toisenlaista, institutionaaliseen ja legitimizeettiin nojaavaa toimijuutta. Viittaus virkaanastujaisvalaan sitoo Trumpin perustuslailliseen järjestykseen ja presidentti – instituution historialliseen jatkumoon. Samalla ilmaus *“to all Americans”* laajentaa hänen toimijuutensa universaaliksi. Hän ei esiinny vain tietyn poliittisen liikkeen tai kannattajakunnan edustajana, vaan koko kansakunnan johtajana. Näin lausuma tasapainottaa vastakkainasettelua ja populistista eliittikritiikkiä. Se tuottaa eetosta, jossa presidentin valta näyttää sekä institutionaalisesti oikeutettuna, että moraalisesti kansaan sidottuna. Yhdessä nämä kaksi lausumaa konkretisoivat kaksitasoisen toimijuuden: Trump esiintyy yhtä aikaa järjestelmän sisältä käsin toimivana laillisena johtajana ja järjestelmää uudistavana, aktiivisena muutosvoimana.

4.2. Yhteisen toimijuuden rakentaminen kansan kanssa

Paatos näkyy puheessa erityisesti yhteisöllisyyden rakentamisessa. Ilmaus *“we the citizens of America”* luo retorisen yhteisön, jossa Trump ja yleisö jakavat saman identiteetin ja symbolisen toimijuuden. (Beasley 2011.) Trump ei asetu puheessaan yksin vallankäyttäjäksi, vaan rakentaa itsensä ja kuulijansa samalle tasolle. Diskurssianalyysin näkökulmasta tällainen ilmaus konstruoi poliittisen subjektin, eli yhteisen kansan jonka toimijuus on keskeisessä roolissa ja jota Trump kokee edustavansa. (Jokinen,

Suoninen ja Juhila 1999.) Tämä yhteistoimijuus rakentuu vahvimmin kohdassa, jossa hän toteaa: *”We are transferring power from Washington DC, and giving it back to you, the people.”*

Trump tuottaa itsensä tässä vallan siirtäjäksi, toimijaksi joka on kansan puolustaja. Hän rakentaa retorisesti toimijuutta, jossa hän on sekä osa kansaa, että kansan tahdon toimeenpanija. Toimijuuden kaksoisrakenne näkyy kansaan samaistuvana ja sitä johtavana. Tämä rakenne myös vahvistaa populistista asetelmaa, jossa johtaja toimii kansan autenttisena äänenä, sekä institutionaalisen vallan välissä olevana toimijana (Kakkuri – Knuutila 1998, 235).

Logos jäsentää puheen loogiseksi kokonaisuudeksi, jossa Trumpin toimijuus rakentuu ratkaisuja tarjoavaksi ja päättäväiseksi johtajaksi (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Puheen alussa menneisyyden tunnustaminen, edeltävien presidenttien kunnioittava mainitseminen ja Obaman kiittäminen *”they have been magnificent”* edellisenä presidenttinä luo institutionaalisen kehyksen, jonka sisällä Trump esittää toimijuuttaan loogisena jatkumona instituutiolle. Hän ymmärtää menneisyyden ja sen merkityksellisyyden, mutta suuntautuu päättäväisesti tulevaan. Kuvaus toimii loogisen ja emotionaalisen retoriikan rajapinnalla.

Lause *”This American carnage stops right here and stops right now.”* rakentaa dramaattisen, paljon tunteita herättävän kuvauksen tilanteesta. Kielen voimakas lataus antaa Trumpille tilan tuottaa itsestään pelastajan toimijuutta, henkilöä joka kykenee pysäyttämään kriisin omalla päätöksellään. Termi *”carnage”* ei ole vain erittäin vahva paatoksellinen ilmaus, vaan samalla se loogisesti oikeuttaa hänen mukaansa tarvittavat radikaalit toimenpiteet.

4.3. Toimijuuden moniulotteinen retorinen rakentuminen

Tulevaisuuden osalta Trump korostaa toimijuuttaan uudistajana ja suunnanmuutoksen toteuttajana. Väite *”We’ve made other countries rich while the wealth, strength and confidence of our country has dissipated over the horizon.”* tuottaa retorisen vastakkainasettelun epäonnistuneen menneen ja nyt, sekä tulevaisuuden uuden toimijuuden välille. Hetkeä myöhemmin lausuttu *”But that is in the past, and now we are looking only to the future.”* vahvistaa entistä enemmän hänen rooliaan, sekä toimijuuttaan suunnannäyttäjänä, joka kykenee korjaamaan aiemmat virheet. (Salmenniemi, Porkola ja Ylöstalo 2026.) Tässä kohtaa on myös hyvä huomauttaa, että kieli ei ole vain politiikanteon väline, kieli on myös politiikan tapahtumapaikka (Heikkinen & Pajunen 2016, 327).

Näin puhe toimii performatiivisesti hyvin Trumpin presidenttikauden ensimmäisenä puheena. Se ei pelkästään kuvaa häntä toimijana, vaan tuottaa hänet sellaiseksi. Trump onnistuu puheensa alusta lähtien vahvistamaan sekä henkilökohtaista uskottavuuttaan, että kansallisen toimijuuden diskurssia, joka

läpäisee koko hänen virkaanastujaispuheensa. Hänen retoriikassaan yksilön ja kollektiivin toimijuus kietoutuvat toisiinsa siten, että puhujan minäkuva rakentuu kansan ääneksi ja kansan tahto henkilöityy toimijuuteen, johtajaan itseensä. Tämä yhtenäisyys ei ole sattumanvaraista, vaan se on tarkoin harkittu retorinen lähestymistapa, jonka avulla Trump määrittää poliittista todellisuuttaan ja toimijuuttaan presidenttinä. (Foucault [1969] 2005; Fairclough 1992.)

Kieli toimii hänen toimijuutensa keskeisenä välineenä, sen avulla hän asemoi itsensä sekä osaksi perinteistä presidentti – instituutiota, että sen uudistajaksi, joka lupaa palauttaa vallan kansalle. Näin puhe toimii retorisenä performanssina, jossa kieli, tunne ja auktoriteetti yhdistyvät luoden uudenlaisen poliittisen subjektin – presidentin, joka määrittelee oman voimansa kielen kautta. (Palonen ym. 2017.) Puhe rakentaa poliittista todellisuutta, jossa johtajan ja kansan välinen suhde määrittyy kielellisen ilmauksen kautta. Trump on se, joka sekä edustaa että ohjaa kansan tahtoa.

5. Toimijuuden rakentuminen kriisipuheessa

5.1. Donald Trumpin Charlottesville – puheen retorinen ydinkohta: moraalisen vastuun hajauttaminen ja väärän ekvivalenssin rakentaminen

Elokuussa 2017 Virginian osavaltiossa Charlottesvillelessä tapahtunut väkivaltainen konflikti muodosti yhden Donald Trumpin ensimmäisen presidenttikauden keskeisimmistä poliittisista ja moraalisisista käännekohdista. Trumpin 15.8.2017 esittämä puhe sijoittui tilanteeseen, jossa Yhdysvaltojen poliittinen ilmapiiri oli poikkeuksellisen jännittynyt ja median, sekä muiden poliittisten toimijoiden kritiikki hänen aikaisempia lausuntojaan kohtaan kasvoi nopeasti. Puhetta voidaan pitää hyvänä esimerkkinä Trumpin kriisiviestinnän retorisesta tyylistä, joka on herättänyt laajaa huomiota sekä tutkijoiden, että median parissa. Puheen keskeisin ja laajalti huomioitu lausuma *”there were very fine people on both sides”* tiivistää hyvin Trumpille tyypillistä retoriikkaa.

Analyysi osoittaa, että tämä kohta ei ole ainoastaan osa yksittäistä vastauspuhetta vaan rakentaa systemaattista diskurssia, jonka avulla Trump pyrkii hallitsemaan poliittisen konfliktin merkityksiä ja asemoimaan itsensä vaihtoehtoisen moraalikehyksen toimijaksi. Lausumassa hahmottuvat hänen retoriikkansa toistuvat elementit: syyllisyyden hajauttaminen, tapahtumien suhteuttaminen sekä kohdeyleisön emotionaalinen hyödyntäminen. (Wodak 2015.) Näiden keinojen avulla Trump pyrkii samanaikaisesti vahvistamaan omaa eetos positiotaan ja muovaamaan hegemonista tulkintaa tapahtumien syistä ja seurauksista. Tässä luvussa tarkastelen puheen retorisia valintoja näiden menettelytapojen valossa sekä analysoin, miten ne heijastavat ja uusintavat Trumpin poliittiselle kommunikaatiolle ominaista diskursiivista logiikkaa.

Lausuma *”both sides”* on klassinen esimerkki väärin valitusta retoriikasta kriisiviestinnässä. Retorisesti se pyrkii asettamaan ideologisesti ja toiminnallisesti epäsymmetriset ryhmät, tässä tapauksessa äärioikeistolaiset mielenosoittajat ja heidän vastamielenosoittajansa samaan moraaliseen ja poliittiseen kategoriaan. Trumpin sanavalinnassa ei ainoastaan tasapäistetä ryhmiä, vaan tuotetaan kuulijalle vaikutelma tasapuolisuudesta ja objektiivisuudesta, vaikka todellisuudessa tapahtumat olivat selkeästi epäsymmetrisiä väkivallan, organisoitumisen ja ideologisen taustan näkökulmasta. Teoksessa *Kansalaistaito: Miten politiikkaa voi ymmärtää, jos sitä voi ymmärtää?* tekstintutkija Vesa Heikkinen ja politiikan toimittaja Tapio Pajunen (2016, 18) toteavat että, tällaisessa strategiassa ei julisteta oikeistolaisuutta, vihreyttä, tai vasemmistolaisuutta, vaan toimitaan tekstein ja puhein näkymättömämmin ja hienovaraisemmin.

Retoriikan näkökulmasta tämä lähestymistapa ei ole sattumanvarainen. Se palvelee kahta toisiinsa kietoutuvaa päämäärää. Ensinnäkin väärä ekvivalenssi toimii keinona kyseenalaistaa vallitseva julkinen

moraalikonsensus, jonka mukaan äärioikeistolainen väkivalta on yksiselitteisesti tuomittavaa. Toiseksi se mahdollistaa Trumpille välineen haastaa median ja poliittisten vastustajien määrittelyvaltaa. (Herkman 2011; Sirkkunen & Neuvonen 2024.) Kun hän asettaa kaksi epäsymmetristä ryhmää retorisesti samanarvoiseksi, hän rakentaa diskurssin, jossa hänen omalle tulkinnalleen on tilaa juuri siksi, että ”todellinen totuus” esitetään moniselitteisenä ja medialta piilossa olevana.

Trumpin lausuman keskeinen retorinen funktio on moraalisen vastuun hajuttaminen tilanteessa, jossa perinteisesti valtaa pitävältä toimijalta odotetaan yksiselitteistä ja moraalista toimijuutta korostavaa kannanottoa. Kriisiviestinnän näkökulmasta presidenttien odotetaan toimivan moraalisisina auktoriteetteina, jotka tuomitsevat väkivallan ja pyrkivät palauttamaan yhteiskunnallisen yhtenäisyyden. (Campbell & Jamieson 2008.) Trumpin retoriikassa tällainen normi käännetään pääläelleen. Sen sijaan, että hän yksiselitteisesti tuomitsisi väkivallan ja rasismia, hän korosti tapahtumien moraalista sisältöä esittämällä vastuuta molemmille osapuolille.

Tämä retorinen valinta heijastaa populistiselle retoriikalle tyypillistä linjaa, jossa epäselvyyttä ja ristiriitaisuutta hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti poliittisen vaikutuksen lisäämiseksi (Wodak 2015). Esille tulee myös nostaa, että oikeistopopulistisessa diskurssissa poliittinen johtaja usein hajauttaa moraalisen vastuun monille tahoille, jolloin yksittäisten tapahtumien syyllisyys ei kohdistu suoraan puhujaan tai hänen kannattajiinsa, vaan ”toiseen” ryhmään, kuten esimerkiksi mediaan. (Palonen ym. 2017; Freedman 2014.) Tämä luo diskurssin, jossa vastakkainasettelun perusasetelma ”me” vastaan ”he” pysyy selkeänä, mutta samalla mahdollistaa joustavan tulkinnan ja epävarmuuden, mikä vahvistaa puhujan asemaa moraalisisena toimijana. Näin syntyy retorinen tila, jossa sekä syyllisyyden, että vastuun jakaminen on kontrolloitua ja jossa ristiriitaiset signaalit palvelevat puheen tavoitteellisuutta.

5.2. Eetos linjaus: presidentti poliittisen konfliktin ulkopuolisena toimijana

Puheessa esiintyy myös vahva eetos. Trump esittää itsensä toimijana, joka on tilanteen ulkopuolinen tuomari, joka ei taivu median painostukseen tai poliittisten eliittien odotuksiin. Tämä itsenäisen toimijan rooli sopii laajempaan populistiseen retoriikkaan, jossa johtaja esitetään kansan suvereenina äänenä, joka näkee todellisen tilanteen ilman institutionaalisten rakenteiden vääristämiä suodattimia (Lahti & Mörttinen 2023, 112).

”I think there’s blame on both sides.”. Tämä eetos rakennelma on keskeinen osa Trumpin retorista toimijuutta. Asettautumalla ulkopuoliseksi arvioijaksi hän ei pelkää itse tilanteen tulkintaan, vaan asemoituu poliittisessä diskurssissa erityisen aseman haltijaksi. Hänellä katsotaan olevan kykyä nähdä yli polarisaation ja esittää tasapainoisen arvion tilanteesta. Retorisesti tämä on merkittävä tapa,

koska se tarjoaa Trumpille toimijuuden, jonka avulla hän voi torjua kritiikkiä ilman, että hänen tarvitsisi hylätä omaa kannattajakuntaansa.

Jokinen, Suoninen ja Juhila (1999, 46) esittävät, että argumentaatioissa yleisösuhte on erityisen tärkeä, sillä argumentoinnin lähtökohdat, samoin kuin argumentoinnin tilanteen kulku määrittyvät pitkälti sen mukaan, mikä on yleisö johon argumentin esittäjä, pyrkii vaikuttamaan. Voimme siis huomata, kuinka Trump pyrkii pitämään kiinni omasta kannattajakunnastaan, riippumatta yksilöiden mahdollisesti eriävistä tunteista liittyen tilanteeseen. Samalla se vahvistaa hänen eetos kuvaansa kriisin ulkopuolisena, riippumattomana ja objektiivisena toimijana, vaikka itse retoriikka tuottaa voimakkaan tulkinnan.

Vaikka puhe on muotoiltu tasapuolisuuden kielessä, sen varsinainen emotionaalinen vaikutus kohdistuu erityisesti niihin ryhmiin, jotka kokevat päämielipiteen muodostuksen olevan vinoutunutta tai heidän näkemyksensä systemaattisesti marginalisoituja. Lausuma ”*both sides*” toimii signaalina, joka vahvistaa käsitystä siitä, että presidentti näkee myös heidän kokemansa epäreiluuden ja jakaa heidän epäluulonsa mediaa kohtaan. (Hujanen ym. 2002.) Tämä emotionaalinen mobilisointi ei ole toissijainen puheen piirre, vaan olennainen osa sen retorista logiikkaa. (Alasuutari & Koskinen 2007.) Paatos ei tässä ilmene voimakkaiden tunteiden lietsomisena, vaan pikemminkin rauhoittavana tunnustamisena. Trump esittää, että myös hänen kannattajiensa näkemyksissä on hyvyttä ja että heidät liian usein leimataan perusteettomasti. (Sirkkunen & Neuvonen 2024, 45.) Näin hän luo ja vahvistaa kansan ja eliitin välistä vastakkainasettelua, joka on populistinen retoriikan keskeinen rakenne.

5.3. Diskursiivisen normin rikkominen poliittisena linjauksena

Charlottesvillen tapahtumiin kohdistuva puhe osoittaa, että Trump ei ainoastaan reagoi kriisiin, vaan käyttää kriisiä aktiivisesti diskurssin muovaamisen välineenä. Presidentin odotettu toimijuus moraalisen selkeyden tuottajan hylätään ja tilalle muodostuu lähestymistapa, joka hyödyntää normien rikkovaa poliittisen toimijuuden vahvistamista. Hänen retorinen toimintatapansa ei pyri ratkaisemaan konfliktia tai moraalisen yksiselitteisyyden palauttamista selkeän toimijuuden kautta, vaan hän muotoilee uudelleen konfliktin ehtoja oman toimijuutensa korostamiseen. Tällä normirikkomuksella on kaksi merkittävää seurannaisvaikutusta. Ensinnäkin se normalisoi poliittisen ja moraalisen epäselvyyden eli diskursiivisen tilan, jossa faktuaalinen ja moraalinen painoarvo jakautuvat uudella tavalla. (Palonen ym. 2017.)

Toisena se haastaa median institutionaalisen roolin määräysvallan haltijana (Sirkkunen & Neuvonen 2024; Hujanen ym. 2002). Lausumassa ”*and the press has treated them absolutely unfairly*” media esitetään osana ongelmaa, sen tarkastelijan sijaan. Näin Trump asemoituu ulkopuoliseksi arvioijaksi, joka kykenee näkemään tapahtumien kokonaisuuden yli median ja poliittisen eliitin välittämien

tulkintojen. Kritiikki mediaa kohtaan ei ole pelkästään hyökkäys instituutiota vastaan, vaan se toimii myös välineenä, jonka kautta hän vahvistaa oman narratiivinsa ja retorisen aseman. (Kakkuri – Knuutila 1998.) Samalla se tarjoaa hänen kannattajilleen kuvan siitä, että heidän näkemyksensä, jotka usein koetaan marginalisoiduiksi, ovat poliittisesti oikeutettuja ja tunnustettuja presidentin toimesta. Tämä rakentaa eetos kuvaa johtajasta, joka on riippumaton, objektiivinen ja moraalisesti pätevä tulkitsija, mutta myös populistisen diskurssin mukaisesti kansan äänen solmukohta.

Tällainen median kritiikki yhdistyy hänen aikaisempiin toimintatapoihin, kuten syyllisyyden hajauttamiseen ”I think there’s blame on both sides” ja tilanteen nyanssien huomioimiseen ”*you also had people that were very fine people on both sides*” muodostaen kokonaisuuden, jossa Trumpin retorinen toimijuus rakentuu sekä objektiivisen arvioijan, että populistisen johtajan positioon (Lahti & Mörttinen 2023, 112). Hän kykenee näin säilyttämään uskottavuutensa ja kannattajakuntansa luottamuksen, vaikka hänen tulkintansa olisivat polarisoivia ja kriittisiä mediaa kohtaan, jota Trump puheessaan siteeraa ”*fake news*”.

Trumpin Charlottesville – puheen keskeinen retorinen opetus on siinä, miten pienikin kohta puheessa toimii samanaikaisesti monella eri tavalla. Voidaan tulkita, että lausuma ”*very fine people on both sides*” toimii kolmen tason menetelmänä: moraalisena, poliittisena ja diskursiivisena. Moraalisesti lausuma hajauttaa vastuuta eri osapuolille ja normalisoi epäselvyyden. Poliittisesti se vahvistaa ulkopuolisen toimijan eetos roolia ja mobilisoi tietyn kohdeyleisön tunteita. Diskursiivisesti se rikkoo kriisiviestinnän tavallisia normeja ja luo tilan, jossa vaihtoehdotiset moraaliset tulkinnat saavat poliittista painoarvoa. Tämä analyysi osoittaa, että Trumpin 15.8.2017 pitämä puhe ei ole vain retorisesti irrallinen, tai epäonnistunut puhe, vaan tarkoituksenmukaisesti rakennettu diskursiivinen kokonaisuus, joka ilmentää Trumpin omaa toimijuutta poliittisessa kriisiviestinnässä.

5.4. Epävarmuuden, asiantuntijuuden ja retorisen hallinnan välinen jännite koronan aikana

Donald Trumpin 23.4.2020 pitämä koronapandemiaa koskeva puhe sijoittuu tilanteeseen, jossa presidentin rooli kriisin johtajana, tiedon välittäjänä ja vastuunkantajana on poikkeuksellisen korostunut. Kriisipuheiden tutkimuksessa on korostettu, että poliittinen johtajuus rakentuu tällaisissa tilanteissa erityisesti kielen ja symbolisen toiminnan kautta. (Boin ym. 2009.) Trumpin puheessa toimijuus muotoutuu jännitteisesti asiantuntijatiedon, poliittisen auktoriteetin ja henkilökohtaisen esiintymisen välimaastoon.

Puheessa Trump asemoi itsensä aktiiviseksi toimijaksi, joka on jatkuvasti ”*learning*”, ”*asking a lot of questions*” ja ”*looking at a lot of different things*” mahdollisia ratkaisuja pandemiaan. Hän ei esiinny

yksiselitteisesti institutionaalisenä päätöksentekijänä, vaan pikemminkin keskustelua ohjaavana toimijana, joka testaa erilaisia vaihtoehtoja ääneen. Diskursiivisen toimijuuskäsityksen mukaan toimijuus ei ole pysyvä ominaisuus, vaan kielellisesti tuotettu positio, joka muotoutuu vuorovaikutuksessa ja tilanteessa. (Bamberg, De Fina ja Schiffrin 2011.) Trumpin tapauksessa tämä näkyy toimijuuden siirtymisenä pois perinteisestä presidentillisestä auktoriteetista kohti kokeilevaa ja improvisoivaa roolia.

Trumpin suhde asiantuntijatietoon on puheessa keskeinen. Hän viittaa lääketieteelliseen ja tieteelliseen tietoon, mutta ei asemoidu sen ulkopuoliseksi vastaanottajaksi, vaan aktiiviseksi tulkitsijaksi. Esimerkiksi desinfiointiaineesta Trump toteaa seuraavanlaisesti: *“And then I see the disinfectant, where it knocks it out in a minute. One minute. And is there a way we can do something like that, by injection inside or almost a cleaning?”*.

Lausuma ei siis ole suunnitelma tai virallinen poliittinen linjaus, vaan puhetilanteessa syntyvä retorinen teko, jossa Trump testaa ideoita ääneen ja arvioi niiden mahdollisuuksia vuorovaikutuksessa asiantuntijoiden, median ja kansan odotusten kanssa. Lausuma havainnollistaa sen, miten presidentti voi samanaikaisesti esiintyä päättäväisenä johtajana ja improvisoivana keskustelun ohjaajana, mikä vahvistaa hänen populistista retorista asemaansa. (Müller 2016.) Hän luo kuvan aktiivisesta ja tilanteen hallitsevasta toimijasta, joka liikkuu asiantuntijatiedon ja poliittisen vallan rajapinnalla.

Kysymyksenasettelun muodossa esitetty ehdotus ” *and is there a way we can do something like that*” siirtää vastuun tiedon arvioinnista epämääräiselle asiantuntijuudelle, mutta samalla Trump säilyttää itsellään aloitteentekijän roolin toimijuudessaan (Eräsaari 2002, 22). Retorisesti tämä rakentaa kuvaa presidentistä aktiivisena ongelmanratkaisijana, joka ei ainoastaan vastaanota asiantuntijatietoa vaan muokkaa ja soveltaa sitä tilanteen vaatimalla tavalla. Samalla puhe kuitenkin horjuttaa presidentillisen asiantuntijuuden eetos rakennetta, sillä lääketieteellinen tieto esitetään yksinkertaistettuna ja kontekstistaan irrotettuna, mikä avaa tilaa myöhemmälle media – ja asiantuntijakritiikille. (Aristoteles [322 eaa.] 2012; White 2014.)

Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta tämä voidaan tulkita tarkasti harkituksi positioinniksi, jossa asiantuntijuus alistetaan poliittiselle puheelle sen sijaan, että se rajoittaisi sitä. (Fairclough [1995] 2013.) Asiantuntijat esiintyvät Trumpin puheessa resurssina hänen omalle toimijuudelleen, eivätkä itsenäisinä toimijoina, mikä mahdollistaa sen, että Trump säilyttää keskustelun kontrollin ilman selkeää sitoutumista tiettyihin näkemyksiin. Trumpin puhe tuottaa poliittista todellisuutta, jossa kriisi näyttyy avoimena ja keskeneräisenä ongelmana.

Kielen kautta rakennettu epävarmuus mahdollistaa sen, että vastuu päätöksistä ja niiden seurauksista jää liukuvaksi. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan tällainen kielellinen toimintatyyli voi toimia myös vastuunsiirron mekanismina, jossa toimijuus säilyy mutta vastuu hajaantuu. (Wodak & Meyer 2015.) Trump esiintyy aloitteellisena toimijana, mutta ei lopullisena ratkaisijana. Kielellisesti puheessa korostuvat ehdollisuus, hypoteettisuus ja epämääräisyys. Trump käyttää ilmaisuja kuten, ”*the big news*”, ”*but*”, ”*interesting*” ja ”*hope*”, jotka viittaavat mahdollisuuksiin ja avoimiin kysymyksiin pikemminkin, kuin varmoihin johtopäätöksiin. Tämä ilmenee toteamuksessa ”*So it would be interesting to check that.*” toteamus ei muodosta selkeää väitettä, vaan siirtää tiedollisen vastuun ainoastaan asiantuntijoille. Samalla presidentti itse säilyttää itsellään toimijuuden aloitteentekijänä ja keskustelun avaajan position ilman sitoutumista väitteen seurauksiin.

Retoriikan klassisen kolmijaon näkökulmasta tämä heikentää logoksen roolia ja siirtää lausuman painopistettä eetokseen ja paatokseen (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Argumentaation tehtävänä ei ole rakentaa loogisesti johdonmukaista kokonaisuutta, vaan ylläpitää puhujan asemaa aktiivisena ja aloitteellisena toimijana. Näin logos toimii retorisenä välineenä, ei rationaalisenä perusteluna. Emotionaalisella tasolla Trump pyrkii ylläpitämään hallinnan ja toiveikkuuden tunnetta korostamalla omaa aktiivisuuttaan ja kiinnostustaan ratkaisujen löytämiseen. Tämä rakentaa eetosta presidentistä, joka ei ole passiivinen kriisin edessä. Samalla puhe henkilöityy vahvasti, mikä kääntää huomion pois institutionaalisista rakenteista ja kollektiivisesta vastuusta. Populistisen johtajuuden tutkimuksessa on havaittu, että tällainen henkilöitynyt kriisipuhe on tyypillistä johtajille joka rakentavat toimijuuttaan suoran suhteen varaan yleisöön. (Moffit 2016.)

Myös tässä puheessa Trump esittää median keskeisenä vastavoimana, toistaen jälleen kerran ”*fake news*” väitettään, täten hän kyseenalaistaa ja ulkoistaa tapahtumien tarkastelun itsensä arvioitavaksi. Myös kommentti ”*I’m the president and you’re fake news.*” korostaa sitä, että Trump itse ei ole osa ongelmaa, joka vääristää tapahtumien tulkintaan, vaan yksinomaan media ja journalistit ovat luoneet epäkorrektin narratiivin vääristäen Trumpin lausuntoja ja retoriikkaa. (Isotalus 2017.) Median kritiikki yhdistyy hänen eetos retoriikkaan jolla hän asemoituu ulkopuoliseksi arvioijaksi yli median väittämien tulkintojen.

Puhe osoittaa, että Trumpin poliittinen toimijuutensa koronakriisin aikana rakentuu tarkoituksenhakuisen, mutta epämääräisen retoriikan varaan. Hän käyttää kieltä keinona säilyttää keskeinen asemansa kriisin julkisessa tulkinnassa ilman selkeää institutionaalista sitoutumista. Tämä tukee käsitystä poliittisesta toimijuudesta kielellisesti neuvoteltuna ja eri tilanteisiin muotoutuvana ilmiönä, jossa valta rakentuu ennen kaikkea puheen ja esiintymisen kautta (Kakkuri – Knuutila 1998, 18).

5.5. Toimijuuden jatkuvuudet ja kontekstuaaliset erot

Charlottesvillen tapahtumia koskeva puhe elokuussa 2017 ja koronapandemiaan liittyvä puhe huhtikuussa 2020 edustavat ajallisesti, sisällöllisesti ja institutionaalisesti erilaisia kriisitilanteita. Siitä huolimatta analyysi osoittaa, että Donald Trumpin poliittinen toimijuus rakentuu molemmissa puheissa samankaltaisen diskursiivisen logiikan varaan. Keskeinen yhtäläisyys on se, että Trump ei asemoi itseään yksiselitteisesti kriisin ratkaisijaksi tai moraaliseksi auktoriteetiksi, vaan rakentaa toimijuuttaan tilanteiden tulkitsijana, merkitysten muokkaajana ja vaihtoehtojen kehysten tarjoajana. Toimijuus ei tällöin perustu institutionaaliseen vastuunkantoon, vaan kielelliseen ja retoriseen hallintaan. (Kakkuri – Knuuttila 1998, 234.)

Molemmissa puheissa keskeiseksi nousee moraalisen ja poliittisen vastuun hajauttaminen. Elokuun 2017 Charlottesvillen tapahtumiin liittyvässä puheessa tämä ilmenee väärän ekvivalenssin rakentamisena, jossa ideologisesti ja toiminnallisesti epäsymmetriset ryhmät asetetaan samaan moraaliseen positioon. Huhtikuun 2020 koronapuhe vastuun hajauttaminen toteutuu eri tavoin, mutta samankaltaisin seurauksin: epävarmuuden, ehdollisuuden ja hypoteettisuuden kautta. Kummassakin tapauksessa Trump säilyttää toimijuutensa samalla kun vastuu päätösten seurauksista jää liukuvaksi. Diskursiivisen toimijuuskäsityksen näkökulmasta tämä osoittaa, että Trumpin toimijuus ei ole sidottu selkeisiin tekoihin tai päätöksiin, vaan siihen miten hän asemoi itsensä suhteessa tilanteeseen, muihin toimijoihin ja yleisöön. (Bamberg, De Fina ja Schiffrin 2011.)

Merkittävä samankaltaisuus on myös Trumpin eetos lähestymistavassa (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Molemmissa puheissa hän esittää itsensä toimijana, joka ei ole alisteinen median, institutionaalisten normien tai asiantuntijatiedon odotuksille. Charlottesvillen tapahtumien puheessa tämä näkyy presidentin asemoinnissa moraalisesti riippumattomaksi arvioijaksi, joka ei taivu julkiseen paineeseen tuomita tapahtumia yksiselitteisesti. Koronapuheessa sama eetos rakentuu kokeilevan ja kyselevän johtajan roolissa, joka esiintyy aktiivisena mutta ei lopullisena päätöksentekijänä. Näin Trumpin uskottavuus ei perustu johdonmukaisuuteen tai asiantuntijuuteen, vaan siihen, että hän näyttäytyy yleisölleen autenttisena ja itsenäisenä toimijana.

Eroja puheiden välillä syntyy erityisesti siinä, miten toimijuus suhteutuu kriisin luonteeseen. Charlottesville puheessa toimijuus rakentuu selvästi vastakkainasettelun ja poliittisen polarisaation varaan. Puhe ei pyri konfliktin purkamiseen, vaan sen uudelleenkehystämiseen tavalla, joka vahvistaa Trumpin asemaa vaihtoehtoisen moraalikehyksen edustajana. Koronapuheessa vastakkainasettelu on hienovaraisempaa ja kohdistuu ennen kaikkea asiantuntijatietoon ja institutionaalisiin käytäntöihin. Toimijuus ei ole suoraan mobilisoivaa, vaan pikemminkin kontrolloivaa. Trump säilyttää keskeisen

asemansa kriisin julkisessa tulkinnassa pitämällä tilanteen avoimena ja keskeneräisenä. (Mills [1959] 2015.)

Retoriikan klassisen kolmijaon näkökulmasta molemmissa puheissa logos jää alisteiseksi eetoskelle ja päätökselle, mutta eri tavoin (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Charlottesvillen puheessa argumentaation looginen rakenne väistyy moraalisen epäselvyyden ja emotionaalisen tunnustamisen tieltä. Koronapuheessa logoksen heikkous ilmenee ehdollisina ja hypoteettisina väitteinä, jotka eivät pyri vakuuttamaan rationaalisesti, vaan tukemaan puhujan aktiivista esiintymistä. Molemmissa tapauksissa retoriikan tehtävänä ei ole selittää kriisiä, vaan tuottaa puhujalle suotuisa toimijuusasema.

Kummassakin puheessa media esiintyy instituutionaalisenä tarkastelijana, jonka toiminta Trumpin retoriikan mukaan on ongelmallista. Hän kritisoi mediaa suoraan ja ankarasti, sekä tuomitsee selkeästi mieltämänsä ”fake news”. Hän itse haluaa asemoida itsensä ulkopuoliseksi toimijaksi ja arvioijaksi, joka kykenee näkemään tilanteen kokonaiskuvan ja erottamaan väittämänsä median vääristymistä todellisesta narratiivista. Samalla hän tarjoaa kannattajille kuvan, että heidän näkemyksensä ovat oikeutettuja ja tunnustettuja presidentin toimesta, mikä vahvistaa hänen eetos asemointia riippumattomana ja moraalisenä toimijana.

Molemmissa puheissa mediaan kohdistuva kritiikki ja improvisoiva puhetapa rakentavat diskurssin, jossa Trump esiintyy sekä päätöksentekijänä, että keskustelun ohjaajana. Täten yleisön kokemus median vinoutumisesta vahvistaa hänen populistista asemaansa. Tämä osoittaa, että hänen retoriikkansa seuraa samanlaista kaavaa eri konteksteissa: riippumaton arvioija haastaa ulkoiset instituutiot, mobilisoi kannattajia emotionaalisesti ja rakentaa toimijuuttaan kielellisesti.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Trumpin poliittinen toimijuus rakentuu molemmissa puheissa tilanteisiin mukautuvana, mutta rakenteellisesti tunnistettavana kokonaisuutena. Toimijuus tuotetaan kielen avulla tavalla, joka mahdollistaa vallan säilyttämisen ilman selkeää vastuunkantoa. Tämä tukee kriittisen diskurssianalyysin näkemystä siitä, että poliittinen valta ei ilmene ainoastaan päätöksenteossa, vaan ennen kaikkea siinä, kuka saa määritellä tilanteen, sen moraalisen kehyksen ja tulkinnan ehdot. (Fairclough [1995] 2013; Wodak & Meyer 2015.) Trumpin puheiden analyysi osoittaa, että kriisit eivät rajoita hänen toimijuuttaan, vaan tarjoavat sille uusia mahdollisuuksia muotoutua.

6. Performatiivinen toimijuus poliittisessa puheessa

6.1. Toimijuuden rakentuminen YK:n yleiskokouksessa

YK:n yleiskokouksen puheessa 19.9.2017 Trump astuu ensimmäistä kertaa kansainväliselle areenalle monin eri merkityksin. Hän puhuu globaalille yleisölle, mutta rakentaa samalla vahvasti kansallista ”*America first*” – näkökulmaa. Hän korostaa kansallisvaltion suvereniteettia, uhkia ja turvallisuutta, mutta samalla hän tarjoaa myös yhteistyön mahdollisuutta. Puhuessaan ”*America First*” näkökulmasta, Trump jatkaa seuraavanlaisesti: ”*Just like you, as the leaders of your countries, will always and should always put your countries first.*”. Tämä on yllättävä jatkumo puheelle retorisesti, sillä aikaisemmissa puheissaan presidenttinä Trump ei ole ottanut huomioon muiden maiden johtajien toimijuutta.

Poliitikolle pätevyyden yksi ulottuvuus on tunnistaa ja erottaa erilaisia tilannetyyppejä ja suhteuttaa tilanteelle tunnusomainen laatu ja aste (Palonen 2004, 87). Koska kyseessä on ensimmäinen kansainvälisellä areenalla pidettävä puhe, on erityisen tärkeää, että Trump tuo esiin puheessa kunnioittavasti esille tilanteelle vaaditun arvokkuuden, jonka voimme nähdä siten että Trump mainitsee muut saman aseman omaavat maiden johtajat. Tämä toimii kuitenkin retorisenä menettelynä luoda itsestään vahvan toimijan, esittäen itsensä paitsi Yhdysvaltojen presidenttinä, mutta myös johtavana, voimakkaana toimijana, sekä kansainvälisen järjestelmän uudistajana. Hän korostaa omaa ja Yhdysvaltojen aktiivista roolia viittaamalla saavutuksiin, velvollisuuksiin ja uusiin toimiin, mikä luo kuvan vallasta ja määrätietoisesta toiminnasta.

Keskeiseksi nousee kansallisvaltioiden suvereniteetin puolustaminen, jonka Trump esittää kansainvälisen järjestyksen perustaksi toteamalla, ”*Our success depends on a coalition of strong and independent nations that embrace their sovereignty, to promote security, prosperity and peace for themselves and for the world.*”. Lausuman myötä Trump asemoituu sekä kansallisen toimijan, että valtion ja sen kansalaisten puolustajaksi. Hänen retoriikkansa rakentaa Yhdysvaltojen roolia kaksitasoisesti: sisäisenä johtajana, joka huolehtii ensisijaisesti oman kansan turvallisuudesta ja hyvinvoinnista ja ulkoisesti kumppanina muiden suvereenien valtioiden koalitiolle. (Aberbach, Putnam ja Rockman 1981.)

Tämä kaksitasoinen toimijuus vahvistaa hänen populistista eetosta johtajana, joka kunnioittaa kansallista itsemääräämisoikeutta ja samalla rakentaa kansainvälisen yhteistyön legitimizeettiä. Samalla viesti korostaa, että jokaisen valtion on pidettävä huolta omasta kansastaan, mikä nostaa toimijuuden perustan vahvaksi, itseohjautuvan ja suvereenin kansallisvaltion keskiöön. Näin Trumpin retoriikka yhdistää kansallisen vastuun ja globaalin kumppanuuden, luoden vaikutelman sekä tehokkaasta johtajasta, että arvovaltaisesta kansainvälisestä toimijasta.

6.2. Retoriset keinot ja kielen diskurssi

Trump käyttää puheessaan voimakkaita uhkakuvia, jotka rakentavat toimijuutta erityisesti turvallisuuden ja vallankäytön näkökulmasta. Pohjois-Koreasta puhuminen termein *”totally destroy”* yhteydessä vahvistaa käsitystä välittömästä vaarasta, mikä puolestaan oikeuttaa nopean ja päättäväisen toiminnan. Uhkien konkretisointi tekee toimintakehotuksesta kiireellisemmän ja täten vahvistaa Yhdysvaltojen asemaa aktiivisena turvallisuustoimijana, jota Trump päättäväisesti johtaa. (Isopahkala – Bouret 2008, 84.)

Tämän lisäksi Trump rakentaa identiteettejä selkeän toiseuttamisen kautta. Hän erottaa ”meidän” eli Yhdysvaltojen kansan, valtion ja taloudellisen voiman uhkaavista ”heistä”, kuten *”rogue regimes”* eli terroristeista ja ääriilikkeistä. Tällainen vastakkainasettelu tuottaa toimijuus position, jossa Yhdysvallat ja Trump sen johtajana asemoidaan moraalisesti oikeutetuksi vastuulliseksi toimijaksi, joka ajaa koko globaalin maailman parasta. (Beasley 2011.) Puolestaan vastapuoli kuvataan vaaralliseksi ja irrationaaliseksi, jotka pitää tuhota pikimmiten.

Ajan ja toiminnan kytkentä näkyy erityisesti aktiivisten aikamuotojen käytössä. Ilmaukset, kuten *”we will stop”*, *”we offer”* ja *”we are prepared”* viestivät välittömästä valmiudesta ja päätöksenteosta juuri sillä hetkellä. Samalla menneisyyden kuvaaminen heikkouden ja laittomuuden aikana luo kontrastin, joka vahvistaa Trumpin nykyisen toimijuuden tarvetta ja oikeutusta. Näin retoriset aikamuodot, uhkakuvat ja identiteettierottelut yhdessä rakentavat voimakasta ja aktiivista toimijaa, joka toimii välttämättömänä maailman järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Trumpin puheessa rakentuvat diskurssit ja narratiivit nivoutuvat keskeisesti suvereniteetin, järjestelmäkritiikin, turvallisuuden ja taloudellisen vuorovaikutuksen teemoihin, joita hän käyttää retorisisina välineinä vahvistaakseen omaa ja Yhdysvaltojen toimijuutta. Suvereniteetin ja kansallisuuden diskurssi nousee puheen läpileikkaavaksi kehykseksi, jossa Trump korostaa maailmaa turvallisena aikana, jolloin valtioiden oli annettu olla vahvoja, itsenäisiä ja vapaita. (Müller 2016.)

Lausumassa *”In foreign affairs, we are renewing this founding principle of sovereignty. Our government’s first duty is to its people, to serve their needs, to ensure their safety, to preserve their rights and to defend their values.”* tiivistyy hyvin puheen keskeinen lähtökohta, suvereniteetti ei ole pelkkä kansainvälisoikeudellinen periaate, vaan poliittisen toimijuuden moraalinen perusta. (Heikkinen & Pajunen 2016.) Korostamalla *”government’s first duty is to its people”* Trump rakentaa valtiollisen toimijuuden ensisijaisesti kansallisen vastuun kautta. Tämä siirtää poliittisen legitimitetin lähteen globaalista yhteistyöstä kansalliseen velvollisuuteen ja määrittää ulkopoliittikan jatkeeksi sisäpoliittiselle vastuulle. Retorisesti lausuma vahvistaa hänen eetos asemaansa kansakunnan puolustajana. Johtajuus

näyttäytyy ennen kaikkea velvollisuutena suojella, turvata ja puolustaa. Samalla se rajaa kansainvälisen yhteistyön ehdolliseksi, yhteistyö on hyväksyttävää vain jos se ei heikennä Yhdysvaltojen kansallista etua.

Trump tiivistää järjestelmäkritiikkinsä toteamalla *”Too often, the focus of this organization has not been on results, but on bureaucracy and process.”*. Lausuma rakentaa vastakkainasettelua tuloksellisuuden ja byrokraattisen menettelytapakeskeisyyden välille. YK esitetään organisaationa, jonka huomio on kohdistunut liiallisesti hallinnollisiin prosesseihin konkreettisten saavutusten sijaan. Retorisesti tämä kehystys on merkittävä, sillä se siirtää keskustelun arvoista tehokkuuteen ja suorituskykyyn. (Ruusuvoori, Haakana ja Raevaara 2001.) Samalla Trump asemoi itsensä tulosorientoituneeksi johtajaksi, joka priorisoi mitattavia vaikutuksia muodollisten rakenteiden yli.

Trump myös huomauttaa, että *”The United States is one out of 193 countries in the United Nations, and yet we pay 22 percent of the entire budget and more. In fact, we pay far more than anybody realizes.”*. Järjestelmäkritiikki ei siis kohdistu pelkästään yksittäisiin käytäntöihin. Se kohdistuu laajempaan institutionaaliseen toimintakulttuuriin, joka vahvistaa hänen eetos asemaansa muutoksenhakuksena toimijana ja tehokkuuden puolestapuhujana kansainvälisellä areenalla. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Trumpin toteamus *”If the righteous many do not confront the wicked few, then evil will triumph.”* rakentaa turvallisuuden kysymyksen selkeästi moraaliseksi vastakkainasetteluksi. Turvallisuus ei esiinny pelkästään geopolittisena tai strategisena haasteena, vaan kamppailuna hyvän ja pahan välillä. Ilmaisun *”the righteous many”* tuottaa kollektiivisen moraalisesti oikeutetun toimintajoukon, kun taas *”the wicked few”* rajaa uhan pieneksi, mutta moraalisesti huonommaksi vastavoimaksi. Tällainen asetelma yksinkertaistaa kansainvälisen politiikan monimutkaisuutta ja luo selkeän toimintavelvoitteen jolloin moraalisesti oikean enemmistön on toimittava. (Mills [1959] 2015.)

Tämä resonoi Müllerin (2016) kuvaaman populistisen logiikan kanssa, jossa poliittinen toimija rakentaa politiikan moraaliseksi kamppailuksi ”oikean kansan” ja uhkaavan vastustajan välillä. Samalla Trump asemoi itsensä moraalisen järjestyksen puolustajaksi ja johtajaksi, joka tunnistaa uhan ja kutsuu ”oikeamielistä” enemmistöä toimintaan. Turvallisuusdiskurssi toimii näin paitsi ulkopoliittisena kannanottoja, myös eetosta vahvistavana retorisenä linjauksena, joka oikeuttaa vahvan ja määrätietoisien toimijuus position kansainvälisessä kontekstissa. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999; Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Puheen osio, jossa Trump korostaa amerikkalaista mahtia toteamalla *”The United States will forever be a great friend to the world, and especially to its allies. But we can no longer be taken advantage of.”* rakentaa taloudellisen ja poliittisen vuorovaikutuksen vastavuoroisuuden periaatteelle. Ensimmäinen

osa *"The United States will forever be a great friend to the world, and especially to its allies."* tuottaa Yhdysvalloista lojaalin ja pitkäjänteisen kumppanin, mikä vahvistaa sen positiivista kansainvälistä eetosta. Jälkimmäinen osa *"But we can no longer be taken advantage of."* kuitenkin rajaa tämän ystävyuden ehdolliseksi. Yhteistyö ei saa merkitä epäsuhteista tai yksipuoleista hyötymistä muiden valtioiden hyväksi.

Retorisesti lausuma yhdistää kumppanuuden ja kansallisen edun puolustamisen, jolloin Yhdysvallat esitetään samanaikaisesti sitoutuneena liittolaisena ja määrätietoisena neuvottelijana. Taloudellinen vuorovaikutus kehystetään näin reiluuden ja tasapainon kysymykseksi, mikä tukee laajempaa suvereniteettidiskurssia ja vahvistaa Trumpin asemaa kansallisen edun puolustajana kansainvälisessä järjestelmässä. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.)

6.3. Johtajuuden performatiivinen toimijuus

Trumpin YK – puheessa ei rakennu pelkästään poliittinen sisältö, vaan myös performatiivinen johtajuuden esitys, joka muokkaa ja vahvistaa hänen toimijuuttaan useilla tasoilla. Retorisesti puhe toimii performatiivisena tekona siinä mielessä, että se ei ainoastaan kuvaa maailmaa, uhkia tai valtasuhteita, vaan myös tuottaa niitä. Puhe ja sen retorinen muotoilu tyylillä *"growing dangers that threaten everything we cherish and value"*, *"rogue regimes"* ja *"the most destructive weapons known to humanity"* tuottavat kuulijalle suoran indikaation siihen, mitä pidämme kaikista tuhoisimpana, mutta samalla se tuottaa performatiivisen esityksen sille, mitä meidän pitäisi kaikista eniten arvottaa, eli rauhaa, maailmaa ilman sotaa ,tai diktatuurivaltioita.

Kuten Kakkuri – Knuutila (1998) on todennut, puheaktit voivat rakentaa sosiaalista todellisuutta, ne eivät ole vain väitteitä vaan tekoja. Trumpin puheessa tämä performatiivisuus näkyy erityisesti hänen tavassa, jolla hän nimeää ja määrittelee uhkia, liittolaisia, vihollisia ja suvereenia valtioita. Trump nimeää puheessaan suoralla retoriikalla terroristit, uskonnolliset uhat, sekä valtiolliset uhat, kuten Pohjois-Korean, ja Iranin. Liittolaisiksi hän puheessa nimeää yleisesti länsimaiset valtiot, joille hän puheessaan myös tuo suoran puhuttelun toteamalla: *"It is entirely up to us whether we lift the world to new heights or let it fall into a valley of disrepair."*. Lause kiteyttää liittolaisuuden ja Yhdysvaltojen odotukset konsensuksesta maiden välillä, siitä miten sen hetkessä globaalin politiikan keskiössä tulee toimia. Voidaan todeta, että nimeämisen kautta hän tuottaa maailman, jossa hän itse on toimija joka näyttyy välttämättömänä, moraalisenä ja voimakkaana.

Trumpin puheessa rakentuu vahva paatos vetoaminen pelkoon, uhkiin ja turvattomuuteen. Viittaukset puheessa muun muassa *"dangerous missiles"*, *"ballistic missiles"* ja *"nuclear programs"* luovat narratiivin maailmasta, joka on kaaoksen partaalla ja tarvitsee voimakasta johtajuutta. Tämä tunnekieli

toimii lähestymistapana, uhkien esiin nostamisena, joka ei ainoastaan oikeuta Yhdysvaltojen voimankäyttöä, vaan myös vahvistaa Trumpin omaa toimijuutta globaalin turvan takaajana. Trump kuvailee Yhdysvaltojen sotilaallista voimaa ja mahtia tuomalla esiin ”*vast military power of the United States*”. Näin puheessa eetos ja paatos yhdistyvät, kun Trump asettuu moraalisesti oikeutetuksi johtajaksi, joka suojelee sekä amerikkalaisia että muita kansoja.

Puheen ytimessä on retorinen eetos, jonka avulla Trump rakentaa omaa uskottavuuttaan vahvana johtajana (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Hän esittää itsensä rationaalisena, mutta päättäväisenä valtionpäämiehenä, joka kykenee tekemään välttämättömiä ja vaikeita päätöksiä tilanteissa, joissa aikaisemmat hallinnot ovat epäonnistuneet. Eetoksen rakentumista tukevat Trumpin viittaukset konkreettisiin saavutuksiin. Hän nostaa esiin taloudellisen nousun toteamalla, että ”*The stock market is at an all – time high, a record.*”, sekä ”*Unemployment is at its lowest level in 16 years.*”. Turvallisuuspoliittinen toimijuus rakentuu viittauksissa Isisin kukistamiseen ”*We have made big gains toward lasting defeat of ISIS.*”, sekä Pohjois-Koreaa koskeviin viittauksiin ”*The United States has great strength and patience, but if it is forced to defend itself of its allies, we have no choice but to totally destroy North Korea.*”.

Puheessa hyödynnetään myös ehtorakenteita, joissa toiminta esitetään reaktiiviseksi ja rationaaliseksi (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999). Kuten edellä mainittu lause ”*The United States has great strength and patience, but if it is forced to defend itself or its allies, we will have no choice but to totally destroy North Korea.*”. Retorisesti lause luo kuvan toimijasta, joka toimii vasta pakon edessä. Tämä retorinen valinta korostaa valtaa, mutta samalla myös harkintaa ja vastuullisuutta. Voidaan huomata, että tämä on Trumpilta selkeä linjaus luoda kuvaa itsestään maltillisena toimijana, joka ylläpitää valtaa. Lisäksi Trump ankkuroi oman politiikkansa historialliseen jatkumoon muistuttamalla Yhdysvaltojen roolista ”*since World War II.*”. Näin hän vahvistaa eetostaan tehokkaana, turvallisuutta takaavana ja historiallisesti vastuullisena johtajana. (Salmenniemi, Porkola ja Ylöstalo 2026.)

Trump läpi puheen painottaa erityisesti näitä teemoja, joilla hän konkretisoi globaalin maailman tilannetta. Samalla hän onnistuneesti luo kuvan itsestään toimijana, jolla on mahdollisuus pelastaa vallitseva tilanne. Trump ei kuitenkaan perusta johtajuuttaan diplomaattiseen perinteeseen, tai monenkeskisyyteen, vaan esittää itsensä tuloshakuisena toimijana. Tämä eroaa monista hänen edeltäjistään ja luo kuvan uuden aikakauden johtajasta, joka ei epäröi haastaa kansainvälisiä instituutioita.

Puheessa rakentuu lisäksi monitasoinen kohdeyleisö, joka syventää Trumpin toimijuutta. Trump ei osoita sanomaansa ainoastaan YK:n jäsenvaltioille, vaan yhtä aikaa kotimaiselle yleisölle, poliittisille liittolaisille, vastustajille sekä potentiaalisille vihollisvaltioille. Tämä retorinen monikerroksisuus tekee

puheesta suunnitelmallisen esityksen, jossa toimijuus on erilaista eri yleisöille samaan aikaan. (Aro 1999, 17–18.) Kotimaassa hän esittää itsensä vahvana isänmaallisena presidenttinä, joka puolustaa johtamaansa valtiota ja sen etua. ”*As president of the United States, I will always put America first.*”.

Kansainvälisille liittolaisille hän tarjoaa yhteistyötä, mutta ehdollisena. ”*But making a better life for our people also requires us to work together in close harmony and unity to create a more safe and peaceful future for all people.*”. Vihollisvaltioille puhe toimii varoituksena ja vallankäytön osoituksena. Näin toimijuus rakentuu suhteellisesti, se ei ole sisäinen ominaisuus, vaan jatkuvasti neuvoteltu positio erilaisissa valtasuhteissa samanaikaisesti. Trump rakentaa puheessaan vaihtoehdoisen vision kansainvälisestä järjestyksestä. Hän haastaa globaalin mallin ja tarjoaa sen tilalle näkemyksen, jossa vahvat kansallisvaltiot tekevät päätöksiä ensisijaisesti oman etunsa ja suvereniteetin pohjalta. Tämä visio ei ole pelkästään poliittinen kannanotto, vaan retorinen narratiivi, joka kytkeytyy populismin keskeisiin teemoihin, kuten vastakkainasettelun korostamiseen. (Lahti & Mörttinen 2023, 138–139.)

Tässä kontekstissa erityisesti Trumpin toimijuus rakentuu populistisena globaalina johtajuutena, jossa hän esiintyy jälleen kerran järjestelmän ulkopuolisena uudistajana, mutta samalla hegemonisen vallan käyttäjänä. Trumpin toimijuus ei ole vain diskurssien rakentama identiteetti, vaan myös retorinen teko. Puhe tuottaa aktiivisesti maailmaa, jossa Yhdysvallat ja Trump sen johtajana ovat välttämättömiä toimijoita globaalin turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi. (Palonen ym. 2017.) Toimijuus rakentuu sen vuoksi sekä kielellisesti puheen esittämissä representaatioissa, että puheen performatiivisessa vaikutuksessa, siinä millaisia toiminnan mahdollisuuksia ja valtarakenteita puhe tuottaa ymmärrettäviksi ja perustelluiksi.

6.4. Poliittisen toimijuuden retorinen rakentuminen järjestelmällisessä kielellisessä käytössä

Trumpin State of the Union the Address, jonka hän piti 30.1.2018 rakentuu vahvasti retoristen keinojen järjestelmälliseen käyttöön, joiden avulla hän vahvistaa poliittista toimijuuttaan ja rakentaa ideologista kehystä omille politiikkalinjauksilleen. Retorisesti puhe hyödyntää kaikkia sen kolmea pääelementtiä, mutta tavanomaista institutionaalista retoriikkaa muokataan populistisen johtavuuden toimijuuden mukaisesti. (Aro 1999, 10.) Diskurssianalyttisesti puhe rakentaa merkityksiä erityisesti vahvan valtion, turvallisuuden ja amerikkalaisen menestyksen ympärille. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.)

Eetos muodostuu kahdella tasolla. Ensinnäkin Trump pyrkii esittämään itsensä vakavasti otettavana, institutionaalisenä johtajana, mikä heijastuu puheen yleissävyyn. Hän puhuu kongressille, kansalle ja ”kaikille” amerikkalaisille muodollisen arvokkaana, täten puheen sävy muodostaa Trumpista arvokkuutta arvostavan toimijan. Tämä ilmenee esimerkiksi hänen vetoamuksessaan: ”*Tonight I call*

upon all of us to set aside our differences, to seek out common ground and to summon the unity we need to deliver for the people we were elected to serve.”. Vetoamus korostaa poliittisen yhteistyön ja yhteisen vastuun merkitystä, mikä on tyypillistä institutionaaliselle presidenttipuheelle. Samalla Trump asemoituu toimijaksi, joka toimii kansan edun puolesta ja pyrkii kokoamaan poliittiset toimijat yhteisen päämäärän ympärille.

Tätä johtajuus toimijuutta vahvistaa myös toteamus *”Together we are building a safe, strong and proud America.*”. Ilmaus rakentaa kuvaa yhteisestä kansallisesta projektista, jossa presidentti esiintyy kansakuntaa yhdistävänä ja sen tulevaisuutta ohjaavana toimijana. Yhdessä nämä kohdat vahvistavat puheen eetosta esittämällä Trumpin vakavasti otettavana, kansallista yhtenäisyyttä korostavana toimijana. (Aristoteles [322 eaa.] 2012; Mills [1959] 2015.)

Toiseksi Trump rakentaa johtaja toimijuuttaan konkreettisten ja mittavien saavutusten kautta. Puheessa korostuvat erityisesti työllisyyteen, talouskasvuun ja verotukseen liittyvät kohdat puheessa, joiden avulla hän esittää hallintonsa politiikan tehokkaana ja tuloksellisena. Hän viittaa esimerkiksi työllisyyden kasvuun toteamalla: *”Since the election, we have created 2.4 million new jobs, including 200,000 new jobs in manufacturing alone.*”. Samalla hän korostaa työttömyyden historiallisen alhaista tasoa: *”Unemployment claims have hit a 45 – year low, something I am very proud of.*”. Näiden tilastollisten viittausten avulla Trump rakentaa kuvaa itsestään toimijana, joka tuottaa konkreettisia ja mitattavia tuloksia, vahvistaen siten eetostaan tuloksia tuottavana johtajana.

Taloudellista argumentaatiota tukee puheessa selkeä logiikka, jossa talouskasvu esitetään suoraan hallinnon poliittisten päätösten seurauksena. Trump yhdistää esimerkiksi talouskasvun veropolitiikkaan toteamalla: *”And just as I promised the American people from this podium 11 months ago, we enacted the biggest tax cut and reforms in American history.*”. Hän jatkaa korostamalla uudistusten konkreettisia vaikutuksia kansalaisiin ja yrityksiin korostaen *”Our massive tax cuts provide tremendous relief for the middle class and small business.*”. Näin taloudellinen argumentaatio rakentaa loogisen ketjun, jossa veroalennukset johtavat investointeihin, investoinnit talouskasvuun ja talouskasvu työpaikkojen lisääntymiseen.

Trump kehystää hallintonsa politiikan myös narratiivisena käännekohtana aiempaan nähden todeten, että *”The era of economic surrender is over.*”. Samalla hän liittää talouskehityksen niin sanotun ”amerikkalaisen unelman” narratiiviin: *”There has never been a better time to start living the American dream.*”. Samaa pörssin kehitystä hän havainnollistaa lukujen avulla: *”The stock market has smashed one record after another, gaining 8 trillion in more in value.*”. Näiden keinojen kautta talous esitetään sekä tilastollisena, että symbolisena merkityksen mittarina, mikä vahvistaa presidentin asemaa

tehokkaana ja tuloksia tuottavana johtajana ja samalla legitimoii hänen toimijuuttaan kansallisen hyvinvoinnin edistäjänä. (Wodak 2009.)

Keskeinen osa puhetta on myös toiseuttamisen diskurssi (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999). Trump erottaa lakia noudattavat ja arvostavat kansalaiset, mikä toimii hänen toimijuuden vahvistamisessa ja yhteisen identiteetin rakentamisessa. (Beasley 2011.) Trump myös mainitsee puheessaan, että paikan päällä on kuvaamiansa kansalaisia kuten: ”*Coast Guard Petty Officer Ashlee Leppert*” ja ”*firefighter David Dahlberg*”, jotka toimivat esimerkkeinä ihanteellisista amerikkalaisista kansalaisista ammattinsa puolesta.

Konkreettisen esimerkin avulla Trump osoittaa ketkä edustavat hänen näkökulmastaan arvokkaita Yhdysvaltojen kansalaisia. He noudattavat lakia ja palvelevat maata, sekä omia yhteisöjään. Tämä retorinen keino tekee puheesta konkreettisen ja samaistuttavan vahvistaen Trumpin asemaa johtajana, joka ymmärtää kansan arkea ja tunnustaa sen hyvät teot. Samalla tapa, jolla Trump tuo heidät isolle poliittiselle areenalle mainitsemalla heidät puheessa, legitimoii hänen toimijuuttaan kansallisen hyvinvoinnin edistäjänä.

Trump rakentaa puheessaan myös voimakkaan uhkadiskurssin, jossa hän erottaa edellä mainitut lainkuuliaiset, sekä yhteisöjä palvelevat kansalaiset vaarallisista rikollisista ja jengiläisistä, joita hänen mukaansa täytyy häätää maasta pois. Tässä yhteydessä hän nostaa esille tarinan Homeland Security – tutkija agentti Celestino ”CJ” Martinezista, jonka tiimi on pidättänyt satoja jäseniä muun muassa väkivaltaisesta MS13 – jengistä. ”*Last May, he commanded an operation to tract down gang members on Long Island. His team has arrested nearly 400, including more than 220 MS13 – gang members.*”, Trump jatkaa korostamalla, että ”*we have sent thousands and thousands and thousands of MS13 horrible people out of this country or into our prisons*”, joka korostaa kovempaa rikollisuuden vastaista politiikkaa retoriikan logoksen avulla. Tämä retorinen keino erottelee puheessa selkeästi ”hyvät kansalaiset” ja ”vaaralliset rikolliset”, joka samalla legitimoii Trumpin puheessa esitetyn turvallisuuspolitiikan. Vaarallisten jengien esille tuominen luo uhkakuvia, jotka Trump liittää suoraan hallintonsa politiikan tarpeellisuuteen, mikä vahvistaa hänen legitimizeettään toimijana, joka suojelee amerikkalaisia yhteisöjä väkivallalta ja rikollisuudelta.

Tämän kaksijakoisen rakenteen avulla hän normalisoi voimakkaan turvallisuuspolitiikan ja rajavalvonnan, josta hän kampanjoi isosti ennen presidenttiyttä. Populistinen retoriikka nojaa usein vastakkainasettelujen luomiseen ja hyvän, sekä pahan jakamisen periaatteeseen (Lahti & Mörttinen 2023, 138–139). Diskurssin ydin on: me olemme yhteisö, jota uhkaa he ja Trump esiintyy tämän yhteisön suojelevana toimijana. Toinen tärkeä diskurssi on turvallisuusdiskurssi, joka rakentuu ekstentiaalisen uhan logiikalle, tässä yhdistyy myös puhujan logos hyvin kiedottuna yhteen. Uhka

esitetään konkreettisenä ja välittömänä. Trump käyttää sanoja, kuten ”*animals*” ja lauseita kuten ”*they kill innocent Americans*”, mikä retorisesti oikeuttaa lujat turvallisuustoimet. Samalla puhe rakentaa Yhdysvaltojen sotilaallista voimaa ja toimijuutta globaalina turvallisuusjohtajana. Tässä näkyy erittäin hyvin myös populistiselle retoriikalle tyypillinen dualismi, syyllisten identifiointi ja ratkaisijan roolin omiminen.

Lopulta puhe tuottaa kokonaisuutena rakenteen, jossa amerikkalainen arvojärjestys, taloudellinen kasvu ja kansallinen turvallisuus muodostavat retoriikalta ja diskurssijärjestelmältä yhtenäisen merkitysjärjestelmän. Trumpin toimijuus rakentuu tässä kehyksessä välttämättömänä. Hän on johtaja, joka korjaa menneisyyden virheet, torjuu uhat ja palauttaa Trumpin sanoin ”*American dream*”. Retoriset ja diskursiiviset valinnat luovat näin ideologisesti latautuneen, mutta institutionaalisesti hyväksyttävän retorisen kokonaisuuden.

6.5. Puheen emotionaalinen ulottuvuus ja narratiivit

Puheen keskeinen piirre on sen voimakas emotionaalinen ja narratiivinen rakenne (Ahmed 2004, 23). Trump hyödyntää tarinoita yksittäisistä amerikkalaisista, joita hän on tuonut myös paikalle, kuten edellä mainitut Ashlee Leppert, David Dahlberg ja Celestino ”CJ” Martinezista. Hän kertoo myös 12 – vuotiaasta Preston Sharpista: ”*Here tonight is Preston Sharp, a 12 – year – old boy from Redding, California, who noticed that veterans graves were not marked with flags on Veterans Day.*”, tämä ohjaa selkeästi puheen suuntaa emotionaalisesti suuntaan, jolloin Trump nähdään myös inhimillisenä toimijana. Tämä on retorisesti toimiva liike, sillä se tasapainottaa puheessa esiintyviä jengiväkivaltaan liittyviä kohtia.

Henkilöt koostuvat sotilaista, poliiseista, katastrofien uhreista ja sankarillisista kansalaisista, tuomalla ihmiset paikalle hän elävöittää onnistuneesti retorista kokonaisuutta, joka koskettaa yleisöä tunteiden tasolla ja oikeuttaa hänen poliittiset linjaukset moraalisisella tasolla (Ahmed 2004, 66). Tärkeää on ottaa huomioon, että puhujan esiintyminen, keskustelun ilmapiiri ja asian kielellinen muotoilu herättävät kuulijoissa erilaisia tunteita ja täten luovat mielikuvan puhujasta ja kaikki nämä vaikuttavat olennaisella tavalla sanoman vastaanottamiseen (Kakkuri – Knuutila 1998, 18–19). Tämä narratiivinen linjaus on keskeinen osa, niin hänen paatos argumentaatiotaan, kuin populistista retorista tyyliä. Emotionaaliset henkilötarinat toimivat myös retorisen paatoksen eri tasoilla. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Ensinnäkin ne luovat tunnistettavuutta: kuulija voi samaistua yksilöihin ja näin kokea Trumpin kuvailevat ongelmat konkreettisemmin.

Kun Trump esittelee esimerkiksi perheet, jonka tyttäret kuolivat MS13 – jengin toiminnan seurauksena: ”*Here tonight are two fathers and two mothers: Evelyn Rodriguez, Freddy Cuevas, Elisabeth Alvarado*

and Robert Mickens. Their two teenage daughters Kayla Cuevas and Nisa Mickens were close friends on Long Island. But in September 2016, on the eve of Nisa's 16th birthday such a happy time it should've been, neither of them came home. Six members of the savage gang MS13 have been charged with Kayla's and Nisa's murders.". Trump inhimillistää itsensä yhteisen surun ja empatian kautta, näyttäen tunteensa ja tunnustamalla kansalaisten menetykset. Samalla emotionaalinen puoli tukee uhkadiskurssia, jossa MS13 – jengiläiset ja vaaralliset rikolliset esitellään konkreettisesti uhkana tavallisille amerikkalaisille perheille ja yhteisöille.

Tämä yhdistelmä palvelee kahta tarkoitusta. Ensinnäkin se vahvistaa Trumpin persoonallista eetosta, jossa hän esiintyy myötätuntoisena, aktiivisena ja moraalisesti vastuullisena toimijana. Toiseksi se oikeuttaa hänen politiikkansa, kuten tiukat maahanmuutto – ja rikollisuuden vastaiset toimet, moraalisesti sekä poliittisesti. Emotionaaliset henkilötarinat tekevät uhista konkreettisia ja samalla rakentavat Trumpista toimijan, joka reagoi uhkiin ja suojelee kansaa, mikä vahvistaa hänen retorista auktoriteettiaan ja legitimoii hänen toimijuuttaan kansallisen turvallisuuden edistäjänä.

Näin narratiivinen paatos ja poliittinen logos kietoutuvat toisiinsa. Kolmanneksi tarinat rakentavat ympärilleen symbolista amerikkalaisuutta. Puheessa esiintyvät sankarihahmot, veteraanit, tieteen tekijät, poliisit, pelastustyöntekijät ja heidät esitetään amerikkalaisen hengen ruumiillistumina. He toimivat moraalisisina symboleina, joiden kautta Trump piirtää kuvan siitä amerikkalaisesta identiteetistä, minkä hän itse kokee oikeaksi. Retorisesti tällaiset kuvaukset rakentavat hänen eetostaan ja toimijuuttaan tämän kansakunnan arvojen vaalijana.

Puheessa emotionaalinen retoriikka kytkeytyy myös poliittiseen vastakkain taisteluun. ”Meidän” sankarimme ja ”heidän” aiheuttamat ongelmat esitetään rinnakkain, mikä lisää vastakkainasettelun moraalista painoa. Tämä luo vahvan affektiivisen kehyksen turvallisuus – ja maahanmuuttopolitiikalle. Diskurssianalyttisesti tämä on tapa rakentaa poliittista todellisuutta tunteiden avulla. Uhka ja ratkaisu saavat voimakkaan affektiivisen merkityksen ja Trumpin toimijuus näyttäytyy emotionaalisen yhteisön puolustajana.

Lopulta puheen emotionaalinen rakenne toimii retorisenä vastapainona sen taloudelliselle ja turvallisuuspoliittiselle argumentaatiolle. Se pehmentää rationaalisen politiikkapuheen kovia reunaehtoja ja antaa Trumpille tilan esiintyä empatian ja inhimillisyyden välittäjänä. Näin narratiivinen paatos ei ole vain puheen sivutekijä, vaan sen olennainen osa, joka muodostaa moraalisen perustan Trumpin toimijuudelle amerikkalaisena johtajana. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999, 19; Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

6.6. Poliittisen toimijuuden rakentuminen institutionaalisissa puheissa

YK:n yleiskokouksen puhe ja State of the Union Address muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jossa Donald Trumpin poliittinen toimijuus rakentuu institutionaalisesti vahvoissa, mutta retorisesti uudelleenmuotoilluissa puhetilanteissa. Molemmissa puheissa Trump esiintyy mahdollisesti presidentillisessä roolissa, mutta käyttää tätä institutionaalista kehystä omanlaisen, populistisesti värityneen toimijuuden rakentamiseen. Toimijuus ei näissä puheissa perustu ensisijaisesti konsensukseen, monenkeskiseen yhteistyöhön tai perinteiseen diplomaattiseen diskurssiin, vaan vahvaan henkilöityneeseen johtajuuteen, jossa Trump asemoi itsensä välttämättömäksi toimijaksi turvallisuuden, järjestyksen ja moraalisen selkeyden takaajana.

YK – puheessa Trumpin toimijuus on ennen kaikkea globaalilla tasolla. Hän asemoituu samanaikaisesti kansallisvaltion suvereniteetin puolustajaksi ja kansainvälisen järjestelmän kriitikoksi, mikä mahdollistaa hänen esiintymisensä järjestelmän ulkopuolisena uudistajana myös kansainvälisessä kontekstissa. Puheessa Yhdysvallat ja Trump sen johtajana esitetään aktiivisena turvallisuustoimijana, joka reagoi uhkiin määrätietoisesti ja moraalisesti oikeutettuna. Retorisesti tämä tuotetaan uhkakuvien, ehtorakenteiden ja toiseuttamisen kautta, jotka yhdessä rakentavat narratiivin maailmasta, jossa vahva johtajuus on välttämätöntä. Trumpin toimijuus ei tällöin näyttäyty neuvottelevana tai jaettuna, vaan keskitettynä ja suvereenina, jossa vastuu ja valta limittyvät henkilökohtaiseksi johtajuudeksi. (Mills [1959] 2015.)

State of the Union – puheessa toimijuus puolestaan rakentuu ensisijaisesti sen kansallisessa kontekstissa, mutta se noudattaa rakenteellisesti samankaltaista logiikkaa. Trump käyttää institutionaalisesti arvokasta puhetilannetta vahvistaakseen omaa rooliaan tuloshakuisena, tehokkaana ja kansaa suojelevana johtajana. Taloudelliset saavutukset ja turvallisuusdiskurssi muodostavat diskursiivisen kokonaisuuden, jossa Trump esittää itsensä ratkaisijana edeltävien hallintojen epäonnistumisen jälkeen. Toimijuus rakentuu narratiivisesti kontrastin kautta: menneisyys näyttäytyy heikkoutena ja epäjärjestyksenä, nykyhetki Trumpin johdolla hallittuna ja tulevaisuus hänen politiikkansa varaan rakentuvana. (Salmenniemi, Porkola ja Ylöstalo 2026.)

Molemmissa puheissa keskeistä on toimijuuden sen performatiivinen luonne (Palonen ym. 2017). Trump ei pelkästään kuvaa johtajuuttaan, vaan tuottaa aktiivisesti sitä kielen ja puheaktien kautta. Uhkien nimeäminen, liittolaisten ja vihollisten määrittely, sekä moraalisten rajojen piirtäminen luovat poliittisen todellisuuden, jossa hänen johtajuutensa näyttäytyy välttämättömänä. Eetos rakentuu määrätietoisuudesta ja tuloksellisuudesta, paatos pelon, turvan ja kansallisen ylpeyden kautta, logos alistuu näitä tukevaksi välineeksi pikemmin kuin itsenäiseksi rationaaliseksi perusteluksi. (Aristoteles

[322 eaa] 2012.) Erityisesti emotionaalisten narratiivien käyttö State of the Union – puheessa syventää tätä kokonaisuutta sitomalla poliittiset linjaukset yksilöllisiin kokemuksiin ja moraalisiin velvoitteisiin.

Kokonaisuutena YK – puhe ja State of the Union – puhe osoittavat, että Trumpin poliittinen toimijuus rakentuu johdonmukaisesti eri institutionaalisissa konteksteissa, vaikka kohdeyleisö ja mittakaavat vaihtelevat. Toimijuus on henkilöitynyttä, vastakkainasetteluihin nojaavaa ja vahvasti performatiivista. Se tuottaa kuvan johtajasta, joka toimii sekä kansallisen että globaalin järjestyksen viimekätisenä turvaajana, mutta samalla haastaa sen perinteiset institutionaaliset toimintamallit. Näin Trumpin puheet eivät ainoastaan heijasta hänen poliittista asemaansa, vaan aktiivisesti rakentaa ja oikeuttaa hänen toimijuuttaan diskursiivisena, emotionaalisenä ja ideologisenä kokonaisuutena.

7. Toimijuuden radikalisoituminen ja uudelleen kehystäminen

7.1. Sanoista teoiksi, retoriikan merkitys kollektiivisessa identiteetissä

Donald Trumpin pitämä puhe 6.1.2021 ennen kongressirakennukselle suuntautunutta marssia rakentaa poikkeuksellisen vahvaa ja aktiivista poliittista toimijuutta, joka nojaa retoriseen vastakkainasetteluun, emotionaaliseen mobilisaatioon ja kollektiivisen identiteetin tuottamiseen. Puheessa Trump ei ainoastaan kommentoi vaalitulosta tai poliittista tilannetta, vaan tuottaa itsensä keskeiseksi toimijaksi tilanteessa, jota hän kehystää eksistentiaalisena kriisinä, kun julkisessa puheessa kuvataan retorisesti kriisiä kauhun, pelon tai uhkakuvien muodossa, on vaarana tietyn ihmisryhmän nousu uhaksi, jota seuraa myös pelon politisoituminen (Ahmed 2004).

Puheen alussa Trump nimeää uhaksi ”*radical left Democrats*”. Tällainen nimeäminen toimii retorisenä lähestymistapana, jossa poliittinen vastustaja esitetään eksistentiaalisena uhkana, ei pelkästään ideologisena kilpailijana. (Aristoteles [322 eaa.] 2012; Black & Black 2002.) Samalla hänen oma uskollinen kannattajakuntansa asemoituu diskursiivisesti puolustavaan rooliin, jos vastapuoli näyttäytyy vaarallisena ja epälegitiiminä, yleisö voi tulkita oman poliittisen toimintansa oikeutettuna vastarintana, vaikka se olisikin moraalisesti väärin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Trump rakentaa tätä asetelmaa myös kollektiivisen identiteetin kautta käyttämällä toistuvasti tarkkaa ”we” – muotoa, kuten puheen alussa toteamuksessa ”*We will never give up. We will never concede. It doesn't happen.*”. Tällainen ilmaisu sitoo puhujan ja yleisön samaan moraaliseen ja poliittiseen yhteisöön, jossa periksi antaminen näyttäytyy mahdottomana vaihtoehtona.

Samanaikaisesti Trump asemoi itsensä sekä järjestelmän ulkopuoliseksi uhriksi, että kansaa johtavaksi taistelijaksi. Hän viittaa toistuvasti väitettyihin vääryyksiin ja vilppiin, jolloin hänen oma toimijuutensa näyttäytyy puolustuksellisena reaktiona epäoikeudenmukaiseen järjestelmään. Trump kuvaannollista vilpillisiä vaaleja esimerkiksi kommentoiden ”*this year they rigged an election, they rigged it like they have never rigged an election before*”.

Trump rakentaa diskursiivisen kehyksen, jossa vuoden 2020 presidentinvaalit esitetään kokonaisuudessaan järjestelmällisen vilpin seurauksena. Tällainen retorinen lähestymistapa toimii keskeisenä mobilisaation välineenä, sillä se siirtää poliittisen kiistan normaalisti demokraattisesta kilpailusta epäoikeudenmukaisuuden narratiiviin. (Räikkä & Aaltola 2010; Isotalus 2017.) Trump kuvaa vaalitulosta toistuvasti moraalisenä vääryytenä ja kansan tahdon vääristymänä, kuten hän toteaa ”*You don't concede when there's theft involved.*”. Tällainen ilmaisu rakentaa retorisesti käsitystä selvästä ja kiistattomasta voitosta, joka on hänen mukaansa ”*rigged*” epälegitiimin toiminnan seurauksena.

Trump kuvailee epälegitiimiä toimintaa tarkasti listaamalla ongelman syyksi esimerkiksi *"fake news media"* ja *"the scam of mail – in ballots"*. Hän myös tuo esille Pennsylvanian, Michiganin, Wisconsinin ja Georgian osavaltiot, joissa hänen mukaansa suurimmat vilpit toteutettiin. Trump kritisoii mahdollisuutta äänestää ilman laillista todistusta henkilöllisyydestä ja toteaa suorasti *"We want voter ID."* Samalla väitteet eivät ainoastaan esitä konkreettista syytöstä varastaa vaalivoitto vilpillisesti, vaan luo kollektiivisen tiedon kehystä, ajatuksen siitä että "kaikki tietävät" totuuden vaalien tuloksesta. Tämä linjaus vahvistaa yleisön identifikaatiota puhujan kanssa, sillä kuulijat voivat kokea kuuluvansa joukkoon, joka näkee "todellisen" tilanteen vastoin poliittisen eliitin väitettyä manipulointia.

Tällaiset ilmaiset yksinkertaistavat monimutkaisen poliittisen prosessin moraaliseksi konfliktiksi, jossa yksi osapuoli varastaa ja toinen puolustaa oikeutettua omaisuuttaan, tässä tapauksessa vaalitulosta ja oikeutettua presidentti instituution asemaa. Retorisesti tämä kehystys muuttaa vaaliprosessin laillisesta ja institutionaalista kysymyksestä moraaliseksi taisteluksi oikeuden ja vääryyden välillä. Aristoteleen perinteen mukaan yksi vaikuttamisen tehokkaimmista keinoista on yleisön kahtiajako ja selkeän viholliskuvan asettaminen, jotta omaksi koetun ryhmän luottamuksen ansaitseminen on luontevampaa. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Samalla Trump asemoi itsensä ja kannattajansa aktiivisiksi toimijoiksi, joiden tehtävänä on korjata koettu epäoikeudenmukaisuus. Tätä korostaa hänen toteamuksensa *"we won this election and we won it by a landslide"*. Retorisesti vakuuttava ja toistuva väite rakentaa diskurssia, jossa vaalitulokset ei ole vain kiistanalainen, vaan täysin vääristynyt.

Retorisesti keskeistä on myös se, miten tämä vilppinarratiivi kytketään laajempaan käsitykseen demokraattisen järjestelmän uhasta (Paloheimo ym. 1997). Trump ei esitä vaaleihin liittyviä väitteitä yksittäisinä epäkohtina, vaan osana laajempaa juonta, jossa poliittiset vastustajat ja instituutiot toimivat kansan tahtoa vastaan. Tämä näkyy hyvin esimerkiksi lauseessa *"All of us here today do not want to see our election victory stolen by bold and radical left Democrats, which is what they are doing, and stolen by the fake news media."*

Näin yleisö asemoidaan tilanteeseen, jossa he eivät ainoastaan tue poliittista johtajaa, vaan osallistuvat moraalisesti oikeutettuun kamppailuun demokratian palauttamiseksi konkreettisesti. Diskursiivisesti tämä rakentaa voimakkaan kollektiivisen toimijuuden. Jos vaalit ovat vilpilliset, tai "varastettu", niiden puolustaminen näyttäytyy paitsi poliittisesti, mutta myös moraalisesti välttämättömänä toimintana. Tällainen retorinen kehys vahvistaa kuulijoiden kokemusta yhteisestä epäoikeudenmukaisuudesta ja luo perustan poliittiselle mobilisaatiolle, jossa Trump esiintyy sekä totuuden paljastajana, että toimijana, joka johtajana kutsuu kannattajansa puolustamaan kansan todellista tahtoa.

Tämä kaksoispositio, sekä uhrina, että johtajana mahdollistaa sen, että hänen toimintansa voidaan esittää yhtä aikaa moraalisesti oikeutettuna ja poliittisesti välttämättömänä. Näin puheen alussa rakennettu

diskurssi ei ainoastaan määrittele poliittista vihollista, vaan myös mobilisoi yleisöä osaksi kollektiivista kamppailua, jossa heidän roolinsa on puolustaa sekä demokratiaa, että omaa poliittista yhteisöään. Puheen kielellinen dynamiikka nojaa voimakkaasti emotionaaliseen mobilisaatioon. Trump kuvaa poliittista tilannetta *"Its' a disgrace."* ja *"You will see some really bad things happen."*, luoden mielikuvaa tilanteesta, jossa demokraattinen järjestelmä on vakavassa vaarassa. Tämä kehystys tuottaa kiireellisyyden tunteen ja moraalisen pakon toimia. Toimijuus esitetään vastauksena epäoikeudenmukaisuuteen, ei valinnaisena poliittisena osallistumisena. Passiivisuus rinnastuu luovuttamiseen ja moraaliseen epäonnistumiseen, jolloin toimijuus rakentuu velvollisuutena.

Puheessa hänen poliittinen toimijuutensa rakentuu vastarinnan, aitouden ja kollektiivisen identiteetin varaan. Hän asemoi itsensä johtajaksi, joka uskaltaa sanoa sen, mitä muut eivät ja joka, toimii kansan tahdon suorana ilmaisijana vastoin korruptoituneeksi ja epäluotettavaksi kuvattua poliittista eliittiä. Tämä puhujakuva ei perustu institutionaaliseen auktoriteettiin tai viralliseen asemaan, vaan siihen, että Trump kytkee oman uskottavuutensa tiiviisti kannattajiensa kokemaan epäoikeudenmukaisuuteen. Hän ei esiinny etäisenä vallankäyttäjänä, vaan rakentaa jatkuvasti läheistä suhdetta yleisönsä kollektiivisen "me" – kielen avulla, mikä häivyttää rajan puhujan ja kuulijoiden välillä. (Isotalus 2017.) Näin Trumpin henkilökohtainen toimijuus sulautuu kollektiiviseen toimijuuteen: hänen asemansa johtajana oikeutetaan sillä, että hän esittää itsensä osaksi samaa kamppailua kuin yleisönsä, ei sen yläpuolelle asettuvaksi auktoriteetti aseman pitäjäksi.

7.2. Retorinen toimijuus ja kollektiivisen liikkeen mobilisointi

Tässä asetelmassa Trump ei ainoastaan kuvaa kriisiä, vaan asemoi itsensä sen ratkaisemisen keskeiseksi katalysaattoriksi, toimijaksi, joka nimeää ongelman ja osoittaa toiminnan suunnan. Perinteisen Aristoteelisen tutkimusperinteen lisäksi itse retoriikalla tarkoitetaan kykyä käyttää kieltä yhteiskunnallisessa tai poliittisessa kontekstissa taitona suostutella kielellisin keinoin toista ihmistä, tai ihmisryhmää haluamalleen kannalle (Lahti & Mörttinen 2023, 106; Cicero [55 eaa.] 2006).

Voidaan todeta, että Trumpin puhe ennen Capitolin hyökkäystä sopii kuvaukseen siitä, mitä puhe voi pahimmillaan tuottaa. Puheen alkupuolella Trump kehuu republikaaneja, kuinka he pysyvät vahvana ja *"And we're going to have to fight much harder."* Itsessään retorisesti lause on vain toteamus siitä, kuinka Trumpin ja hänen kannattajiensa ei tule luovuttaa, vaan pysyä kannallaan ja pyrkiä omaan totuudenmukaisuuteensa institutionaalisen vallan nojalla. Kuitenkin puheen todellinen tarkoitus ilmenee myöhemmin puheessa.

"Now it is up to Congress to confront this egregious assault on our democracy. And after this, we're going to walk down, and I'll be there with you. We're going to walk down – we're going to walk down."

Anyone you want, but I think right here, we're going to walk down to the capitol – and we're going to cheer on our brave senators and congressmen and women, and we're probably not going to be cheering so much for some of them.”. Sitaatti tekee Trumpin puheessa eksplisiitteksi sen, miten hän retorisesti siirtää toimijuuden sanoista konkreettiseen liikkeeseen. Ilmaus kongressiin kävelemisestä toistuu useaan otteeseen, mikä rakentaa vahvaa kollektiivista toimijuutta ja luo vaikutelman väistämättömästä yhdessä toteutettavasta toiminnasta.

Trump ei esitä toimintaa ehdotuksena tai symbolisena eleenä, vaan kehystää sen luonnollisena jatkona aikaisemmin rakennetulle kriisikuvaukselle. Keskeistä on myös se, että hän asemoi itsensä osaksi tätä toimintaa lauseella *”I'll be there with you”*. Näin hän ei ainoastaan kehota yleisöä toimimaan, vaan liittää oman toimijuutensa saumattomasti kollektiiviseen liikkeeseen, vahvistaen kuvaa itsestään kansan rinnalla toimivana johtajana, samalla Trump onnistuu siirtämään vastuun toiminnasta pois itseltään. Toimijuus rakentuu ketjuna, jossa ensin kongressin oletetaan epäonnistuneen tehtävässään, minkä jälkeen kansan toiminta näyttäytyy oikeutettuna ja jopa välttämättömänä vastareaktiona.

Vaikka puheessa esitetään väitteitä vaalivilpistä ja institutionaalista epäluotettavuudesta, niiden tehtävä ei ole rakentaa systemaattista argumentaatiota, vaan tukea jo ennestään tuotettua toimijuusasetelmaa. Väitteet toimivat retorisinä resursseina, jotka vahvistavat käsitystä tilanteen poikkeuksellisuudesta ja oikeuttavat voimakkaan toiminnan. Argumentaation vakuuttavuus ei perustu loogiseen todisteluun, vaan sen kykyyn resonoida yleisön tunnekokemusten ja moraalisten tulkintojen kanssa (Aristoteles [322 eaa.] 2012, 17). Näin Trumpin toimijuus rakentuu ennen kaikkea affektiivisen ja kielellisen merkityksenannon kautta. Hän tuottaa itsensä poliittiseksi toimijaksi, joka kykenee määrittelemään todellisuuden, nimeämään viholliset ja aktivoimaan kollektiivista toimintaa historiallisesti poikkeuksellisessa tilanteessa.

7.3. Vastakkainasettelun näkökulma kollektiivisessa toimijuudessa

Diskursiivisesti Trump tuottaa puheessaan vahvaa vastakkainasettelua, jossa poliittinen todellisuus jakautuu selkeästi *”we”* ja *”them”*. Tämä jako ei ainoastaan määrittele vihollisia, vaan myös selkeyttää toimijuuden rajoja. *”Me”* olemme niitä, joilla on oikeus ja velvollisuus toimija, kun taas *”he”* edustavat järjestelmää, joka estää oikeuden toteutumisen. Puheessa ilmaus *”cheer on our brave senators and congressmen and women, and we're probably not going to be cheering so much for some of them”* jakaa poliittiset toimijat moraalisesti kahteen ryhmään: niihin, jotka ansaitsevat tuen ja niihin, jotka eivät. Tämä kielivalinta ei ainoastaan rakenna vastakkainasettelua, vaan myös ohjaa yleisön emotionaalista suhtautumista ja toimintaa konkreettisessa tilassa. Trumpin oma toimijuus rakentuu tämän jaon keskipisteessä. Hän esiintyy välittäjänä kansan tahdon ja toiminnan välillä, toimijana, joka nimeää tilanteen, määrittää sen merkityksen ja osoittaa toiminnan suunnan.

Kokonaisuutena 6. tammikuuta pidetty puhe tuottaa Trumpista poliittisen toimijan, jonka toimijuus on intensiivistä, mobilisoivaa ja vahvasti kielellisesti rakennettua. Toimijuus ei ilmene niinkään konkreettisina tekoina, vaan kykynä määritellä todellisuus, nimetä viholliset ja aktivoida kollektiivista toimintaa. Tätä puhetta voi tulkita myös tarkoituksenhakuisen retoriikan muotona, jossa kielelliset valinnat ovat ohjanneet yksilöiden toimintaa oikeuttamalla marssin, sekä kohdennetun hyökkäyksen Capitoliin. (Palonen 2004, 87; Korvela ym. 2017, 12.) Tämä osoittaa, että Trumpin poliittinen valta ei perustu yksinomaan hänen institutionaaliseen asemaansa, vaan ennen kaikkea siihen, miten hän retorisesti rakentaa itsensä tilanteen keskiöön ja asemoi puheensa poliittisen toiminnan lähtökohdaksi, siirtymäksi sanoista teoiksi, vaikka varsinaista toimintaa ei yksityiskohtaisemmin määritellä.

7.4. Tulevaisuuden toimijuus presidenttiyden jälkeen

Donald Trumpin 19.1.2021 esittämä Farewell Address – puhe toimii päätöspuheenvuorona hänen presidenttikaudelleen. Perinteisesti kyseessä on rauhallinen, kokoava ja siirtymää korostava puhetyyppi, verraten edellisten presidenttien puheisiin. Trump käyttää puhetta pikemminkin poliittisen projektinsa jatkon retoriseen perustamiseen kuin vallan luovuttamiseen perinteisellä tavalla. Puheessa korostuu erityisesti narratiivinen rakenne, jossa Trump esittää oman kautensa aikakautena, joka palautti uusia mahdollisuuksia, talouskasvua ja menetettyä amerikkalaista arvokkuutta Yhdysvaltoihin. Samalla se rakentaa voimakkaan narratiivisen kehyksen hänen poliittiselle identiteetilleen ja toimijuudelleen tulevaisuutta varten. (Korvela ym. 2017.) Tällainen kehystys rakentaa kuvaa poliittisesta johtajasta, joka ei ainoastaan hallinnut maata, vaan myös korjasi aiempien hallintojen aiheuttamia epäkohtia ja palautti kansallisen menestyksen suunnan.

Retorisesti tämä perustuu vahvasti eetoksen rakentamiseen (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Trump pyrkii vahvistamaan omaa uskottavuuttaan ja toimijuuttaan johtajana esittämällä itsensä tehokkaana ja tuloksia tuottavana presidenttinä. Hän kuvaa omaa toimintaansa sarjana saavutuksia, jotka hänen mukaansa toteutettiin vastoin merkittävää poliittista vastusta tai hallinnollisia esteitä. Tämä rakentaa narratiivin johtajasta, joka toimii kansan puolesta, vaikka poliittiset ja institutionaaliset esteet olisivat hänen tiellään.

Näin puheesta muodostuu paitsi hänen presidenttikauden viimeinen yhteenveto, mutta myös poliittisen identiteetin ja tulevan toimijuuden uudelleenmäärittely. Tämän narratiivin ydin kiteytyy hänen suoraviivaisessa toteamuksessaan ”*We did what we came here to do and so much more.*”. Lause toimii puheen retorisen eetoksen ankkurina, joka samalla lisää paatosta, sillä se tiivistää koko presidenttikauden saavutukset yksinkertaisella ja helposti ymmärrettävällä tavalla. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Saman narratiivin vahvistamiseksi Trump tuo esiin konkreettisia menestyksiä ja saavutuksia. Hän viittaa talouskasvuun, työpaikkojen lisääntymiseen ja verouudistuksiin, jotka hänen mukaansa ovat palauttaneet amerikkalaisille mahdollisuuksia ja vaurautta. Hän toteaa ”*We also built the greatest economy in the history of the world.*” ja kertoo samalla kuinka, ”*we’ve never seen numbers like we’ve seen*”. Nämä väitteet tukevat sekä hänen eetostaan, mutta tuovat samalla esille hänen puheissaan harvoin esillä olevaa logosta, koska ne konkretisoivat hänen hallintonsa vaikutuksia numeraalisen datan avulla. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Samalla puheessa esillä on retoriikan paatos, hän puhuu sanoilla ”*family*” ja ”*American people*”, jotka hänen mukaansa hyötyvät hallintonsa politiikasta (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Tämä inhimillistää hänen toimijuuttaan ja luo kuvan presidentistä, joka ei toimi pelkästään poliittisen vallan tai instituutioiden ehdoilla, vaan kansan puolesta. Trump kuvailee kansan puolesta toimijuuttaan seuraavasti: ”*Together, we put the American people back in charge of our country.*”. Lisäksi hän korostaa saavutusten toteuttamista vastoin poliittista vastustusta, mikä rakentaa toimijuutta johtajasta, joka ei ainoastaan johda, vaan tekee sen moraalisesti oikeutetusti ja tuloksellisesti. (Heikkinen & Pajunen 2016, 216.)

Tällainen retoriikka sopii myös hyvin yhteen sen kanssa, että pidämme usein ilmauksen esittäjää ylimpänä auktoriteettina siihen nähden mitä hän argumentillaan tarkoittaa (Kakkuri – Knuutila 1998, 26). Tämä itsensä esittäminen toimijana, joka on täyttänyt lupauksensa, perinteisiä poliittisia rakenteita vastaan toimineena johtajana vahvistaa hänen rakentamaansa populistista eetos profiilia. (Lahti & Mörttinen 2023.) Hän ei ollut järjestelmän tuottama toimija, vaan sen haastaja. Tälle eetos retoriikalle on ominaista vahva vastarinnan logiikka, jossa Trump esittää hallintonsa saavutukset tuloksina, jotka syntyivät nimenomaan siksi, että hän toimi toisin kuin vakiintunut poliittinen instituutiota seuraava toimija.

7.5. Retorinen paatos ja toimijuuden ylläpitäminen tulevaisuudessa

Puheessa esiintyy myös merkittävä määrä paatoksellista vetoamista, joka suuntautuu kahteen rinnakkaiseen kohderyhmään, eli hänen kannattajiinsa ja amerikkalaisiin kansalaisiin laajemmin (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Kannattajille suunnattu emotionaalinen viesti sisältää paljon kiitollisuuden ilmaisuja, ylistystä heidän isänmaallisuudelleen ja vakuutuksia siitä, että Trumpin johtama liike on vasta alkamassa. Jo puheen alussa Trump korostaa kiitollisuuttaan ”*Most of all, I want to thank the American people.*” ja hän useamman kerran toistaa tunnuslausettaan ”*Make America great again.*”.

Puheen lopulla Trump vahvasti toteaa, että ”*I want you to know that the movement we started is only just beginning.*”, joka vahvasti viittaa tulevaisuuteen. Tämä on retorisesti keskeistä, sillä se hälventää

virallisen vallansiirron lopullisuuden ja pystyttää samalla tulevaisuuteen ulottuvan poliittisen projektin, jossa Trump säilyttää toimijuuden roolin, ei enää presidenttinä, vaan amerikkalaisen republikaanisen liikkeen keulahahmona. Tämä on yksi retoriikan perustava ajatus siitä, että retorinen vaikuttaminen on aina kohteellista viestintää (Aro 1999, 17).

Laajemmalle yleisölle suunnattu päätös rakentuu puheessa ennen kaikkea rauhan, sovinnon ja yhtenäisyyden kielen kautta. Trump kertoo kuinka ”*We are truly magnificent nation.*” ja kertoo kuinka hän on auttanut kansaa ylittämään poliittiset erimielisyydet ja ohjannut kansaa vaalimaan amerikkalaista perintöä. Tämä ilmenee harvinaisen vahvasti lauseessa ”*Our agenda was not about right or left, it wasn’t about Republican or Democrat, but about the good of a nation, and that means the whole nation.*”. Tämä asemoi hänen retorisen viestinnästä sovittelevaksi ja harmoniseksi kokonaisuudeksi. Tämä päätös toimii kuitenkin ensisijaisesti symbolisena kehyksenä, eikä niinkään puheen sisällöllisenä ytimenä. Puheen retorinen painotus ei kohdistu vallan siirtoon, tai demokratian jatkuvuuteen, vaan Trumpin omaan rooliin ja saavutuksiin presidenttinä (Aro 1999, 17; Aristoteles [322 eaa.] 2012).

Tämä luo kiinnostavan jännitteen, puheessa ylläpidetään formaalisesti yhtenäisyyden ja rauhanomaisen jatkumon diskurssia, mutta sen keskitetty sanoma on Trumpin oman toimijuuden ja perinnön legitimoimisessa, ei uuden hallinnon vastaanottamisessa. Keskeinen piirre on se, että Trump ei mainitse seuraajaansa Joe Bidenia, tai seuraavaa varapresidenttiä Kamala Harrisia kertaakaan nimeltä. Tämä kielellinen poissulkeminen toimii retorisenä menetelmänä, joka luo symbolisen etäisyyden itse toimijan, eli Trumpin ja tulevan hallinnon välille. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Puhe ei käsittele demokraattisen vallanvaihdon tavanomaisia piirteitä, kuten esimerkiksi kiitosta seuraajalle, tai suoraa legitimointia hänen roolilleen Yhdysvaltojen presidenttinä, vaan rakentaa Trumpin oman toimijuuden autonomiseksi ja irralliseksi instituutiosta (Sauri 2002, 23). Poissulkeminen toimii myös vallankäytön välineenä, jolla hän määrittää puheen agendan täysin itse, se ei ole symbolinen luovutus vaan kertomus hänen omasta kaudestaan. Kansallisen instituution yhtenäisyyden teema jää siten vain pintapuoleiseksi retoriikaltaan, se luo kohteliaan ja sovittelevan kuvan, mutta se ei ole puheen keskeinen sisältö. Sen sijaan Trump keskittyy omiin saavutuksiinsa ja kehystää oman presidenttikautensa liikkeenä, heräämisenä ja kansan vallankumouksena, mikä on tyypillistä Trumpin käyttämälle populismille, jossa hän esittää itsensä poikkeuksellisenä johtajana.

Kokonaisuutena puheen rakenne, toistuvat yksinkertaiset kiteytykset ja konkreettiset saavutukset vahvistavat Trumpin retorista eetosta, legitimoivat hänen presidenttikaudelleen ja luo kuulijalle selkeän ja samaistuttavan narratiivin, jossa presidentti esiintyy sekä menestyksen tuottajana että kansan etua valvovana johtajana. Tällainen retorinen kehys tekee puheesta helposti ymmärrettävän, vakuuttavan ja

emotionaalisesti resonanssia herättävän, samalla kun se yhdistää yksilölliset saavutukset laajempaan poliittiseen ja kansalliseen kertomukseen.

7.6. Vallansiirto ja Trumpin oman toimijuuden vakiinnuttaminen

Logos retoriikka näkyy erityisesti taloudellisten ja ulkopoliittisten saavutusten listaamisessa (Aristoteles [322 eaa.] 2012). Trump korostaa erityisesti ”*greatest economy*”, ”*tax cuts*” ja ”*wages boomed*”. Tällaiset loogiset perustelut rakentavat argumentin siitä, että hänen kautensa presidenttinä oli menestyksellinen ja kokonaisvaltaisesti perusteltu. Samalla ne aktivoivat diskurssin tuloksenhakuisesta johtajasta, joka mittaa onnistumista konkreettisin saavutuksin eikä retorisella sovittelavuudella. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.) Tätä voidaan pitää selkeänä retorisena siirtymänä kohti jälkipoliittista toimijuutta, jossa Trump pyrkii säilyttämään poliittisen legitimitettinsä oman kannattajakunnan silmissä.

Toimijuuden rakentumisessa keskeistä on myös tapa, jolla Trump viittaa 6. tammikuuta 2021 tapahtuneeseen Capitolin hyökkäykseen. Hän tuomitsee väkivallan, mutta samalla siirtää vastuun pois itseltään toteamalla, että ”*All Americans were horrified by the assault on our Capitol.*”. Tämä retorinen linjaus toimii kahdella tasolla, se suojaa hänen omaa eetos tulkintaansa lakia kunnioittavana johtajana ja samalla vaijaa väitteet siitä, että hän olisi itse retorisesti tai poliittisesti lietsonut väkivaltaa. Diskursiivisesti Trump siirtää väkivallan yksilöiden omaksi väärinkäytöksi, ei poliittisen retoriikan seuraukseksi, mikä rakentaa uudelleen Trumpin toimijuuttaan puhtaana ja vastuullisena, osittain vastoin tapahtuneen valtauksen laajaa julkista tulkintaa. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999; Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Lopulta puheessa rakentuu selkeä tulevaisuuteen suuntaava narratiivi. Vaikka kyseessä on hänen presidenttikauden päättävä puhe, Trump ei puhu sivuun tai politiikasta vetäytymisestä, vaan korostaa liikkeen jatkuvuutta. Hän toteaa, että ”*I want you to know that the movement we started is only just beginning.*”. Näin hän asettaa itsensä keskeiseksi toimijaksi myös tulevassa poliittisessä tilanteessa ja käyttää puhetta performatiivisesti oman poliittisen toimijuutensa jatkumon luomiseen. Farewell Address ei siis toimi ainoastaan loppupuheenvuorona, vaan symbolisena siirtymänä presidentillisestä toimijuudesta vaihtoehtoisen poliittisen toimijuuden rooliin.

Näin tarkasteltuna Trumpin Farewell Address on retorisesti moniulotteinen puhe, joka yhdistää presidenttikauden tarkan narratiivisen uudelleentulkinnan, poliittisen perinnön rakentamisen ja vahvan tulevaisuusorientoituneen toimijuuden. Puhe ei ole neutraali vallansiirtopuhe, vaan poliittinen teko jonka tavoitteena on säilyttää ja vahvistaa Trumpin omaa asemaa amerikkalaisessa republikaanisessa liikkeessä.

7.7. Sanoista teoksi ja perinnön rakentaminen

Tässä kokonaisuudessa 6. tammikuuta Capitolin hyökkäystä edeltävä puhe ja 19. tammikuuta esitetty Farewell Address rakentavat Trumpin toimijuutta osin samankaltaisin, mutta kontekstuaalisesti merkittävästi eroavin tavoin. Molemmissa puheissa Trump asemoi itsensä keskeiseksi toimijaksi, jonka legitimitetti ei perustu ensisijaisesti institutionaaliseen asemaan, vaan kielellisesti rakennettuun suhteeseen kannattajiin, kokemukseen epäoikeudenmukaisuudesta ja narratiiviin kansan tahdon edustamisesta. Yhteistä puheille on vahva henkilöityminen, jossa Trump esiintyy toimijana, joka nimeää todellisuuden, määrittää viholliset ja tarjoaa tulkinnan tapahtumista tavalla, joka vahvistaa hänen omaa rooliaan liikkeen keskellä. Kummassakin puheessa toimijuus rakentuu diskursiivisesti vastakkainasettelujen kautta ”me” vastaan ”he” ja populistiselle retoriikalle tyypillisesti moraalisesti latautuneena kamppailuna, jossa Trump esiintyy ainoana uskottavana puolustajana. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Puheiden keskeinen ero liittyy kuitenkin toimijuuden suuntaan ja intensiteettiin. Capitolin hyökkäystä edeltävässä puheessa toimijuus on avoimen mobilisoivaa ja suuntautuu konkreettisesti toimintaan. Kieli rakentaa kiireellisyyttä, velvollisuutta ja kollektiivista liikettä, jossa sanoista siirrytään fyysiseen toimintaan (Aro 1999, 19). Trumpin oma toimijuus sulautuu tässä kontekstissa lähes täydellisesti kollektiiviseen toimijuuteen ja vastuu toiminnasta hajaantuu retorisesti kansan ja instituutioiden väliseen ketjuun. Farewell Address – puheessa sen sijaan toimijuus on jälkikädessä tulevaa, narratiivista ja tulevaisuuteen suuntautunutta. Trump ei enää kehota toimimaan tässä hetkessä, vaan pyrkii uudelleen kehystämään menneet tapahtumat, suojaamaan omaa eetostaan ja rakentamaan jatkuvuuden tunnetta oman poliittisen projektinsa ympärille. Toimijuus siirtyy akuutista prosessista symboliseen ja performatiiviseen tilaan, jossa keskeistä on perinnön hallinta ja poliittisen identiteetin säilyttäminen vallan ja presidentti position menetyksestä huolimatta.

Samankaltaista puheissa on myös vastuun kielellinen käsittely. Molemmissa Trump käyttää retorisia lähestymistapoja, joilla hän säilyttää aktiivisen toimijuuden, mutta rajaa henkilökohtaisen vastuunsa seurauksista. Capitolin hyökkäystä edeltävässä puheessa vastuu toiminnasta kehystetään kansan moraalisenä velvollisuutena ja institutionaalisen epäonnistumisena, kuvailen tätä muun muassa ”*I know that everyone here will soon be marching over to Capitol building*” ja ”*It’s a disgrace.*”, kun puolestaan Farewell Address – puheessa väkivalta irrotetaan hänen omasta retoriikastaan ja esitetään yksittäisten toimijoiden poikkeamana yleisesti moraalisesti hyväksytyistä perusarvoista. Tämä ilmenee lausumassa: ”*Now more than ever, we must unify around our shared values and rise above the partisan rancor and forge our common destiny.*”. Näin molemmat puheet osoittavat kuinka Trumpin toimijuus rakentuu tilannekohtaisesti: kriisissä se on suoraa ja affektiivista, joka saa kansan uskomaan ja

toimimaan haluamallaan tavalla, puolestaan kriisin jälkeen se on puolustavaa, uudelleenmäärittelevää ja tulevaisuuteen suuntaavaa.

Yhdessä tarkasteltuna puheet muodostavat jatkumon, jossa Trumpin poliittinen toimijuus ei pääty institutionaalisen vallan menetykseen, vaan se muuttaa muotoaan. Capitolin hyökkäystä edeltävä puhe edustaa toimijuuden äärimmäistä mobilisaatiota, jossa retoriikka tuottaa konkreettisia toiminnan muotoja ja ehtoja, kun taas Farewell Address – puhe kiteyttää Trumpin pyrkimyksen säilyttää asemansa poliittisena toimijana ilman virallista institutionaalista valtaa. Tämä vertailu osoittaa, että Trumpin toimijuus on ennen kaikkea diskursiivista ja performatiivista. Se rakentuu puheen kautta eri tavoin tilanteissa, mutta säilyttää ytimessään saman logiikan, jossa Trump asemoituu kansan, liikkeen ja poliittisen merkityksenannon keskipisteeksi.

8. Retoriikka, toimijuus ja valta: johtopäätökset ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli analysoida, millaisin retorisin ja diskursiivisin keinoin Yhdysvaltojen 45. ja 47. presidentti Donald Trump rakentaa ja muokkaa poliittista toimijuuttaan ensimmäisellä presidenttikaudellaan vuosina 2017–2021 julkisissa puheissaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti sitä, miten poliittinen toimijuus ei näyttäydy pelkästään yksilön ominaisuutena, vaan kielellisesti tuotettuna ja sosiaalisesti rakentuvana ilmiönä, joka muotoutuu suhteessa erilaisiin yleisöihin, instituutioihin ja vallan rakenteisiin.

Tutkimus sijoittuu retoriikan teoreettiseen viitekehykseen, jossa huomio kohdistui kielen vakuuttavuuteen, argumentaation muotoiluun sekä puhujan tapoihin rakentaa uskottavuutta, tunteisiin vetoavuutta ja loogista perustelua. Retorista analyysiä täydennettiin diskurssianalyttisellä lähestymistavalla, jonka avulla voitiin tarkastella puheiden kielellisiä valintoja, toistuvia merkitysrakenteita sekä sitä, millaisia toimijuuspositioita puheissa tuotetaan ja ylläpidetään. Näin tutkimuksessa yhdistyi sekä klassinen retoriikan tutkimus, että diskurssianalyysi, mikä mahdollisti monitasoisen tarkastelun poliittisen kielenkäytön dynamiikasta.

Keskeisenä tutkimuskysymyksenä on, miten Trump asemoi itsensä poliittisena toimijana suhteessa valtaan, vastuuseen ja muihin poliittisiin toimijoihin. Tätä kysymystä lähestyttiin analysoimalla siten, että millaisia rooleja hän itselleen puheissaan rakentaa, kuten esimerkiksi johtajana, kansan edustajana tai järjestelmän haastajana. Kysymystä lähestyttiin myös kysymällä, miten hän määrittelee vastustajiaan ja liittolaisiaan, sekä millaisin retorisin keinoin hän oikeuttaa omia poliittisia tavoitteitaan ja toimintaansa. Lisäksi tarkasteltiin, miten vastuuta ja toimijuutta jaetaan, siirretään tai vältetään kielellisten valintojen kautta, sekä miten valtasuhteita tuotetaan ja neuvotellaan puheiden tasolla.

8.1. Toimijuuden asettuminen ja retorinen rakentuminen

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Donald Trumpin poliittinen toimijuus rakentuu johdonmukaisesti ja systemaattisesti erilaisten retoristen ja diskursiivisten toimintatapojen kautta. Toimijuus ei näyttäydy pelkästään institutionaalisen aseman tai virallisen vallan tuottamana, vaan ennen kaikkea kielellisesti tuotettuna, neuvoteltuna ja tilanteisiin muotoutuvana ilmiönä. Trumpin puheissa toimijuus rakentuu aktiiviseksi, dynaamiseksi ja tarkoituksenhakuiseksi: hän esittää itsensä aloitteellisena toimijana, joka tunnistaa ongelmia, määrittelee niiden merkityksen ja tarjoaa niihin ratkaisuja. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.) Lisäksi tulokset osoittavat, että Trumpin puheissa toimijuus rakentuu vahvasti relationaalisesti: hänen oma asemansa määrittyy suhteessa niihin ”muihin”, kuten poliittisiin vastustajiin, ulkovaltoihin tai kansainvälisiin instituutioihin. Näiden toimijoiden representaatio on usein negatiivisesti sävytynyttä, mikä vahvistaa Trumpin omaa asemaa ratkaisukeskeisenä ja vahvana johtajana. Samalla hänen

retoriikkansa tuottaa kuvaa toimijasta, joka kykenee yksilöllisellä toiminnallaan vaikuttamaan laajoihin poliittisiin prosesseihin, sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Analyysi osoittaa, että Trump hyödyntää retoriikassaan toistuvasti vastakkainasetteluja, klassisen populistisen retoriikan ”me” vastaan ”he” – tyyliä, yksinkertaistavia merkitysrakenteita, sekä voimakkaita ekspressiivisiä ilmaisuja vahvistaakseen omaa toimijapositionaan. Hän rakentaa kuvaa johtajasta, joka toimii kansan suorana edustajana ja haastaa vakiintuneita poliittisia instituutioita, sekä eliittejä. Tällainen retorinen positio mahdollistaa samanaikaisesti sekä vallan keskittäminen itselleen, että vastuun siirtämisen muille toimijoille, kuten poliittisille vastustajille, medialle tai kansainvälisille toimijoille. Näin toimijuus rakentuu sekä vastuuta ottavana, että sitä systemaattisesti väistävänä. (Seppänen & Väliverronen 2024.)

Analyysi tuo myös esiin, että Donald Trumpin poliittinen toimijuus on luonteeltaan moniulotteista, dynaamista, sekä vahvasti kontekstisidonnaista. Tämä jatkuva neuvottelu liittyy olennaisesti myös yleisösuhteeseen. Trumpin retoriikka ei ainoastaan kuvaa todellisuutta, vaan kutsuu yleisöä tietynlaiseen tulkintaposition, jossa kuulija asettuu osaksi rakennettua merkitysjärjestelmää. Näin yleisö ei ole pelkkä passiivinen vuorovaikutuksen vastaanottaja, vaan keskeinen osa toimijuuden rakentumista. Poliittinen vaikutus syntyy täten vuorovaikutuksessa, jossa retoriset valinnat resonoivat yleisön omien henkilökohtaisten kokemusten, tunteiden ja ennakkokäsitysten kanssa. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Trump asemoi itsensä samanaikaisesti useisiin toimijapositioneihin, kuten kansan autenttiseksi ääneksi, järjestelmän ulkopuoliseksi haastajaksi, institutionaaliseksi vallankäyttäjäksi, sekä kriisitilanteissa moraaliseksi tulkitsijaksi ja ratkaisujen esittäjäksi. Nämä positiot eivät ole toisiansa poissulkevia, vaan limittyvät ja täydentävät toisiaan, mikä mahdollistaa retorisesti joustavan ja tilanteeseen mukautuvan toimijuuden rakentamisen. Tutkimuksessa huomattiin myös, että toimijuuden rakentaminen perustuu vahvasti toistoon ja retoriseen johdonmukaisuuteen. Tietyt diskurssit, kuten ”kansan puolustaminen”, ”järjestelmän epäonnistuminen” ja ”vahvan johtajuuden tarve”, esiintyvät puheissa toistuvasti ja muodostavat keskeisen kehyksen, jonka kautta poliittista todellisuutta jäsennetään. (Jokinen, Suoninen ja Juhila 1999.) Näin Trump ei ainoastaan kuvaa todellisuutta, vaan aktiivisesti rakentaa sitä kielellisesti.

Tulokset korostavat, että tämä toimijuuden joustavuus ei ole sattumanvaraista, vaan selkeästi tuotettua. Trump hyödyntää puheissaan erilaisia kielellisiä keinoja, kuten pronomiivalintoja ja ajallisia jäsennyksiä, joiden avulla hän voi liikkua eri toimijapositionien välillä. Esimerkiksi siirtyminen yksikön ensimmäisen persoonan, eli ”minä” ja monikon ”me” välillä mahdollistaa samanaikaisesti henkilökohtaisen johtajuuden korostamisen ja kollektiivisen toimijuuden rakentamisen. Tämänkaltaiset kielelliset ratkaisut tukevat vaikutelmaa johtajasta, joka on sekä yksilöllinen päätöksentekijä, että osa laajempaa kansallista yhteisöä.

Erityisen selkeästi toimijuuden kontekstuaalinen muuntuminen näkyy kriisipuheissa, joissa retoriset valinnat rakentavat tilanteeseen sopivaa johtajuuden mallia. Näissä tilanteissa Trump asemoituu usein auktoriteetiksi, joka tulkitsee tapahtumien merkitystä yleisölle ja määrittelee hyväksyttävät toimintatavat. Samalla kriisi retoriikassa esiintyy hienovaraisia tapoja hajauttaa vastuuta ja suhteuttaa syyllisyyttä ilman, että oma toimijuus näyttäytyy heikentyneenä. Tämä toteutuu esimerkiksi korostamalla ulkoisia tekijöitä, ennakoimattomuutta tai muiden toimijoiden roolia tapahtumien kulussa, samalla kun oma asema säilytetään aktiivisena ja kontrolloivana.

Lisäksi tämä osoittaa, että toimijuuden rakentaminen kytkeytyy ajalliseen ulottuvuuteen: Trump viittaa puheissaan menneisyyteen, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen tavoilla, jotka tukevat hänen kulloistakin toimijapositionaan. Menneisyyttä voidaan käyttää oikeuttamaan nykyisiä toimia, kun taas tulevaisuus esitetään tilana, johon hänen johtajuutensa tarjoaa suunnan ja ratkaisun. Näin toimijuus rakentuu osaksi laajempaa narratiivista kokonaisuutta, jossa poliittinen toiminta saa jatkuvuutta ja merkityksellisyyttä.

Laajemmassa kontekstissa tutkimus osoittaa, että poliittinen retoriikka toimii keskeisenä välineenä nykyaikaisessa mediaympäristössä, jossa viestit leviävät nopeasti ja jossa julkinen keskustelu on usein voimakkaasti polarisoitunutta. (Sullivan 2020.) Trumpin retoriset menettelytavat ovat erityisen tehokkaita tällaisessa ympäristössä, sillä ne korostavat selkeitä vastakkainasetteluja, emotionaalista vetoavuutta ja helposti omaksuttavia tulkintakehyksiä.

Tämän seurauksena retoriikka ei ainoastaan heijasta poliittista todellisuutta, vaan myös muokkaa sitä, vahvistaen jakolinjoja ja ohjaten yleisön tapaa ymmärtää poliittisia kysymyksiä. Kokonaisuudessaan tutkimus osoittaa, että poliittinen toimijuus ei ole staattinen ominaisuus tai yksilön sisäinen piirre, vaan dynaaminen ja relationaalinen prosessi. Trumpin tapa käyttää kieltä havainnollistaa, kuinka poliittinen valta voi ilmetä ennen kaikkea diskursiivisena kykynä muokata sitä, mitä yleisesti pidetään faktana, mahdollisena ja merkityksellisenä poliittisessa todellisuudessa.

8.2. Retoriset näkökulmat

Retorisen analyysin näkökulmasta Donald Trumpin puheissa korostuvat erityisesti eetos ja paatos, kun taas logos jää systemaattisesti toissijaiseen asemaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita argumentaation puuttumista, vaan pikemminkin sen muotoutumista retorisesti tarkoituksenmukaisella tavalla, jossa vakuuttavuus rakentuu ensisijaisesti puhujan oman uskottavuuden ja tunteisiin vetoamisen varaan, rationaalisen todistelun sijasta.

Eetoksen rakentaminen näyttäytyy Trumpin puheissa monikerroksisena prosessina. Hän ei pyri rakentamaan uskottavuuttaan perinteisen asiantuntijuuden tai institutionaalisen auktoriteetin kautta,

vaan pikemminkin samaistumisen, autenttisuuden ja suorapuheisuuden keinoin. Keskeiseksi nousee puhujan kyky esittää itsensä ”tavallisena” kansalaisena, joka jakaa yleisönsä kokemukset ja huolet. Tämä eetos rakentuu kielellisesti esimerkiksi epämuodollisen ilmaisun, toiston ja yksinkertaistettujen ilmausten kautta, jotka luovat vaikutelman välittömyydestä ja rehellisyydestä. Samalla tällainen retorinen tyyli erottaa hänet perinteisestä poliittisesta diskurssista ja vahvistaa kuvaa järjestelmän ulkopuolisesta toimijasta.

Paatoksen osalta analyysi osoittaa, että tunteisiin vetoaminen on keskeinen osa Trumpin retorista puhetta. Hän hyödyntää puheissaan voimakkaita emotionaalisia ulottuvuuksia, kuten pelkoa, uhkaa, ylpeyttä ja toivoa, joiden avulla hän jäsentää poliittista todellisuutta yleisölle ymmärrettävään ja koettavaan muotoon. Tunteisiin vetoaminen ei kuitenkaan rajoitu yksittäisiin retorisiin keinoihin, vaan läpäisee koko puheen rakenteen: ongelmat esitetään usein kriisiytyneinä ja kiireellisinä, kun taas ratkaisut kytkeytyvät voimakkaisiin lupauksiin muutoksesta ja paremmasta tulevaisuudesta. Näin paatos toimii välineenä, joka ei ainoastaan herätä tunteita, vaan myös ohjaa yleisön tulkintaa siitä, mikä on poliittisesti merkityksellistä.

Logoksen rooli puolestaan rakentuu toissijaiseksi, mutta ei merkityksettömäksi. Trumpin puheissa rationaalinen argumentaatio ei useinkaan perustu yksityiskohtaiseen todisteluun, tilastolliseen näyttöön tai monimutkaisiin syy – seuraussuhteiden erittelyihin. Sen sijaan logos ilmenee yksinkertaistettuna, usein toistuvina väittäminä ja selkeinä syy – seurausketjuina, jotka tukevat jo ennalta rakennettua tulkintakehystä. Argumentaation tehtävänä ei tällöin ole niinkään vakuuttaa kriittisen arvioinnin kautta, vaan vahvistaa tiettyä näkemystä maailmasta ja tehdä siitä helposti omaksuttava.

Keskeistä on, että eetos, paatos ja logos eivät toimi erillisinä elementteinä, vaan muodostavat toisiinsa lopulta kietoutuvan kokonaisuuden, jossa erityisesti eetos ja paatos tukevat toisiaan. Uskottavuus pitkälti tunteisiin vetoamisen kautta ja tunteisiin vetoaminen puolestaan vahvistaa puhujan asemaa luotettavana ja samaistuttavana toimijana. Tällainen retorinen rakenne on erityisen tehokas poliittisessä viestinnässä, jossa tavoitteena ei ole ainoastaan tiedon välittäminen, vaan myös yleisön sitouttaminen ja mobilisointi. (Aristoteles [322 eaa.] 2012.)

Laajemmassa tarkastelussa tämä painotus korostaa retoriikan keskeistä roolia poliittisen vallan ja siihen yhdistetyn toimijuuskäsityksen välineenä. Trumpin puheissa kieli ei toimi pelkästään todellisuuden kuvaajana, vaan aktiivisena todellisuuden rakentajana, jossa merkityksiä tuotetaan ja rajataan. Retoristen valintojen kautta määritellään, mitkä ilmiöt näyttävät uhkina, mitkä mahdollisuuksina ja ketkä toimijoina tai vastuunkantajina. Näin retoriikka toimii keskeisenä mekanismina, jonka kautta poliittinen todellisuus ei ainoastaan esiinny yleisölle, vaan tulee myös ymmärretyksi retorisella tavalla.

8.3. Tutkimukselliset, sekä kontekstuaaliset rajoitteet ja jatkotutkimus

Tutkimuksella on kuitenkin myös rajoitteita, jotka on tärkeää tunnistaa, jotta tuloksia voidaan arvioida asianmukaisessa kontekstissa. Ensinnäkin aineisto koostuu rajatusta määrästä puheita, mikä mahdollistaa syvällisen ja yksityiskohtaisen analyysin Trumpin yhdestä aikakaudesta, mutta samalla kaventaa laajempaa yhteiskunnallista näkökulmaa. Vaikka valitut puheet tarjoavat rikkaan aineiston retoriikan ja toimijuuden tarkasteluun, ne eivät kata kaikkia Donald Trumpin puheen muotoja. Erityisesti sosiaalisen median, kuten Twitterin (nykyinen X), keskeinen rooli hänen poliittisessa viestinnässään jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tämä on merkittävä raja, sillä juuri sosiaalinen media on ollut keskeinen kanava Trumpin suoralle, usein perinteisiä poliittisia viestintätapoja rikkovalle ilmaisulle.

Lisäksi voidaan huomioida, että tutkimus keskittyy tiettyyn ajalliseen ja poliittiseen kontekstiin, mikä osaltaan rajaa tulosten sovellettavuutta. Trumpin retoriikka ja toimijuus voivat muotoutua eri tavoin eri tilanteissa, kuten vaalikampanjoiden, presidenttikauden, presidenttiyden jälkeen tai nyt tällä hetkellä meneillä olevan toisen presidenttikauden aikana. Tämän vuoksi analyysin tulokset eivät välttämättä ole suoraan universaalilla tavalla yleistettävissä kaikkiin tilanteisiin, tai ajanjaksoihin ilman kontekstuaalista tarkastelua. Kokonaisuudessaan nämä rajoitteet eivät heikennä tutkimuksen arvoa, mutta ne asettavat tärkeät kehykset tulosten tulkinnalle. Ne myös avaavat mahdollisuuksia jatkotutkimukselle, jossa analyysiä voitaisiin laajentaa.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi hedelmällistä tarkastella Trumpin toimijuuden rakentumista laajemmassa mediaympäristössä, erityisesti sosiaalisen median kontekstissa, jossa hänen viestintätyylinsä on ollut keskeisessä roolissa ja jossa poliittinen viestintä muotoutuu nopearytmiseksi, vuorovaikutteiseksi ja vahvasti affektiiviseksi. Hyvä esimerkki tällaiselle kontekstille on edellä mainittu sosiaalisen median alusta X. Lisäksi vertaileva analyysi suhteessa muihin poliittisiin johtajiin voisi syventää ymmärrystä siitä, missä määrin Trumpin toimijuus edustaa poikkeuksellista tapausta ja missä määrin se heijastaa laajempia muutoksia poliittisen puheen, sekä viestinnän parissa.

Donald Trumpin ensimmäistä presidenttikautta voidaan tarkastella osana laajempaa yhteiskunnallista murroskohtaa, jossa poliittisen viestinnän, vallankäytön ja julkisen keskustelun muodot muuttuivat merkittäväällä tavalla. Hänen kautensa aikana perinteisiä poliittisia normeja ja instituutioita haastettiin sekä retorisesti, että käytännön politiikan tasolla, mikä heijastui lisääntyneenä poliittisena polarisaationa ja vastakkainasetteluna. Samalla median rooli korostui entisestään, kun poliittinen viestintä siirtyi osittain perinteisten kanavien ohi suoraan kansalaisille esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä.

Trumpin ensimmäinen presidenttikausi voidaan myös nähdä osana laajempaa populistista kehitystä, jossa eliittivastaisuus, kansallisen identiteetin korostaminen ja yksinkertaistavat selitysmallit monimutkaisille yhteiskunnallisille ilmiöille nousivat keskeiseen asemaan. Tämä kehitys ei rajoittunut ainoastaan Yhdysvaltoihin, vaan sillä oli heijastusvaikutuksia myös kansainväliseen politiikkaan ja muihin demokratioihin. Näin ollen Trumpin kausi ei ainoastaan muuttanut Yhdysvaltojen poliittista kenttää, vaan se vaikutti laajemmin siihen, miten politiikkaa tehdään, esitetään ja ymmärretään 2010 – luvun globaalissa politiikassa.

Laajemmassa tarkastelussa tutkimus korostaa poliittisen retoriikan keskeistä roolia vallankäytön välineenä nyky-yhteiskunnassa. Trumpin puheiden analyysi osoittaa, kuinka poliittinen toimijuus rakentuu kielellisesti ja miten erityisesti tunteisiin vetoava, vastakkainasetteluja hyödyntävä retoriikka voi ohjata julkista keskustelua, sekä jäsentää poliittista todellisuutta. Tämä havainto on erityisen merkityksellinen mediaympäristössä, jossa viestintä on entistä nopeampaa ja tunnepitoisempaa. Tutkimus tuo näin esiin, että poliittisen toimijuuden ymmärtäminen edellyttää kielen ja retoriikan tarkastelua, sillä juuri niiden kautta valta, vastuu ja johtajuus rakentuvat, muotoutuvat ja tulevat yhteiskunnallisesti tunnistettaviksi.

9. Nykyinen presidenttikausi, mitä voidaan olettaa?

Donald Trumpin toinen presidenttikausi, joka alkoi tammikuussa 2025, on tarjonnut uuden kontekstin hänen poliittisen toimijuutensa tarkastelulle. Toisin kuin ensimmäisellä kaudella, jossa hänen toimijuutensa rakentui osittain poliittisen ulkopuolisuuden varaan, toisella kaudella hän toimii samanaikaisesti sekä institutionaalisesti vakiintuneena vallankäyttäjänä, että edelleen järjestelmää haastavana toimijana. Tämä kaksoispositio tekee hänen toimijuudestaan erityisen kiinnostavan analyysin kohteen nyt ja tulevaisuudessa.

Toisen presidenttikauden keskeisiä piirteitä ovat olleet laaja – alaiset toimeenpanovallan käytön muodot, erityisesti nopea poliittinen päätöksenteko. Jo ensimmäisen vuoden aikana nykyisellä presidenttikaudellaan Trump allekirjoitti satoja presidentillisiä määräyksiä, mikä korostaa toimijuuden keskittymistä toimeenpanovaltaan ja presidentin henkilökohtaiseen päätöksentekokykyyn. Tällainen hallintotapa vahvistaa kuvaa johtajasta, joka toimii aktiivisesti ja välittömästi, ilman pitkiä institutionaalisia neuvotteluprosesseja.

Poliittisesti Trumpin nykyinen kausi on jatkanut ”*America First*” – linjaa, mutta entistä jyrkemmin. Tämä näkyy esimerkiksi kansainvälisestä yhteistyöstä vetäytymisestä, kuten Yhdysvaltojen irtautumisesta keskeisistä ilmastopimuksista, sekä Maailman terveysjärjestöstä (WHO). Samalla ulkopoliittikka on korostanut kansallista etua, protektionismia ja geopoliittista voimapolitiikkaa. Esimerkiksi kauppapolitiikassa Trump on ottanut käyttöönsä uusia tuontitulleja tasapainottaakseen kauppasuhteita Yhdysvaltojen eduksi. Tämä linja rakentaa toimijuutta, jossa valtio ja sen johtaja esitetään aktiivisina toimijoina globaalissa kilpailussa.

Sisäpoliittisesti keskeisiä teemoja ovat olleet maahanmuuton rajoittaminen, hallinnon uudelleenjärjestely sekä sääntelyn purkaminen. Trumpin hallinto on esimerkiksi laajentanut maahanmuuton valvontaa ja lisännyt karkotuksia, sekä viranomaistoimintaa eri yhteiskunnan alueilla. Samalla hallinto on pyrkinyt purkamaan edeltävien hallintojen politiikkatoimia ja vähentämään liittovaltion roolia useilla politiikan sektoreilla. Näitä toimia voidaan tulkita osana laajempaa pyrkimystä uudelleen määrittellä valtion ja kansalaisten välistä suhdetta.

Ajankohtaisessa politiikassa Trumpin toinen kausi on myös näyttäytynyt voimakkaasti turvallisuus – ja ulkopoliittisesti suuntutuneena. Yhdysvallat on osallistunut useisiin sotilaallisiin operaatioihin ja lisännyt sotilaallista aktiivisuuttaan eri alueilla, mukaan lukien iskut Lähi-Idässä. Vuoden 2026 maaliskuussa eskaloitunut konflikti Iranin kanssa on entisestään korostanut Trumpin roolia kriisitilanteiden aktiivisena määrittelijänä ja toimijana. Tällaisissa tilanteissa toimijuus rakentuu erityisesti johtajan kykyä nimetä uhkia, oikeuttaa toimenpiteitä ja mobilisoida poliittista tukea.

Samalla Trumpin hallintotapaa on leimannut vallan keskittämiseen liittyvä kritiikki. Esimerkiksi hallinnon sisäisten valvontamekanismien heikentämistä ja virkamiesten vaihtamista Trumpille lojaaleihin toimijoihin on pidetty merkinä institutionaalisen vallan uudelleenjärjestelystä. Tämä kehitys voidaan tulkita diskursiivisesti tilanteena, jossa toimijuus ei ainoastaan rakennu retorisesti, vaan myös konkreettisesti muokkaa institutionaalisia rakenteita.

Retorisesti Trumpin toinen kausi jatkaa monia ensimmäiseltä kaudelta tuttuja piirteitä, mutta entistä institutionaalisemmasta asemasta käsin. Hän hyödyntää edelleen populistista vastakkainasettelua, jossa ”kansa” asetetaan vastakkain ”eliitin”, median tai kansainvälisten toimijoiden kanssa. Samalla hänen retoriikkansa korostaa päätöksentekokykyä, nopeutta ja vahvaa johtajuutta. Toimijuus rakentuu tällöin yhdistelmänä henkilökohtaista auktoriteettia ja kollektiivisen tahdon edustamista.

Diskursiivisen toimijuuskäsityksen näkökulmasta Trumpin toinen presidenttikausi vahvistaa käsitystä toimijuudesta prosessina, jossa poliittinen johtaja jatkuvasti tuottaa ja uusintaa asemaansa kielellisesti ja institutionaalisesti. Hän ei ainoastaan reagoi poliittisiin tapahtumiin, vaan aktiivisesti määrittelee niiden merkityksiä. Esimerkiksi kriisitilanteissa hänen retoriikkansa ei pelkästään kuvaa tilannetta, vaan kehystää sen tavalla, joka oikeuttaa tietynlaiset poliittiset ratkaisut.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Trumpin toinen presidenttikausi ilmentää toimijuuden vahvaa personalisoitumista ja performatiivisuutta. Toimijuus ei perustu pelkästään virkaan, vaan kykyyn käyttää kieltä, päätöksentekoa ja institutionaalista valtaa samanaikaisesti. Tämä tekee hänen poliittisesta toimijuudestaan erityisen näkyvää ja vaikutusvaltaista, mutta samalla myös kiistanalaista. Tutkimuksellisesti tämä korostaa sitä, että poliittisen toimijuuden ymmärtäminen edellyttää retorisen, että institutionaalisen tason tarkastelua.

Lähdeluettelo

Aberbach, Joel. D, Robert D. Putnam ja Bert A. Rockman. 1981. *Bureaucrats and politicians in Western democracies*. Cambridge: Harvard University Press.

Ahmed, Sara. 2004. *The cultural politics of emotion*. New York: Routledge.

Alasuutari, Pertti. 1999. *Laadullinen Tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti ja Kaisa Koskinen. 2007. *Yhteiskuntateoria Ja Inhimillinen Todellisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

Aro, Jari. 1999. *Sosiologia ja kielenkäyttö: Retoriikka, narratiivi, metafora*. Tampere: University Press.

Aristoteles. [322 eaa.] 2012. *Retoriikka*. Kääntänyt Paavo Hohti, Päivi Myllykoski, ja Juha Sihvola. Helsinki: Gaudeamus.

Bamberg, Michael, Anna De Fina ja Deborah Schiffrin. 2011. "Discourse and Identity Construction." Teoksessa *Handbook of Identity Theory and Research*, toim. Seth J. Schwartz, Koen Luyckx ja Vivian L. Vignoles. New York: Springer, 177–199.

Beasley, Vanessa. 2011. *You, the People: American National Identity in Presidential Rhetoric*. Texas A&M University Press.

Black, Earl ja Merle Black. 2002. *The Rise of Southern Republicans*. Boston: Harvard University Press.

Boin, Arjen, Paul't Hart, Eric Stern ja Bengt Sundelius. 2009. *The Politics of Crisis Management: Public Leadership Under Pressure*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bryant, Christopher ja David Jary. 2011. *Giddens' theory of structuration: A critical appreciation*. New York: Routledge.

Campbell, Karlyn ja Kathleen Jamieson. 2008. *Presidents Creating the Presidency: Deeds Done in Words*. Chicago: University of Chicago Press.

Cicero. [55 eaa.] 2006. *Puhujasta*. Kääntänyt: Marcus Tullius ja Aulikki Vuola. Helsinki: Gaudeamus.

Eräsaari, Risto. 2002. ”Avoimen asiantuntijuudenanalytiikka.” Teoksessa *Asiantuntijoiden Areenat*, toim. Ilkka Pirttilä ja Susan Erikson. Jyväskylä: KopiJyvä Oy, 21–38.

Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity.

Fairclough, Norman. [1995] 2013. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Oxfordshire: Taylor&Francis.

Foucault, Michel. [1969] 2005. *Tiedon Arkeologia*. Kääntänyt: Tapani Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino.

Freedman, Des. 2014. *The Contradictions of Media Power*. London: Bloomsbury Academic.

Harisalo, Risto. 2020. *Katalysoiva Puhe: Jutustelu, Keskustelu, Väittely Ja Dialogi Päätöksentekoa Uudistavina Voimina*. Tampere: Satucon Oy.

Heikkinen, Vesa ja Tapio Pajunen. 2016. *Kansalaistaito: Miten politiikkaa voi ymmärtää, jos sitä voi ymmärtää?* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.

Herkman, Juha. 2011. *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.

Hujanen, Jaana, Heikki Luostarinen, Touko Perko ja Raimo Salokangas. 2002. *Mediainstituutti. Median Varjossa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos, mediainstituutti.

Isopahkala-Bouret, Ulpukka. 2008. ”Asiantuntijuus kokemuksena.” *Aikuiskasvatus* 28:2, 84–93.

Isotalus, Pekka. 2017. *Mediapoliitikko*. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Arja, Eero Suoninen ja Kirsi Juhila. 1999. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa. 1998. *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa ja Kaisa Heinlahti. 2006. *Mitä on Tutkimus?: Argumentaatio Ja Tieteenfilosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa ja Antti Kylänpää. 2012. "Luottamus, Retoriikka Ja Tieteen Rationaalisuus." *Tutkimuksia Argumentaatiosta*: 45–65.

Korvela, Paul-Erik, Johanna Vuorelma, Ari-Elmeri Hyvönen, Mira Söderman, Jouni Tilli ja Ari-Elmer Hyvönen. 2017. *Puhun niin totta kuin osaan: Poliittikka faktojen jälkeen*. Jyväskylä: Docendo.

Kuula-Luumi, Arja. 2006. *Tutkimusetiikka: Aineistojen Hankinta, Käyttö Ja Säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Lahti, Yannick ja Matti Mörttinen. 2023. *Populismien anatomia*. Helsinki: Into.

Loyal, Steven. 2003. *The Sociology of Anthony Giddens*. London: Sterling, Va. : Pluto Press.

Mills, C. Wright. [1959] 2015. *Sosiologinen Mielikuvitus*. Kääntänyt: Antti Karisto, Esa Konttinen, Pentti Takala, Juha Suoranta, ja Hannu Uusitalo. Helsinki: Gaudeamus.

Moffitt, Benjamin. 2016. *The Global Rise of Populism: Performance, Political Style, and Representation*. Stanford CA: Stanford University Press.

Mäntynen, Anne ja Minna Sääskilähti. 2012. "Uusi Retoriikka Genrejen Tutkimisessa." *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen Käsikirja*; 194–207.

Müller, Jan-Werner. 2016. *What is populism?* Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Paloheimo, Heikki, Soma Kaitila, Johanna Tanner ja Matti Wiberg. 1997. *Poliittikan perusteet*. Helsinki; Porvoo: WSOY.

Palonen, Kari. 1987. *Tekstistä Poliittikkaan: Johdatusta Tulkintataitoon*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Palonen, Kari. 2004. "Poliittinen ajattelu politiikan ulottuvuutena." *Historiallinen Aikakauskirja*, 102:1, 80–89.

Palonen, Kari ja Hilikka Summa. 1996. *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.

Palonen Emilia, Tuija Saresma, Urpo Kovala, Tuuli Lähdesmäki, Laura Parkkinen, Jyrki Pöysä, Maria Ruotsalainen ja Tuula Vaarakallio. 2017. *Jätkät & jytkyt: Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino.

Ricoeur, Paul. [1976] 2000. *Tulkinnan teoria: Diskurssi ja merkityksen lisä*. Kääntänyt Heikki Kujansivu. Helsinki: Tutkijaliitto.

Ruusuvuori, Johanna, Markku Haakana ja Liisa Raevaara. 2001. *Institutionaalinen vuorovaikutus: Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Räikkä, Juha ja Elisa Aaltola. 2010. *Yhteiskuntafilosofia*. Kuopio: Unipress.

Saarikoski, Laura ja Saska Saarikoski. 2016. *Trump*. Helsinki: HS-kirjat.

Sauri, Pekka. 2002. *Politiikan psykologia*. Helsinki: WSOY.

Salmenniemi, Suvi, Pilvi Porkola ja Hanna Ylöstalo. 2026. *Arkipäivän Utopiat: Poliittinen Mielikuvitus Ja Vaihtoehtoiset Tulevaisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.

Seppänen, Janne ja Esa Väliverronen. 2024. *Mediayhteiskunta: Viestintä Ja Valta Huomiotaloudessa*. Tampere: Vastapaino.

Sirkkunen, Esa ja Riku Neuvonen. 2024. *Media alustojen ajassa*. Helsinki: Gaudeamus.

Sullivan, John L. 2020. *Media Audiences: Effects, Users, Institutions, and Power*. Second edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.

Thomas, Susan. E. 2007. *What Is the New Rhetoric?* Newcastle: Cambridge Scholars Pub.

Trump, Donald. 2017. Inaugural Address. Washington D.C. 20.01.2017.

Trump, Donald. 2017. Remarks at Trump Tower press conference. New York. 15.08.2017.

Trump, Donald. 2017. Address to the United Nations General Assembly. New York. 19.09.2017.

Trump, Donald. 2018. State of Union Address. Washington D.C. 30.01.2018.

Trump, Donald. 2020. Remarks at the White House Coronavirus Task Force briefing. Washington D.C. 23.04.2020.

Trump, Donald. 2021. Remarks at the "Save America" rally. Washington D.C. 06.01.2021.

Trump, Donald. 2021. Farewell Address. Washington D.C. 19.01.2021.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

White, Andrew. 2014. *Digital Media and Society: Transforming Economics, Politics and Social Practices*. Basingstoke, Hampshire ; New York: Palgrave Macmillan

Wodak, Ruth. 2009. *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Wodak, Ruth. 2015. *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. Lontoo: Sage.

Wodak Ruth ja Michael Meyer. 2015. *Methods of Critical Discourse Studies*. London: Sage.

Zhou, Karen, Alexander Meitus, Milo Chase, Grace Wang, Anne Mykland, William Howell ja Chenhao Tan. 2024. Quantifying the uniqueness and divisiveness of presidential discourse. *PNAS Nexus*, 3:10, 431.

Liitteet

Liite 1: Tutkielmassa käytetyn aineiston suomennokset

Sivu 18: ”Yhdysvaltojen korkeimman oikeuden puheen johtaja Roberts, presidentti Carter, presidentti Clinton, presidentti Bush, presidentti Obama, amerikkalaiset ja maailman ihmiset, kiitos.”

Sivu 19: ”Tyhjien puheiden aika on nyt ohi. Nyt alkaa toiminnan aika.”

Sivu 19: ”Tänään vannomani virkavala on uskollisuudenvala kaikille amerikkalaisille.”

Sivu 20: ”me Amerikan kansalaiset”

Sivu 20: ”Me aiomme palauttaa vallan takaisin Washington DC:stä ja annamme sen takaisin ihmisille takaisin.”

Sivu 20: ”he ovat olleet upeita”

Sivu 20: ”Tämä amerikkalainen verilöyly loppuu tässä ja nyt.”

Sivu 21: ”Olemme tehneet muista maista rikkaita, kun taas oman maamme vauraus, vahvuus ja itseluottamus on haihtunut horisontin taakse.”

Sivu 21: ”Mutta se on menneessä ja nyt me katsomme ainoastaan tulevaisuuteen.”

Sivu 22: ”kummallakin puolella on erittäin hienoja ihmisiä”

Sivu 24: ”Mielestäni vika on kummallakin puolella.”

Sivu 25: ”ja media on kohdellut heitä todella epäreilusti”

Sivu 25: ”vale mediaksi”

Sivu 26: ”oppimassa”, ”kysymässä paljon kysymyksiä” ja ”katsomassa paljon eri asioita”

Sivu 27: "Ja sitten näen desinfiointiaineen, joka tekee sen tehot minuutissa. Yhdessä minuutissa. Ja onko olemassa tapaa, jolla voisimme tehdä jotain vastaavaa, ruiskuttamalla sitä sisään tai melkein puhdistamalla?"

Sivu 27: "isot uutiset", "mutta", "mielenkiintoista" ja "toivo"

Sivu 28: "Olisi mielenkiintoista tarkistaa tämä."

Sivu 28: "Minä olen presidentti ja sinä olet vale uutinen."

Sivu 31: "Amerikka ensin"

Sivu 31: "Aivan kuten tekin maidenne johtajina tulette aina ja pitääkin laittaa omat maanne ensimmäiseksi."

Sivu 31: "Menestyksemme riippuu vahvojen ja itsenäisten kansakuntien koalitiosta, jotka omaksuvat itsensä määräämis-oikeutensa edistääkseen turvallisuutta, vaurautta ja rauhaa itselleen ja koko maailmalle."

Sivu 32: "tuhota totaalisesti"

Sivu 32: "rikolliset hallinnot"

Sivu 32: "me lopetamme, me tarjoamme ja me olemme valmiina"

Sivu 33: "Ulkopolitiikassa me uudistamme tämän perustavanlaatuisen suvereniteetin periaatteen. Hallituksemme ensimmäinen velvollisuus on sen kansalaisiaan kohtaan, palvella heidän tarpeitaan, varmistaa heidän turvallisuus, suojella heidän oikeuksiaan ja puolustaa heidän arvoja."

Sivu 33: "Liian usein tämän järjestön huomio ei ole kohdistunut tuloksiin, vaan byrokraatiaan ja menettelytapoihin."

Sivu 33: "Yhdysvallat on yksi 193 maasta Yhdistyneissä Kansakunnissa ja silti maksamme 22 prosenttia koko budjetista ja enemmän. Itse asiassa maksamme paljon enemmän kuin kukaan huomaakaan."

Sivu 33: "Ellei oikeanmielinen enemmistö kohtaa pahantahtoista vähemmistöä, pahuus tulee voittamaan."

Sivu 34: "Yhdysvallat tulee aina olemaan hyvä ystävä maailmalle ja erityisesti omille liittolaisilleen. Mutta me emme enää voi antaa muiden käyttää meitä hyväkseen."

Sivu 34: "kasvavat uhat jotka uhkaavat kaikkea mitä pidämme arvokkaana ja tärkeänä", "roistovaltiot" ja "ihmiskunnalle tuhoisimmat aseet"

Sivu 35: "On täysin meistä kiinni, joko nostamme maailman uudelle tasolle vai annamme sen vajota epätoivoisuuteen."

Sivu 35: "vaaralliset ohjukset", "ballistiset aseet" ja "ydinase ohjelmat"

Sivu 35: "Yhdysvaltojen valtava sotilaallinen voima"

Sivu 35: "Osakemarkkinat ovat kaikkien aikojen huipulla, ennätys."

Sivu 35: "Työttömyys on matalimmillaan 16 vuoteen."

Sivu 35: "Olemme saavuttaneet isoja edistysaskelia Isisin pyyvään kukistamiseen"

Sivu 35: "Yhdysvalloilla on paljon voimaa ja kärsivällisyyttä, mutta jos joudumme puolustamaan itseämme tai liittolaisiamme, meillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tuhota Pohjois-Korea."

Sivu 36: "toisesta maailmansodasta asti."

Sivu 36: "Yhdysvaltojen presidenttinä tulen aina laittamaan Amerikan ensin."

Sivu 36: "Mutta paremman elämän luominen kansoillemme edellyttää meiltä myös yhteistyötä tiiviissä sovussa ja yhtenäisyydessä luodaksemme turvallisemman ja rauhanomaisemman tulevaisuuden kaikille ihmisille."

Sivu 37: "Tänä iltana kehotan meitä kaikkia sivuuttamaan erimielisyytemme ja etsimään yhteistä pohjaa."

Sivu 38: "Yhdessä rakennamme turvallista, vahvaa ja ylpeää Amerikkaa."

Sivu 38: "Vaalien jälkeen olemme luoneet 2.4 miljoonaa uutta työpaikkaa, joista 200,000 pelkästään ovat teollisuudessa."

Sivu 38: ”Työttömyysaste on matalimmillaan 45 – vuoteen, olen siitä kovin ylpeä.”

Sivu 38: ”Ja kuten lupasin Amerikan kansalaisille tästä aitiosta 11 kuukautta sitten, me olemme säättäneet isoimmat veroalennukset ja muutokset Amerikan historiassa.”

Sivu 38: ”Massiiviset veroalennuksemme tarjoavat valtavan helpotuksen keskituloisille ja pienyrityksille.”

Sivu 38: ”Taloudellisen alistumisen aika on nyt ohi.”

Sivu 38: ”Koskaan ei ole ollut parempaa aikaa alkaa elämään amerikkalaista unelmaa kuin nyt.”

Sivu 38: ”Osakemarkkinat ovat rikkoneet ennätysten toisensa jälkeen ja nousseet arvoltaan kahdeksaan biljoonaan.”

Sivu 39: ”Rannikkovartioston aliupseeri Ashlee Leppert” ja ”palomies David Dahlberg”

Sivu 39: ”Viime toukokuussa hän johti operaatiota Long Islandissa jengiläisten kiinniottamiseksi. Hänen tiiminsä on pidättänyt lähes 400 ihmistä, mukaan lukien yli 220 MS-13-jengiläistä.”

Sivu 39: ”olemme lähettäneet tuhansia ja tuhansia ja tuhansia hirveitä MS13 ihmisiä pois tästä maasta tai vankiloihimme”

Sivu 40: ”eläimet”

Sivu 40: ”he tappavat viattomia amerikkalaisia”

Sivu 40: ”Tänä iltana täällä on myös Preston Sharp, 12 – vuotias poika Reddingistä, Kaliforniasta, joka huomasi, että veteraanien hautoja ei ollut merkitty lipuilla veteraanipäivänä.”

Sivu 41: “Täällä tänä iltana ovat kaksi isää ja kaksi äitiä: Evelyn Rodriguez, Freddy Cuevas, Elisabeth Alvarado ja Robert Mickens. Heidän kaksi teini – ikäistä tytärtään, Kayla Cuevas ja Nisa Mickens, olivat läheisiä ystäviä Long Islandilla. Mutta syyskuussa 2016, Nisan 16-vuotissyntymäpäivän aattona – niin iloinen hetki kuin sen olisi pitänyt olla – kumpikaan heistä ei tullut kotiin. Kuusi julmaa MS13 – jengin jäsentä on syytetty Kaylan ja Nisan murhista.”

Sivu 44: ”radikaalit vasemmalla olevat Demokraatit”

Sivu 44: ”Emme koskaan anna periksi. Emme koskaan luovuta. Se ei tapahdu.”

Sivu 44: ”tänä vuonna he manipuloivat vaaleja, he manipuloivat ne tavalla, jolla he eivät ole koskaan manipuloineet vaaleja ennen”

Sivu 44–45: ”Et voi hyväksyä, silloin kun on varkaus kyseessä.”

Sivu 45: ”postiaänestys huijaus”

Sivu 45: ”Haluamme äänestäjäkortin.”

Sivu 45: ”me voitimme nämä vaalit ja voitimme ne äänivyöryllä”

Sivu 45: ”Me kaikki täällä tänään emme halua nähdä vaalivoittoamme varastettavan radikaalien vasemmistodemokraattien toimesta ja juuri sitä he tekevät ja yhdessä valemedian kanssa.”

Sivu 46: ”Se on häpeä.”

Sivu 46: ”Tulette näkemään hyvin pahoja asioita tapahtuvan.”

Sivu 47: ”Ja meidän tulee taistella yhä kovemmin.”

Sivu 47: ”Nyt on kongressin vuoro vastustaa tätä räikeää hyökkäystä demokratiaamme vastaan. Ja tämän jälkeen aiomme kävellä sinne ja olen siellä kanssanne. Me aiomme kävellä, me kävelemme sinne. Kenet tahansa haluatte, mutta tässä ja nyt me aiomme kävellä Capitoliin/kongressitalolle ja me aiomme kannustaa rohkeita senaattoreita ja kongressin edustajia, emmekä luultavasti kannusta niin paljoa joitakin heistä.”

Sivu 47: ”olen siellä kanssanne”

Sivu 48: ”aiomme kannustaa rohkeita senaattoreita ja kongressin edustajia, emmekä luultavasti kannusta niin paljoa joitakin heistä”

Sivu 49: ”Me teimme sen mitä tulimme tekemään ja paljon enemmän.”

Sivu 49: ”Me myös rakensimme maailman mahtavimman talouden koko maailman historiassa.”

Sivu 49: ”me emme ole koskaan nähneet tällaisia lukuja”

Sivu 50: ”perhe”

Sivu 50: ”Amerikan kansalaiset”

Sivu 50: ”Yhdessä laitamme amerikkalaiset takaisin valtaan tässä maassa.”

Sivu 50: ”Kaikista eniten haluan kiittää amerikkalaisia.”

Sivu 50: ”Tehdään Amerikasta taas mahtava.”

Sivu 50: ”Haluan, että tiedätte että aloittamamme liike on vasta alussa.”

Sivu 51: ”Olemme todella upea kansakunta.”

Sivu 51: ”Agendamme ei koskenut oikeistoa, tai vasemmistoa, republikaaneja tai demokraatteja, vaan kansakunnan etua ja se tarkoittaa koko kansakuntaa.”

Sivu 52: ”mahtavin talous”, ”veroalennukset” ja ”palkat nousivat”

Sivu 52: ”Kaikki amerikkalaiset olivat kauhistuneita Capitolin hyökkäyksestä.”

Sivu 52: ”Haluan sinun tietävän, että aloittamamme liike on ainoastaan vielä alussa.”

Sivu 53: ”tiedän, että kaikki täällä aikovat kohta marssia kohti Capitolia”

Sivu 53: ”Se on häpeä.”

Sivu 54: ”Nyt enemmän kuin koskaan meidän on yhdistyttävä yhteisten arvojemme ympärille, noustava puolueellisen kaunan yläpuolelle ja luotava yhteinen kohtalomme.”